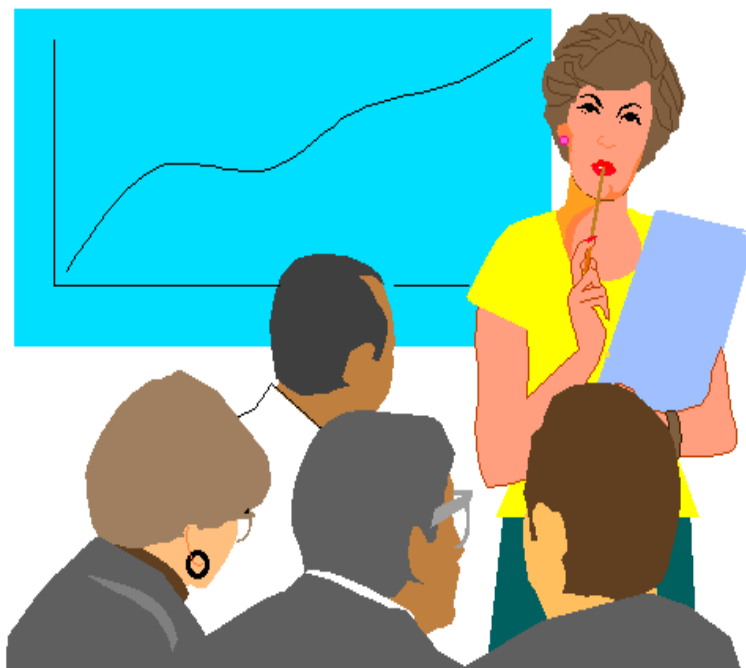

Konjunkturbedömning för den kommunala sektorn våren 2001

*Rapporten publiceras även av
Ålands kommunförbund*

Förord

Föreliggande rapport är producerad av Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) på uppdrag av Ålands Kommunförbund. Rapportens huvudsakliga syfte är att förse de åländska kommunerna med aktuellt ekonomiskt underlag för en bedömning av sina framtidsutsikter med särskild hänsyn till de behov som framkommer i anslutning till den årliga budgetprocessen.

Under år 2001 publicerar Kommunförbundet och ÅSUB två rapporter med till den kommunala beslutsprocessen särskilt anpassat ekonomiskt underlagsmaterial: föreliggande vårrapport samt en höstrapport i början av oktober.

Analysen av det privata näringslivet baseras bland annat på en omfattande enkät riktad till de åländska företagen, något som gör det nödvändigt med en tidsmässig samordning med ÅSUBs allmänna konjunkturbedömning på uppdrag av landskapsstyrelsen. För ett år sedan togs företagens mervärdesskatteregister i bruk vid bedömningen även på kommunal nivå. Registret innehåller information om företagens omsättning och löneutbetalningar med bara några få månaders eftersläpning och har gett oss möjligheter att utveckla såväl näringslivsanalysen som våra prognosmodeller.

ÅSUBs och Ålands kommunförbunds samarbete kring de kommunala konjunkturanalyserna skall ses som ett långsiktigt utvecklingsprojekt där kvaliteten på informationen och innehållet i rapporterna utvecklas efter hand. Såväl kommunförbundet som ÅSUB tar gärna emot ytterligare synpunkter på innehållet samt utvecklingsförslag för rapporterna.

ÅSUBs utredningschef *Katarina Fellman* har varit huvudansvarig för arbetet med föreliggande rapport. Ekonom/statistiker *Jouko Kinnunen* har bidragit med de regionala nedbrytningarna av konjunkturläget inom den privata sektorn. Bedömningen avslutades den 20 april 2001.

Om ytterligare information önskas eller om underlagsmaterial för de enskilda kommunerna intresserar går det bra att ta kontakt med Katarina Fellman, telefon 25493.

Bjarne Lindström
Ålands statistik- och utredningsbyrå

Sigurd Lindvall
Ålands kommunförbund

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Allmän ekonomisk översikt	5
2.1. Det internationella konjunkturläget.....	5
2.2. Konjunkturläget på Åland	8
3. Konjunkturinformation på regional och kommunal nivå.....	15
3.1. Metod och bakgrund.....	15
3.2. Det regionala och kommunala konjunkturläget	16
4. Utvecklingen av den kommunala ekonomin.....	22
4.1. Kommunernas finansieringskalkyler och budgeter 1997 – 2001	22
4.2. Utvecklingen av de kommunala skatteinkomsterna	24
4.3. Landskapsandelarna till kommunerna	31
5. Sammanfattande kommentarer.....	34

Bilagor

1. Inledning

Nedan presenteras en form av anpassad konjunkturanalys med tonvikt på den kommunala sektorn och näringslivsförutsättningarna ute i regionerna. Syftet är att kunna förse den kommunala sektorn med en sammanställning av aktuell information om olika utvecklingstrender inom samhällsekonomin som har betydelse för kommunerna, framför allt vid budgetberedningen, men även för andra slag av kommunala och regionala beslut.

Rapporten inleds med ett kort sammandrag av det internationella konjunkturläget och en sammanfattning av läget inom den åländska ekonomin som helhet. Informationen är här i huvudsak hämtad från ÅSUBs översikt *Konjunkturläget – våren 2001* (ÅSUB Rapport 2001:1), som publicerades i början av april. Därefter följer en näringslivsöversikt som delvis presenteras regionvis, delvis kommunvis. Analysen är till stor del sammanställd på basen av en enkät bland de åländska företagen som utfördes i februari. Urvalet representerar ca 70 procent av det privata näringslivets arbetsplatsutbud på Åland. Enkätinformationen kompletteras med månadsvis registerinformation om de mervärdesskatteskyldiga företagens omsättning, löneutbetalningar och förskottsinnehållning.

I den senare delen av rapporten finns centrala nyckeltal för den kommunala ekonomin samt kalkyler över framtida inkomster samlad. Här finns uppgifter om hur ekonomin utvecklats under de senaste åren, om landskapsandelarna till kommunerna samt befolkningens utveckling per kommun. Här presenteras även en kalkyl för kommunernas skatteinkomster.

Beträffande de kommunvisa kalkylerna och prognoserna finns en profilskillnad mellan höst- och vårrapporterna. ÅSUB gör tillsvidare prognoser endast på ett års sikt från dagsläget på kommunnivå, framför allt på grund av att osäkerheten i prognoserna blir större då de bryts ner från nivån för hela Åland. Det innebär att vårrapporten, som bygger på information från början av innevarande år, bara innehåller prognoser för år 2001. I praktiken görs prognoserna för skatteinkomsterna ändå för både 2000 och 2001 eftersom beskattningen för år 2000 slutförs först i november i år. I höstrapporten som har uppgifter från augusti-september som underlag görs framskrivningar för hela år 2002. Eftersom den allmänna regeln om att prognoserna blir osäkrare ju längre sikt de görs på naturligtvis är giltig även här, kommer allmänt att gälla att de uppdaterade prognoserna i vårrapporten är mera tillförlitliga än de som görs på hösten. Målet är dock att redan nästa år, då prognosmetoderna på kommunnivån hunnit utvecklas och utvärderas, kunna presentera framskrivningar för hela följande år redan vid vårbedömningen. Kalkylerna för landskapsandelarna utgör ett undantag från ettårsregeln. Landskapsandelarna för år 2002 bygger till stor del på invånaruppgifter från 1.1.2001 varför grova beräkningar för nästa år av denna för kommunerna så viktiga inkomstkälla kan göras redan i föreliggande vårrapport.

Kalkylmodellen för skatteinkomsterna inbegriper tillsvidare endast beräkningar för utvecklingen av de olika skatteslagen och deras grund. Hur skatterna redovisas till de åländska kommunerna av skattemyndigheterna och därmed hur kassaflödet påverkas har inte prognostiserats. Det är ÅSUBs förhoppning att kalkylerna skall kunna utvecklas så att de på sikt kan fungera som ett handfast stöd i det kommunala budgetarbetet.

Rapporten är i huvudsak upplagd så att informationen i textdelen presenteras per region eller för hela Åland, medan uppgifterna per kommun är samlade i rapportens bilagedel. Några få uppgifter har inte publicerats per kommun, på grund av den statistiska osäkerheten i materialet.

2. Allmän ekonomisk översikt

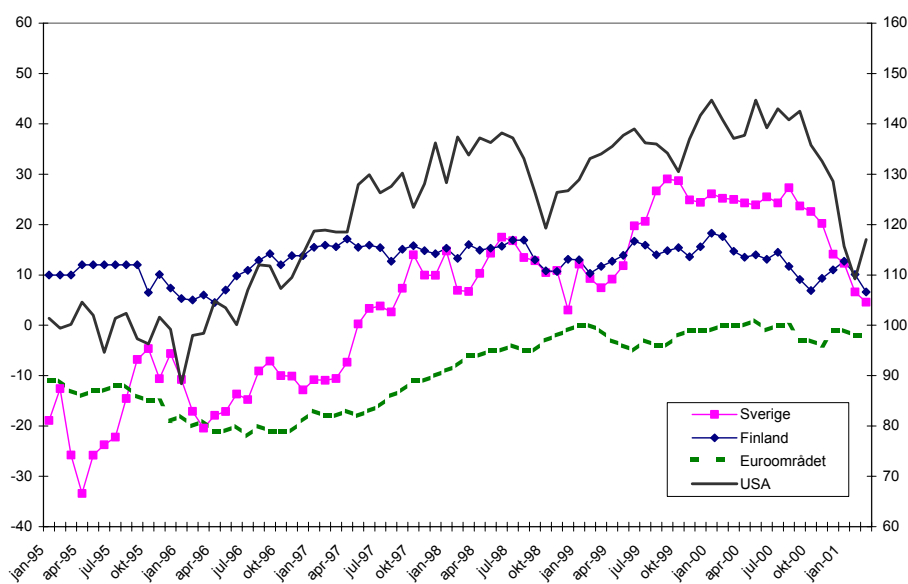
2.1. Det internationella konjunkturläget

Det internationella konjunkturläget mattas nu av och tillväxttakten inom världsekonomin avtar. År 2000 var emellertid ett år med en extremt hög tillväxt, hela världens BNP ökade då med runt 5 procent. Inom OECD-området uppskattas tillväxten för ifjol att ha uppgått till ca 4,25 procent och förväntas gå ner till 3,25 procent under innevarande år. Tillväxttakten förväntas sjunka ytterligare under 2002.

Den stora frågan för alla nationella och internationella konjunkturbedömare är nu hur omfattande och hur långvarig nedgången inom den **amerikanska ekonomin** kommer att bli. På årsbasis beräknas BNP-tillväxten ifjol ha varit rekordhöga 5,0 procent i USA, men sedan halvårsskiftet ifjol har allt fler ekonomiska indikatorer pekats mot avmattning.

Konsumenternas tilltro till den ekonomiska utvecklingen i USA har sjunkit snabbt det senaste halvåret. Utvecklingen av konsumentbarometrarna i USA samt i euroområdet, i Finland och i Sverige finns sammanställda i *figur 1*.

Figur 1: Konsumentbarometer i USA, EU, Finland och Sverige

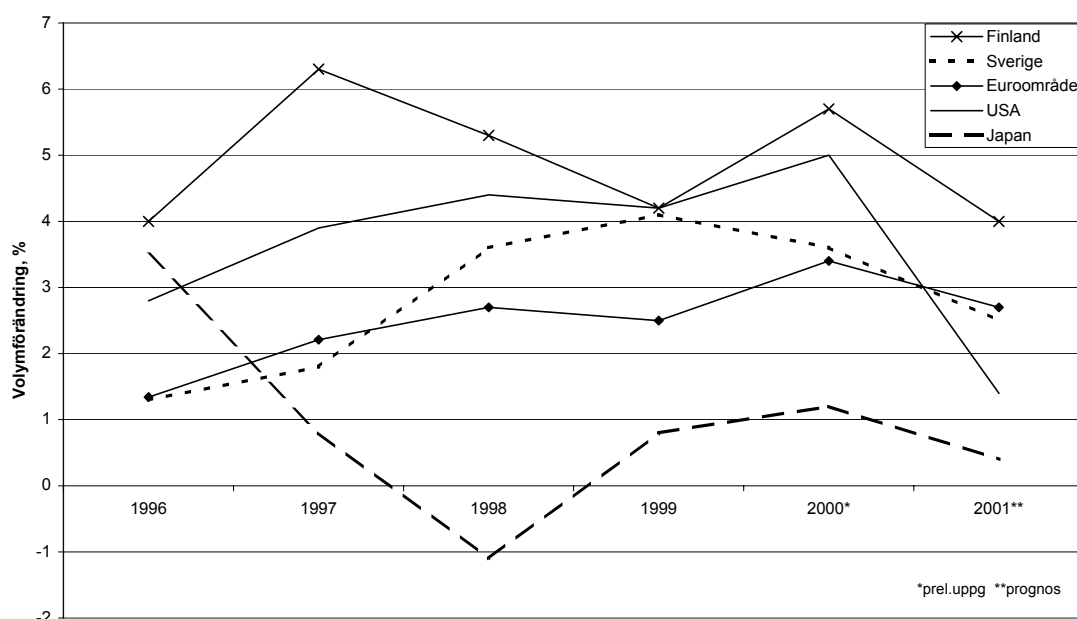

Den amerikanska centralbanken Federal Reserve har sänkt sin styrränta fyra gånger redan i år. Styrräntan ligger nu på 4,5 procent, vilket är två procentenheter lägre än vid årsskiftet. Hur lång och hur omfattande nedgången inom den amerikanska ekonomin blir är till stor del beroende av vilken framgång räntepolitiken kommer att ha, något som borde visa sig inom de närmaste 6 månaderna. Räntesänkningen tillsammans med de skattelättnader som den nya administrationen planerar genomföra kan ha stimulerande effekt så att tillväxten tilltar redan under nästa år. I år beräknas tillväxten av de flesta bedömare stanna på högst 1-1,5 procent.

Inom **euroområdet** avtog den ekonomiska tillväxten under senare delen av fjolåret, dels som ett resultat av de genomförda räntehöjningarna, dels som en följd av utvecklingen i USA. Också i år förväntas tillväxten bli långsammare än vad som tidigare beräknats på grund av nedgången i världsekonomin. Prognoserna för året som helhet har de senaste månaderna legat på en tillväxttakt från runt 2,5 procent till strax under 3 procent. En ökad inhemsk efterfrågan, som gynnas av skattelättnader i flera länder, förväntas kompensera den avtagande exporttillväxten. Sjunkande räntor och lägre energipris skapar förutsättningar för såväl konsumtion som investeringar. Euroområdet bedöms idag inte längre vara lika sårbart för fluktuationer inom den amerikanska ekonomin som för några år sedan.

Inflationen i euroområdet är avtagande, men överstiger fortfarande klart den europeiska centralbanken ECBs långsiktiga stabilitetsmål om en ökningstakt på 2 procent. Inflationstakten för hela EU var i februari 2,3 procent. Prisökningstakten förväntas sjunka under året under förutsättning att oljepriserna inte stiger betydligt igen och att euron inte försvagas. Euron har sedan slutet av oktober förstärkts med ca 10 cent gentemot dollarn. Under februari, mars och april har kursen i stort legat mellan 0,88 och 0,94 i förhållande till dollarn och det förväntas allmänt att euron kan komma att nå paritet med dollarn under året. Den avtagande inflationen kan ge ECB möjlighet att sänka styrräntan från 4,75 procent till 4,5 procent till sommaren.

Figur 2: BNP-tillväxt 1996-2001, procent

Den **svenska ekonomin** mätt i BNP växte enligt de preliminära uppgifterna från Sveriges Riksbank med ca 3,6 procent ifjol. Men även i Sverige avtar nu tillväxten, det fjärde kvartalet 2000 var tillväxten 2,6 procent på årsbas. Enligt flera bedömare förväntas tillväxten för i år stanna runt 2,5 procent. Som ett resultat av den allmänna avmattningen förväntas inte några

räntehöjningar från Riksbankens sida, reporäntan ligger i dagsläget på 4,0 procent. Orsaken till avmattningen står bland annat att finna i hushållens avtagande efterfrågan.

Hushållens låga sparande kan utgöra en risk för den svenska ekonomin om framtidsutsikterna försämras ytterligare. Om hushållen liksom vid senaste lågkonjunktur ökar sitt sparande kraftigt bromsas den privata efterfrågan snabbt och tillväxten stryps. Konsumentbarometern i diagrammet ovan visar på att Sverige hör till de länder där konsumenternas tilltro till framtiden sjunkit mest.

Sysselsättningen förväntas enligt flertalet bedömare ha en fortsatt relativt positiv utveckling. Den totala arbetslöshetsgraden väntas i år sjunka till under 7 procent för att minska ytterligare nästa år. Inflationen stannade ifjol på den internationellt sett låga nivån 1,3 procent och förväntas hållas på ungefär samma nivå även i år. Under nästa år väntas dock inflationstrycket öka.

Enligt finansministeriets preliminära beräkningar uppgick BNP-tillväxten inom den **finska ekonomin** till ca 5,7 procent ifjol. År 1999 beräknas tillväxten ha varit 4,2 procent. Den finska ekonomin växte snabbt även under andra halvan av fjolåret som ett resultat av den snabbt växande exporten. Exporttillväxten var enligt de preliminära uppgifterna för fjolåret över 17 procent. Telekomindustrin stod för närmare fyra femtedelar av denna tillväxt. Exportindustrins konjunkturutsikter har dock försämrats under de senaste månaderna till följd av den sviktande världsekonomin. Tillsvidare är inverkan från detta betydelsefulla näringslivskluster gynnsam, men riskerna som dessa beroendeförhållanden skapar är uppenbara. Den finländska ekonomin som helhet ser ut att växa långsammare under innevarande år än vad som förutsågs i höstens prognoser, men tillväxttakten förväntas ändå vara internationellt sett hög - runt 4 procent. Till dessa förväntningar bidrar den privata konsumtionen som stimuleras av en gynnsam löneutveckling och skattelättnader.

Inflationstakten är sjunkande men väntas fortfarande vara högre än i euroområdet, i mars var inflationstakten 2,9 procent på årsbas. Prisökningstakten kommer knappast att sjunka under ECBs målnivå på 2 procent under innevarande år. De centrala arbetsmarknadsuppgörelserna har lyckats åstadkomma förhållandevis moderata löneökningar även under högkonjunkturer, vilket har haft en positiv inverkan på sysselsättningen. Arbetslöshetsgraden förväntas sjunka under 9 procent i år.

Statsfinanserna har nu uppvisat ett överskott under tre år i följd, men en stor del av tillväxten i budgetöverskottet för år 2000 kan tillskrivas inkomster av engångsnatur. Under åren 2001 och 2002 kommer skattelättnader och den svagare tillväxten i ekonomin att dämpa utvecklingen av skatteintäkterna. Amorteringarna på statsskulden prioriteras fortsättningsvis högt. Den offentliga sektorns bruttoskuld uppgick år 1999 till 46,9 procent av BNP, år 1998 var bruttoskulden 48,8 procent av BNP. Skuldsättningen är lägre än genomsnittet i Europa och förväntas sjunka ytterligare både i år och nästa år.

2.2. Konjunkturläget på Åland

Den åländska ekonomin upplevde en rekordstor expansion år 1997 då **bruttonationalprodukten** växte med över 10 procent. Ekonomin återhämtade sig då med rekordfart efter lågkonjunkturen under 1990-talets första hälft. Efter 1997 har tillväxten avtagit. År 1998 var volymtillväxten 4,7 procent, vilket fortfarande är en hög tillväxttakt i internationellt perspektiv men lägre än i Finland där tillväxten då var 5,5 procent. Ökningstakten var snabbast inom byggsektorn samt inom samhälls- och personliga tjänster. Primärnäringarnas andel av ekonomin fortsätter att sjunka, men även transportsektorn med den betydelsefulla sjöfarten uppvisade år 1998 en sjunkande tillväxttakt.

Enligt de kalkyler för BNP-tillväxten som ÅSUB gjort på basen av preliminära data har tillväxten sjunkit ytterligare efter 1998. För år 1999 beräknas den reella tillväxten ha varit 4,5 procent och ifjol 3,3 procent, bland annat som ett resultat av inflationstakten som steg under fjolåret. För innevarande år beräknas BNP-tillväxten åter stiga en aning till runt 4 procent. Den offentliga sektorns bidrag till BNP-tillväxten ser ut att växa på bekostnad av den privata sektorn vars tillväxt är avtagande. Inom den offentliga sektorn verkar landskapet enligt de preliminära beräkningarna stå för den snabbaste ökningstakten.

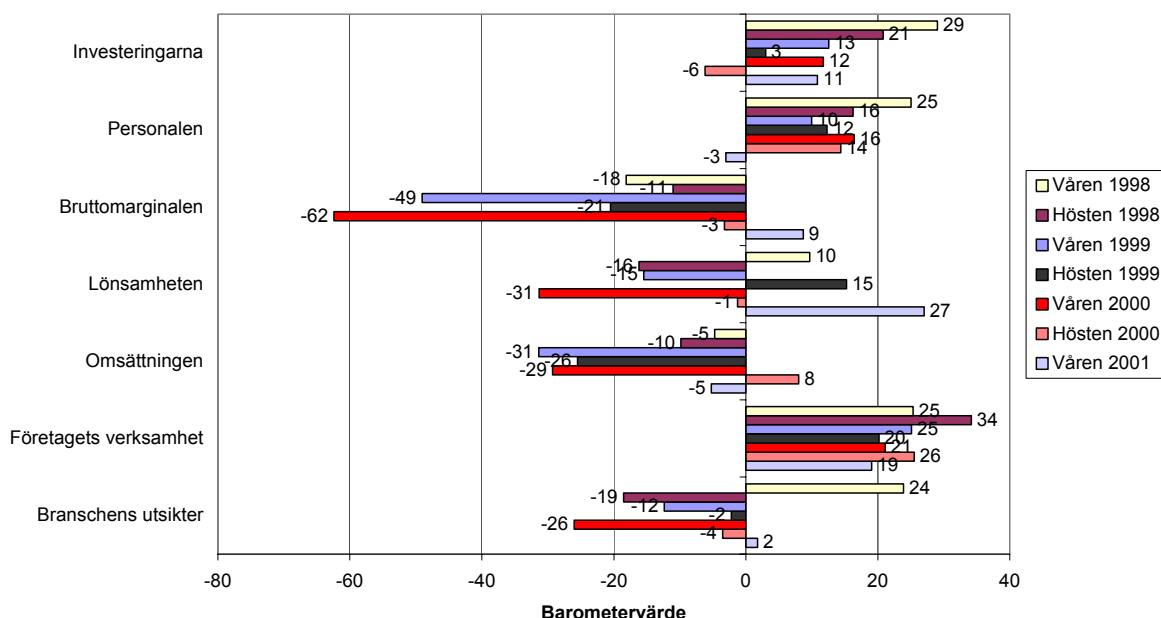
En analys av utvecklingsförutsättningarna för den åländska ekonomin på medellång sikt visar på två särdrag som skiljer sig från de närmast omkringliggande regionerna. För det första reagerar den åländska ekonomin, som väldigt långt domineras av servicenäringarna, inte lika snabbt på en nedgång i den allmänna konjunkturen i omvärlden. Det beror framför allt på att orderingången inom industrisektorn och varuproduktionen är den del av ekonomin som drabbas först när den totala efterfrågan, både inhemsk och export, sjunker. Tjänstesektorn påverkas vanligen först i ett andra skede då osäkerheten sprider sig och de disponibla inkomsterna förväntas sjunka. Tidsförloppet här är dock relativt kort i dagens integrerade ekonomi som präglas av snabbheten i informationssamhället. Eftersläpningen är dock så lång att mindre efterfrågechocker jämnas ut inom tjänsteekonomin.

Det andra särdraget hänger samman med den omfattande resande- och transportnäringen. Det är svårt att i dagsläget hitta någon självklar tillväxtbransch som på kort eller medellång sikt skulle kunna kompensera ett eventuellt bortfall i den volymmässigt betydande resandenäringen. Det innebär att den åländska ekonomin står inför betydande strukturella utmaningar, det åländska näringslivet behöver diversifieras för att minska sårbarheten. Ett enda rederis utflaggningsbeslut skulle i dagsläget kunna innebära en negativ BNP-tillväxt för den åländska ekonomin. Vad gäller sysselsättningen är sårbarheten i ekonomin dock mindre.

Tre finländska ekonomiska forskningsinstitut (ETLA, PT, PTT) har tagit fram en regional ekonomisk prognos för samtliga landskap i Finland. Enligt deras prognos, som utsträcker sig fram till år 2005, kommer den åländska ekonomins tillväxt att vara i medeltal under 2 procent per år, vilket är avsevärt lägre än det finländska genomsnittet på ungefär 3,5 procent.

Den allmänna konjunkturbild som återspeglas i **konjunkturbarometersvaren** i *figur 3* nedan visar på en relativt försiktig hållning från företagens sida. Investeringsaktiviteten förväntas visserligen öka en aning de närmaste 12 månaderna jämfört med hur planerna såg ut i höstas, men förväntningarna rörande antalet anställda har vänt. Det är första gången sedan barometermätningarna inleddes som sysselsättningsutvecklingen uppvisar ett negativt värde. Omsättningen förväntas ha en långsammare utveckling än kostnaderna under de närmaste 12 månaderna. Lönsamheten och bruttomarginalen förväntas trots det utvecklas positivt liksom företagens allmänna utveckling. Liksom vid alla tidigare mättidpunkter förväntar sig företagen i genomsnitt att det egna företaget kommer att genomgå en gynnsammare utveckling än branschen som helhet.

Figur 3: Förväntningarna enligt barometern - hela privata näringslivet

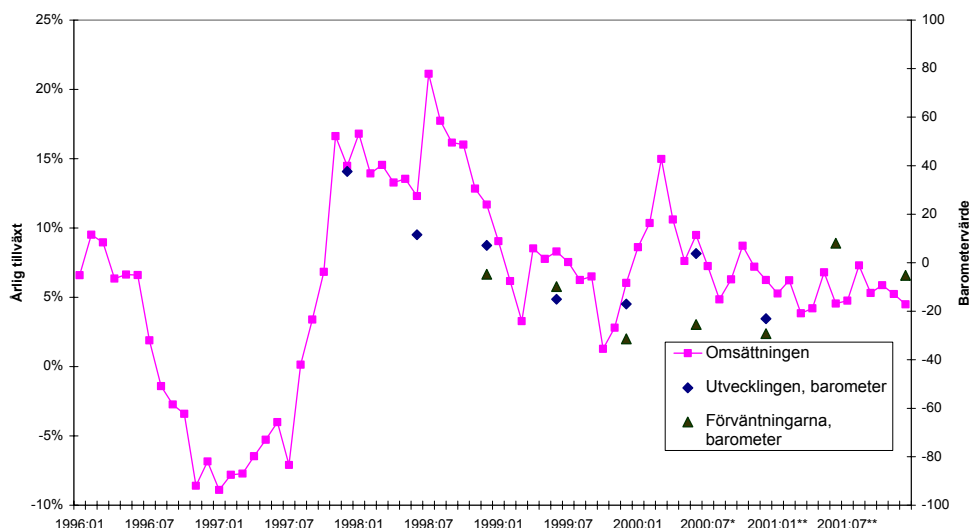
En analys av utvecklingen av omsättnings- och lönekostnadsutvecklingen inom näringslivet på basen av de mervärdesskatteskyldiga **företagens månadsrapporter till skattemyndigheten** kompletterar den bild av utvecklingen som barometerdata ger. ÅSUB har från i fjol tillgång till den här informationskällan som beskriver den verkliga utvecklingen inom den åländska ekonomin med bara några få månaders eftersläpning.

I *figur 4* nedan kombineras företagens årliga tillväxttakt enligt mervärdesskatteregistret¹ med företagens svar i konjunkturbarometern både med avseende på **omsättningens utveckling** det gångna året och förväntningarna inför det kommande året. Figuren visar på ett samband

¹ De faktiska uppgifterna har utjämnats exponentiellt och därefter har den procentuella tillväxttakten beräknats från motsvarande månad föregående år.

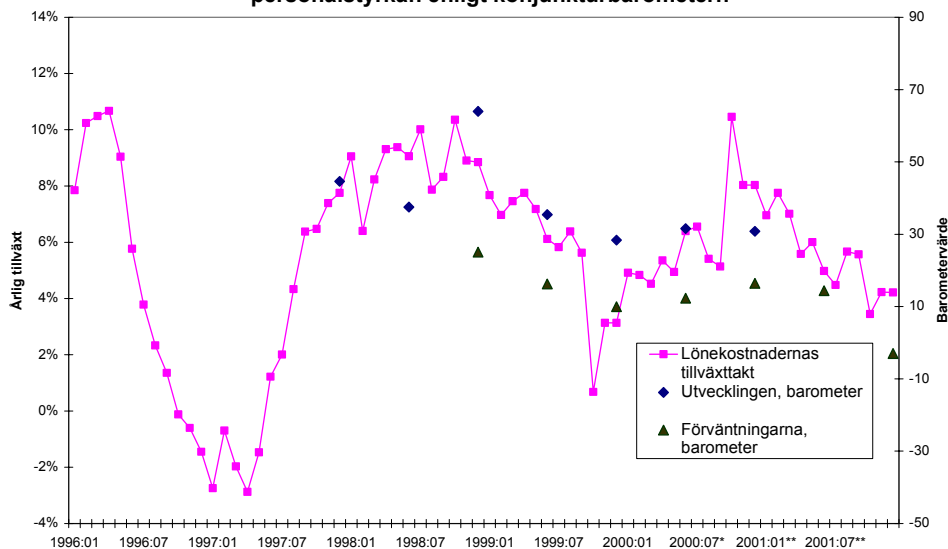
mellan den faktiska utvecklingen enligt registret och den kvalitativa bedömning som företagen gjort i barometersvaren. Den upplevda utvecklingen följer samma svagt avtagande tendens som den faktiska utvecklingen uppvisar. Den faktiska omsättningsutvecklingen har sjunkit från en tillväxt på i genomsnitt runt 10 procent under 1997 till drygt 5 procentsnivån under andra halvan av år 2000 – en nivå som dock fortfarande kan anses tillfredsställande.

Figur 4: Omsättningens utveckling enligt momsregistret och konjunkturbarometern

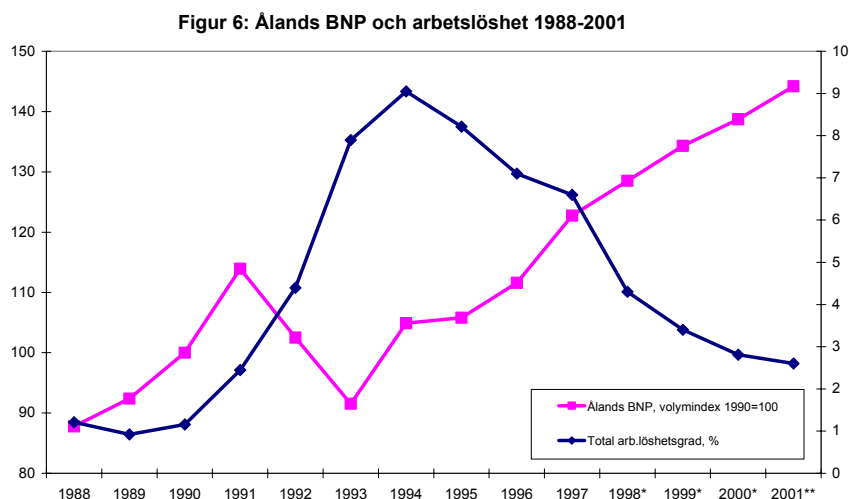

Utvecklingen av de verkliga **lönkostnaderna** visar även de på en avtagande trend under den senaste 12-månadersperioden, men även här är tillväxten fortsättningsvis betydande (*figur 5*). På årsbas ökade lönekostnaderna för de omsättningsskatteskyldiga företagen på Åland med ca 6,2 procent ifjol mot ca 5,7 procent året före. En väsentlig del av fjolårets tillväxt kan förklaras av de nya löneavtal som trädde ikraft i början av året.

Figur 5: Lönekostnadernas utveckling enligt momsregistret och personalstyrkan enligt konjunkturbarometern

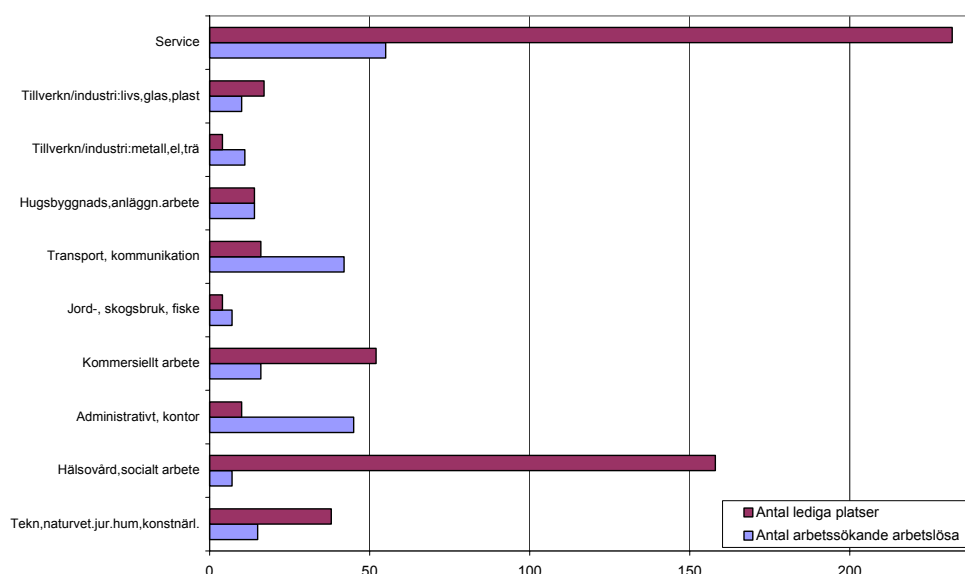

Arbetslösheten har sjunkit kontinuerligt sedan början av år 1995. Den totala arbetslöshetsgraden har sjunkit från 9 procent på årsnivå 1994 till 3,3 procent ifjol. Den öppna arbetslösheten var ifjol knappt 2,5 procent och antalet lediga platser översteg antalet arbetslösa under större delen av året. Arbetslöshetsgraden har dock sjunkit med bara 0,1 procent sedan 1999, vilket tillsammans med den låga nivån och det stora antalet lediga platser visar på att den arbetslöshet som nu råder på Åland till övervägande del klart kan definieras som friktionsarbetslöshet och vi kan knappast förvänta oss att sysselsättningsläget förbättras nämnvärt längre. *Figur 6* nedan visar att arbetslöshetsgraden nu närmar sig det extremt goda läge som rådde på den åländska arbetsmarknaden i slutet av 1980-talet. I månadsskiftet mars-april var den totala arbetslösheten 2,2 procent och den öppna arbetslösheten 1,9 procent. Vid motsvarande tidpunkt i fjol var den totala arbetslösheten 3,3 procent och den öppna 2,3 procent. Det sysselsättningsproblem som kvarstår är de långtidsarbetslösa över 55 år. Av dem som varit utan arbete i över 6 månader är över hälften fyllda 55 år.

Den totala sysselsatta arbetskraften har stigit med över 750 personer mellan åren 1995 och 1998. Den kommunala sektorn står för ca 30 procent av den sysselsättningstillväxten vilket motsvarar en ungefär dubbelt större andel än sektorns andel av arbetsmarknaden. Det goda sysselsättningsläget har nu inneburit att det råder brist på arbetskraft inom vissa segment på arbetsmarknaden. Inom servicebranschen, social- och hälsovården samt inom vissa delar av industrisektorn finns det gott om lediga jobb, medan de arbetssökande till stor del återfinns inom kontors- och transportbranscherna. Eftersom sommarvikariat och högsäsonganställningar nu lediganslås är situationen ännu tydligare än i höstas (*figur 7*).

Figur 7: Arbetslösa arbetssökande och lediga platser enligt yrke 2.3.2001

Flyttningsrörelsen samvarierar mycket långt med arbetsmarknadsläget. Den bromsande faktorn för inflyttningen är bostadsproduktionen som var låg under en lång rad år under 1990-talet. Trots att byggandet nu varit livligt under flera år är bostadsbristen i Mariehamnsregionen påtaglig och torde därmed ha en hämmande inverkan på inflyttningen. Ifjol stannade nettoinflyttningen på 71 personer och året före bestod den av 93 personer. För i år visar ÅSUBs kalkyler att nettoinflyttningen kommer att uppgå till 94 personer. Bakom nettouppgifterna ligger dock en betydligt större bruttoflyttningsrörelse. De beviljade byggloven för bostäder omfattade 77 bostäder år 1998, 117 stycken år 1999 och enligt den preliminära statistiken beviljades lov för 141 bostäder ifjol. År 1995 var siffran endast 37 stycken. Men från beviljandet dröjer i regel över ett år innan bostaden är inflyttningsklar.

Under år 1999 startades 127 **nya företag** på Åland medan de preliminära uppgifterna för de tre första kvartalen ifjol visar på hela 132 nya företag till och med oktober. Samtidigt avvecklas dock företag eller lämnas vilande. Under fjolåret inleddes sammanlagt 14 konkursärenden vid Ålands tingsrätt, vilket är ungefär den nivå som gällde under andra halvan av 1990-talet. Undantaget utgörs av år 1999 då endast nio konkursärenden inleddes.

Fraktmängderna till och från Åland, som utgör ett mått på den åländska externa varuhandeln, uppvisade ett trendbrott under fjolåret. Fraktmängderna såväl till som från Åland minskade med ca 5 procent vardera efter att ha genomgått en kraftig tillväxt under 1999. I absoluta tal minskade importen mer än exporten.

Räntenivåerna har sakta sjunkit sedan hösten. Tolv månaders euriborräntan har sjunkit från 5,22 procent i september till 4,47 procent i genomsnitt i mars. Även tre månaders euribor har sjunkit med ca 14 punkter till ca 4,71 procent i mars. Den europeiska centralbanken ECB har inte justerat sin styrränta sedan den 5 oktober ifjol då den höjdes till 4,75 procent.

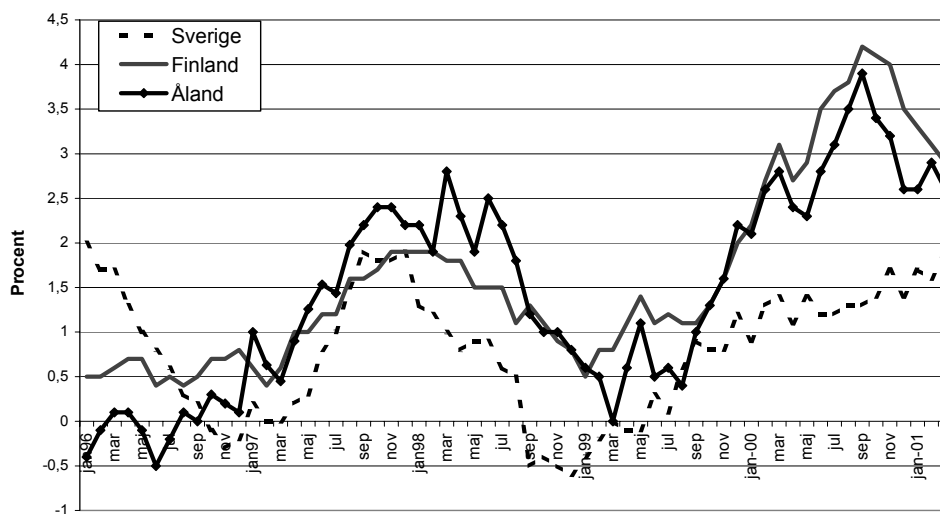
Inflationstakten inom euroområdet har avtagit sedan hösten och euron stärkts gentemot dollarn. Om konjunkturläget i Europa försvagas under våren kan enligt flera bedömare eventuellt en mindre räntesänkning vara att vänta inom en snar framtid. En räntesänkning skulle ha en gynnsam inverkan på den allmänna efterfrågan och på investeringsaktiviteten i synnerhet.

Den **svenska kronans värde** mot euron har försvagats kontinuerligt sedan hösten, från slutet av oktober är förändringen ca 60 öre. En euro kostade i mars i genomsnitt ca 9,13 svenska kronor. I förhållande till den finska marken har kronan sjunkit till ungefär 65 penni per krona, vilket har en negativ inverkan på såväl den åländska exporten till Sverige som på den så viktiga besöksnäringen.

Turiststatistiken för fjolåret ger vid handen att inkvarteringarna totalt sett hållits på ungefär samma nivå som för år 1999, antalet övernattningar ökade med 0,4 procent. Hotellen upplevde en aning sämre beläggning (-0,3 procent) medan stugbyar samt gästhem och pensionat hade ett bättre år ifjol än året före, tillväxten var 6,4 respektive 9,6 procent. På campingplatserna bidrog det ostadiga vädret till färre övernattningar. Antalet inresande till Åland nådde ifjol upp till rekordnivån 1.768.821 personer. Ökningen, som totalt uppgick till 1,8 procent, var lite svagare än väntat under slutet av året. För i år väntas antalet inresande hålla ungefär samma nivå. Den svaga kronkursen påverkar här utvecklingen.

Den **åländska inflationstakten** var i mars i år 2,6 procent. Mest påverkades priserna av att boendet och uppvärmningen blivit dyrare. Inflationstakten sjönk emellertid från oktober ifjol till och med januari i år som ett resultat av de sjunkande oljepriserna. I genomsnitt var inflationen knappt 2,9 procent ifjol. I ÅSUBs kalkyler för i år beräknas den åländska inflationen i medeltal vara 2,5 procent.

Figur 8: Årliga förändringar i konsumentprisindex

Landskapets budget finansieras till stor del genom en avräkningsinkomst om 0,45 procent av statens inkomster exklusive upplåning. Den finländska ekonomins positiva utveckling har de senaste åren tydligt avspeglats i landskapets inkomster. År 1998 uppgick det slutliga avräkningsbeloppet till ca 870 mmk. För år 1999 steg summan till ca 959 mmk, vilket innebär en ökning med nästan 9 procent från året innan. En delförklaring till den snabba förändringen står att finna i statens försäljning av Sonera-aktier. Förskottet på avräkningsbeloppet för år 2000 är i dagsläget uppe i ca 1.000 mmk, även i den summan märks effekterna från försäljning av statliga aktier. För år 2001 beräknas avräkningsbeloppet i dagsläget stanna på ca 955 mmk. De ökade avdragen och justerade skatteskalorna dämpar i viss mån utvecklingen av statens inkomster. Den så kallade skattegottgårelsen, d v s den del av landskapets direkta skatter som överstiger 0,5 procent av de inbetalda direkta skatterna i Finland, uppgick år 1999 till 56 mmk. År 2000 beräknas skattegottgårelsen uppgå till ca 66,6 mmk, men enligt år 2001-års budget väntas beloppet minska till 50 mmk. För skattegottgårelsens del är systematiken den att den gottgårelse som erläggs i år baseras på 1999 års skatteintäkter, eftersläpningen är således två år.

3. Konjunkturinformation på regional och kommunal nivå

3.1. Metod och bakgrund

Det är nu fjärde gången som ÅSUBs konjunkturbarometer regionaliseras. Regionindelningen följer den ofta använda indelningen av de åländska kommunerna i fyra grupper: Mariehamns stad; centralkommunerna Finström, Hammarland, Jomala och Lemland; randkommunerna Eckerö, Geta, Lumparland, Saltvik och Sund samt skärgårdskommunerna Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö.

Av 193 företag i urvalet besvarade 178 stycken eller 92,2 procent höstens enkät. De svarande företagens andel av urvalsföretagens totala sysselsättning uppgick till hela 99,0 procent. Urvalsföretagens sysselsättning stod samtidigt för nästan 70 procent av det totala arbetsplatsutbudet inom den privata sektorn.

Presentationen av enkätens resultat är likadant upplagd som i tidigare konjunkturrapporter. Den samlade resultatskalan går från -100 till +100. Om en variabel nått resultatet 100 så innebär detta att samtliga företag som besvarat frågan har en positiv syn på den del av konjunkturutvecklingen som frågeställningen gäller. De negativa svaren dras från de positiva, och denna räkneoperation resulterar i de nettotal som slutligen redovisas.

Svaren är viktade i två steg, dels enligt företagens och dels enligt branschens andel av den totala sysselsättningen inom branschen respektive inom hela ekonomin. Med andra ord får de stora företagens svar en större vikt i beräkningen och påverkar därmed det totala utfallet mer än de mindre företagens svar. De enskilda företagens svar kan dock få maximalt så stor vikt som den aktuella branschens andel av sysselsättning inom hela privata näringslivet. Samtliga branscher har minst fyra svarande.

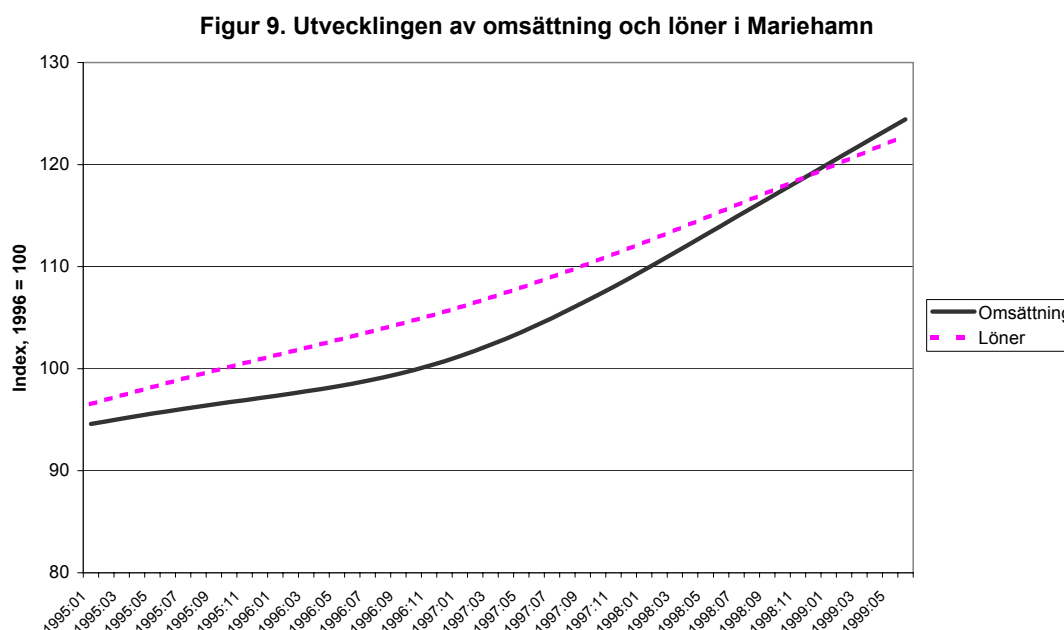
För att tydliggöra de åländska kommunernas beroende av varandra har de regionala och kommunala siffrorna beräknats så att hänsyn även tas till pendlingsströmmarna mellan kommunerna. Det är nämligen av intresse att jämföra konjunkturbilden för de företag utanför den egna regionen (här kommunen) som förser en stor del av de egna kommuninvånarna med arbete med läget inom den egna regionens (kommunens) näringsliv.

För att säkra ett acceptabelt antal svar per bransch och region är företagens svar indelade i tre övergripande näringssektorer: 1) industri inklusive primärnäringsföretag, vatten- och elförsörjning och byggverksamhet, 2) parti- och detaljhandel samt 3) alla andra serviceföretag, inklusive inkvarterings- och restaurangnäringen, transportföretag, finanssektorn samt företagstjänster och privata tjänster. Förutom barometerdata har ÅSUB för andra gången sammanställt färska uppgifter om företagens omsättnings- och lönekostnadsutveckling på basen av de mervärdeskatteskyldiga företagens månadsrapporter.

Denna källa ger en användbar och mycket aktuell bild av den faktiska utvecklingen inom den åländska ekonomin.

3.2. Det regionala och kommunala konjunkturläget

Nedan presenteras omsättnings- och lönetidsserier samt konjunkturbarometerresultaten enligt ovan beskrivna region- och branschindelning. Lönesummorna är pendlingsjusterade, det vill säga att löneindexet är ett viktat genomsnitt från de kommuner där kommuninvånarna i den aktuella kommunen arbetar, medan omsättningssiffrorna beskriver den egna regionens/kommunens utveckling. Nerbrytningen av siffrorna resulterar i en så pass stor mängd information att de flesta figurerna är placerade i rapportens bilagedel. I samband med genomgången av de olika regionernas konjunkturläge kommenteras även de viktigaste resultaten för regionens enskilda kommuner.

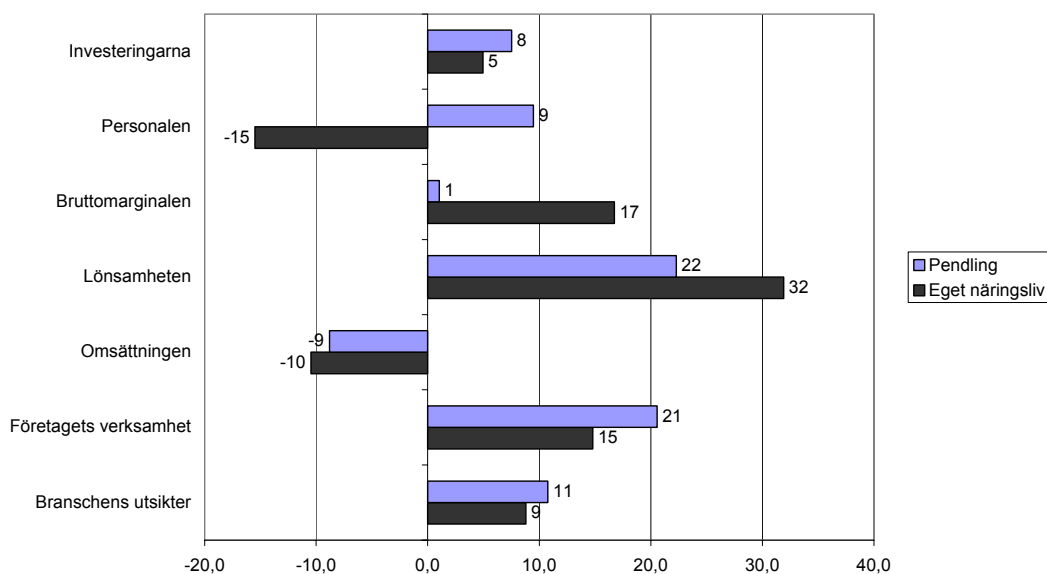
Företagssektorn i **Mariehamn** har som helhet haft en trendmässig försäljningsökning sedan 1995 vilket framgår av *figur 9* ovan². Snabbast har tillväxten varit inom handeln. Tillsvidare växer omsättningen snabbare än företagens löneutbetalningar.

Konjunkturbarometern visar att företagen i Mariehamn i genomsnitt ser positivare på sin bransch konjunkturutsikter nu i vår än vad fallet var vid höstens mätning (se *figur 10*). Den främsta förklaringen till denna positiva förändring ligger inom servicesektorn där särskilt rederiernas framtidsstro har förstärkts genom de åtgärder som under vintern och våren vidtagits

² Denna och de följande figurerna visar den långsiktiga s.k. Hodrick-Prescott -trendkomponenten från tidsserierna. Säsongsvariationen och enskilda trendavvikelser är här bortfiltrerade.

inom branschen. Inom industrisektorn har förväntningarna däremot försämrats jämfört med i höstas. Också när det gäller bedömningen av lönsamhetsutvecklingen slår rederinäringens förändrade framtidsstro igenom på resultatet. Vid sammanställningen av höstens barometersvar var näringens framtidssyn som helhet mycket mörk. Synen på det egna företagets utvecklingsförutsättningar har däremot inte förändrats just alls. Investeringsbenägenheten har som helhet ökat en aning sedan i höstas samtidigt som företagen i genomsnitt snarare försöker minska personalen än nyanställa. Också beträffande utvecklingen av personalstyrkan är det servicesektorn som står för den negativa synen medan övriga branscher fortfarande har ett ökat personalbehov. Den hårda konkurrensen uppges vara det största hindret för företagets utveckling och man satsar därför på utveckling av marknadsföringen, söker nya marknader och försöker rationalisera verksamheterna.

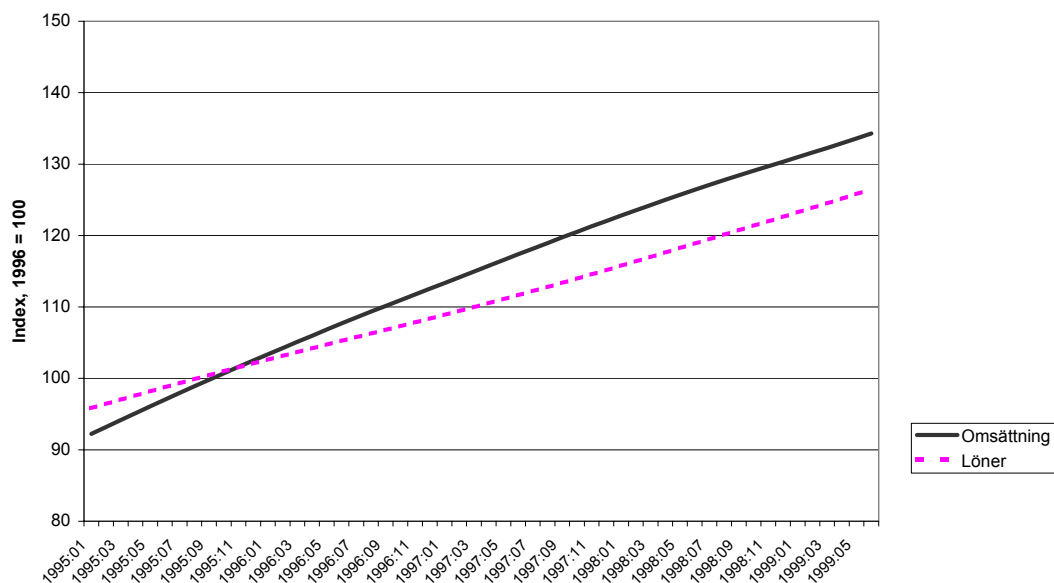
Figur 10. Förväntningarna - Mariehamn

Även **centralkommunernas företag** har framtill och med år 2000 befunnit sig i en snabb tillväxtfas (*figur 11*). Utvecklingen av såväl omsättningen som lönesumman har till och med överskridit tillväxttakten i Mariehamn. Variationerna mellan branscherna är dock påtagliga, serviceföretagens omsättningsutveckling har till stor del varit negativ de två senaste åren. Snabbast har tillväxten varit inom branschen för industri- och primärnäringsvar.

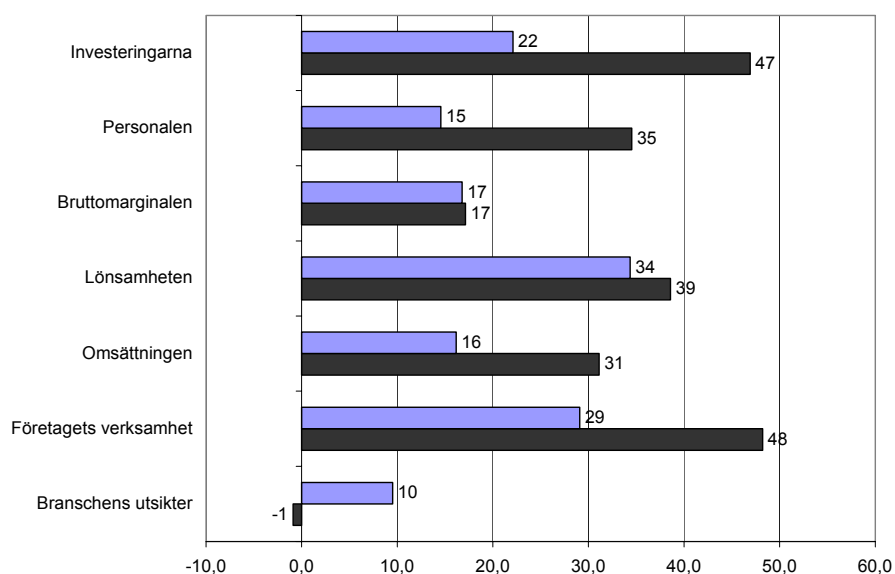
Av de enskilda kommunerna är det Hammarland som har haft den snabbaste expansionen inom näringslivet i den här regionen, lönevolymerna har däremot inte utvecklats i samma takt. I Lemland har omsättningsutvecklingen bland de företag som är omsättningsskatteskyldiga varit sviktande under ett drygt år nu.

Figur 11. Utvecklingen av omsättning och löner i centralkommunerna

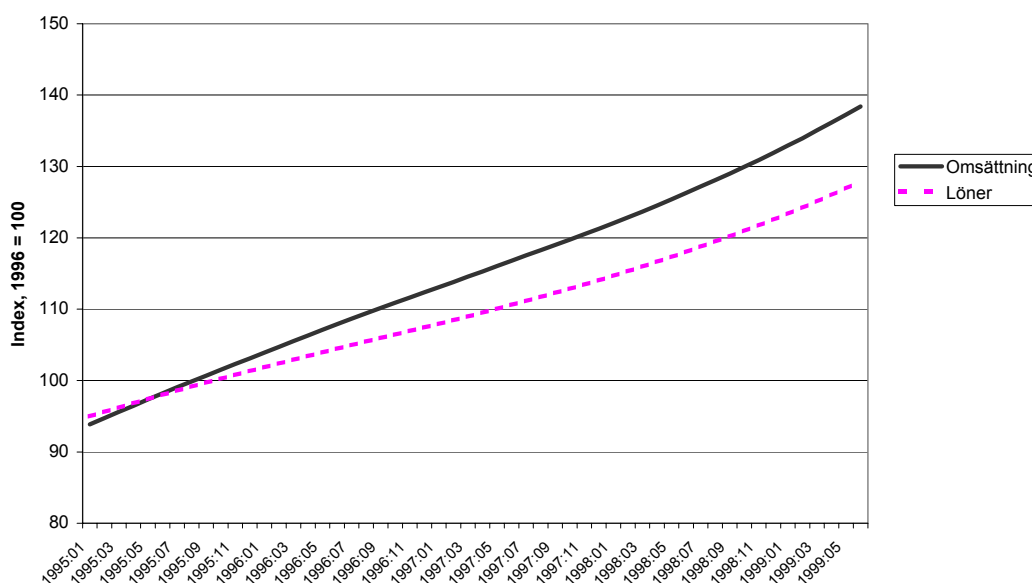
Av figur 12 framgår tydligt att företagen i centralkommunerna som helhet har positiva förväntningar när det gäller det egna företaget. Man satsar fortsättningsvis på såväl investeringar som nyanställningar, bruttomarginalen och lönsamheten stärks och omsättningen förväntas öka. För alla dessa faktorer är bedömningen ljusare i vår än för ett halvt år sedan. Det är bara beträffande den egna branschen som förväntningarna har blivit mera negativa sedan hösten. Konkurrensen uppges vara hård. Av branscherna är det servicesektorn som uppvisar den mest positiva hållningen. Skillnaderna mellan förväntningarna i de olika kommunerna är dock slående. Företagen i Lemland har över lag väldigt negativ framtidssyn medan förväntningarna i Jomala är mycket positiva. Resultatet av barometern bekräftar den negativa bilden av Lemlands näringslivsutveckling.

Figur 12. Förväntningarna - centralkommunerna

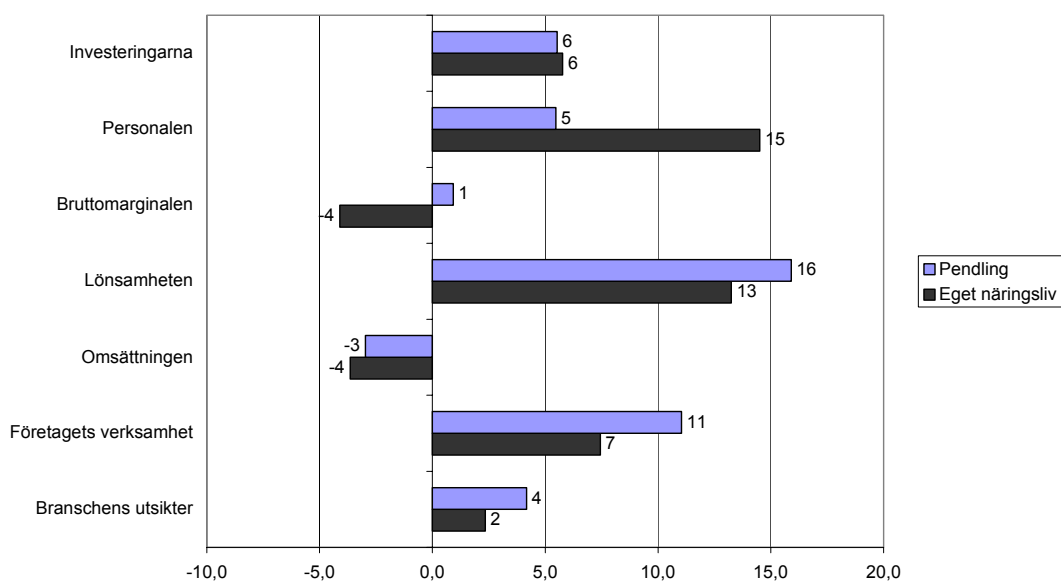
Expansionen bland företagen inom **randkommunerna** har varit snabbare än för såväl stadens som centralkommunernas företag (*figur 13*). Både tillväxten i omsättning och i löneutbetalningar har varit snabbare än i alla de andra regionerna under perioden. Av branscherna är det serviceföretagen med transportsektorn som stått för den kraftigaste expansionen. Även här är dock skillnaderna mellan kommunerna påfallande. I Eckerö och Lumparland har omsättningen inom näringslivet mer än fördubblats på fem år, medan omsättningsutvecklingen inom Getaföretagen i princip stampat på stället. I Sund har tillväxten visat en avtagande trend sedan 1998. I Eckerö har också lönevolymernas ökningstakt varit anmärkningsvärt snabb.

Figur 13. Utvecklingen av omsättning och löner i randkommunerna

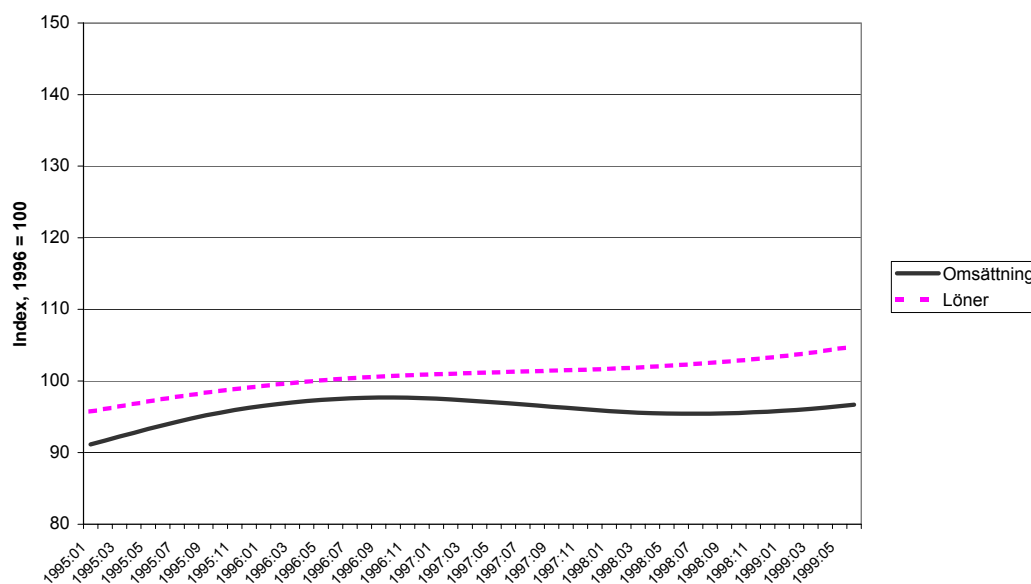
Konjunkturbarometern för företagen i randkommunerna uppvisar emellertid inte lika entydigt positiva värden som i höstas. *Figur 14* nedan visar att beträffande investeringarna, antalet anställda samt lönsamheten förväntas en fortsatt positiv utveckling, medan bruttomarginalerna och omsättningen förutspås minska. Också synen på den egna branschens utveckling har blivit försiktigare, även om man fortfarande tror på en viss tillväxt. Trots det uppger man att investeringarna kommer att utgöra den främsta framtidssatsningen, men man strävar också efter att rationalisera företagets verksamhet. Beskattningen upplevs som det största hindret när det gäller företagets utveckling. Av branscherna är det industrin och primärnäringsföretagen som sammantaget har den mest positiva uppfattningen om den kommande tolv månadersperioden.

Figur 14. Förväntningarna - randkommunerna

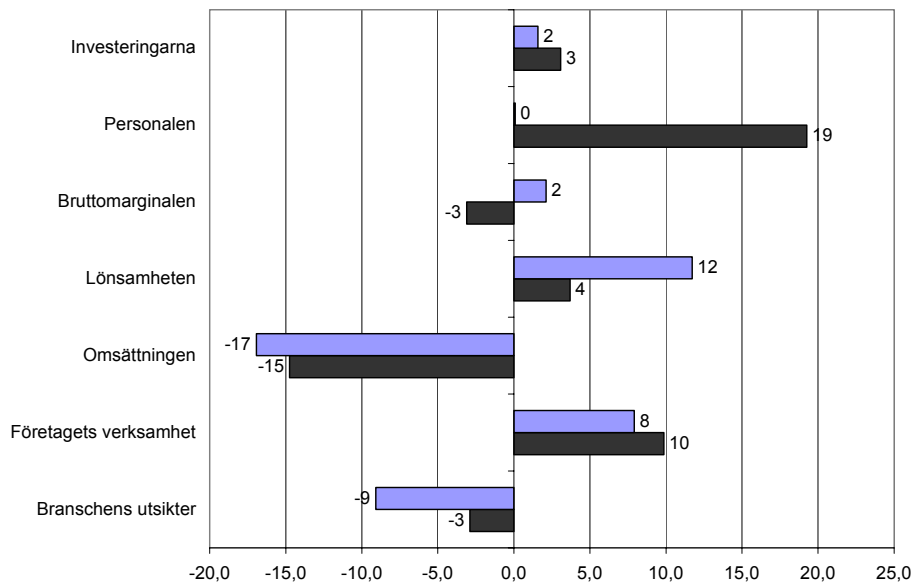
Skärgårdsföretagens omsättning har i det närmaste stagnerat på 1996 års nivå. Även löneutvecklingen har varit svag, men lönevolymernas tillväxt överstiger dock omsättningstillväxten, vilket inte är en hållbar utveckling på sikt (se *figur 15*). Handeln i skärgården har uppvisat en i huvudsak neråtgående trend under hela den period som ÅSUBs register omfattar. För närvarande är det industri- och primärnäringsssektorn som har den mest tillfredsställande tillväxttakten. Av de enskilda kommunerna ser läget för tillfället ljusast ut för Kumlinge, medan utvecklingen i Vårdö varit negativ de senaste åren. Där är omsättningen nu nästan tillbaka på 1995-års nivå. Det bör dock påpekas att antalet företag per kommun är relativt få, varför svängningarna lätt blir förhållandevis stora.

Figur 15. Utvecklingen av omsättning och löner i skärgården

Vårens barometerresultat i *figur 16* ger en mycket varierad bild av framtidssynen bland skärgårdsföretagen. Förväntningarna vad gäller omsättningen och den egna branschens utveckling är klart negativa. Trots det planerar man för nyanställningar och expansion av det egna företaget. Även lönsamheten förväntas ha en positiv utveckling. Servicebranschen uppvisar den starkaste framtidstron, medan handeln står för den mest negativa synen vilket inte är särskilt förvånande med tanke på den bild som omsättningsinformationen visade ovan. Inför framtiden satsar man nu absolut mest på rationaliseringar. Byråkratin och den hårda konkurrensen upplevs vara de största hindren för utvecklingen av företagen.

Figur 16. Förväntningarna - skärgårdskommunerna

4. Utvecklingen av den kommunala ekonomin

Kommunernas totala inkomster består till drygt 50 procent av skatteinkomster. Den näststörsta enskilda inkomstkällan utgörs av landskapsandelarna. Nedan analyseras utvecklingen av dessa för kommunerna centrala inkomstslag tillsammans med utvecklingen av de kommunalekonomiska förutsättningarna i övrigt. Även kalkyler för de viktigaste inkomstkällorna, skatterna och landskapsandelarna, presenteras. När det gäller de kommunala utgifterna hör till de grundläggande elementen för den kommunala självstyrelsen att göra prioriteringar inom ramen för de lagar och förordningar som reglerar verksamheterna. För att beslutsmakten ska vara reell och inbegripa valmöjligheter krävs tillräckliga resurser, framför allt i form av inkomster. Eftersom kommunerna själva har att besluta om utgifterna görs inga prognoser för dessa. Alla tidsserier nedan anges i löpande priser, inflationen har inte beaktats.

4.1. Kommunernas finansieringskalkyler och budgeter 1997 - 2001

I *tabell 1* nedan sammanfattas några centrala poster från kommunernas bokslut för åren 1997 - 1999 samt från budgeterna för år 2000 och 2001. Uppgifterna är hämtade från ÅSUB:s statistik. Budgeterna innehåller vanligen ett visst mått av försiktighet, varför inga långtgående slutsatser ännu kan dras om varken fjolåret eller innevarande år. Alla kostnader och underskott anges som negativa tal, medan intäkter och överskott är positiva.

Verksamhetsbidraget visar driftens nettokostnader som ska finansieras med skatteinkomster, landskapsandelar och övriga finansiella inkomster. Årsbidraget visar hur mycket som finns kvar för amorteringar och avskrivningar. Kommunens resultaträkning utmynnar i räkenskapsperiodens överskott eller underskott, där även exempelvis förändringar av fonder och reserver ingår. Kommunerna behöver från år 1999 inte längre ha en budget i balans. Samfundsskatten ingick åren 1997 - 1998 i de övriga skatteintäkterna, och redovisas skilt i statistiken först från år 1999.

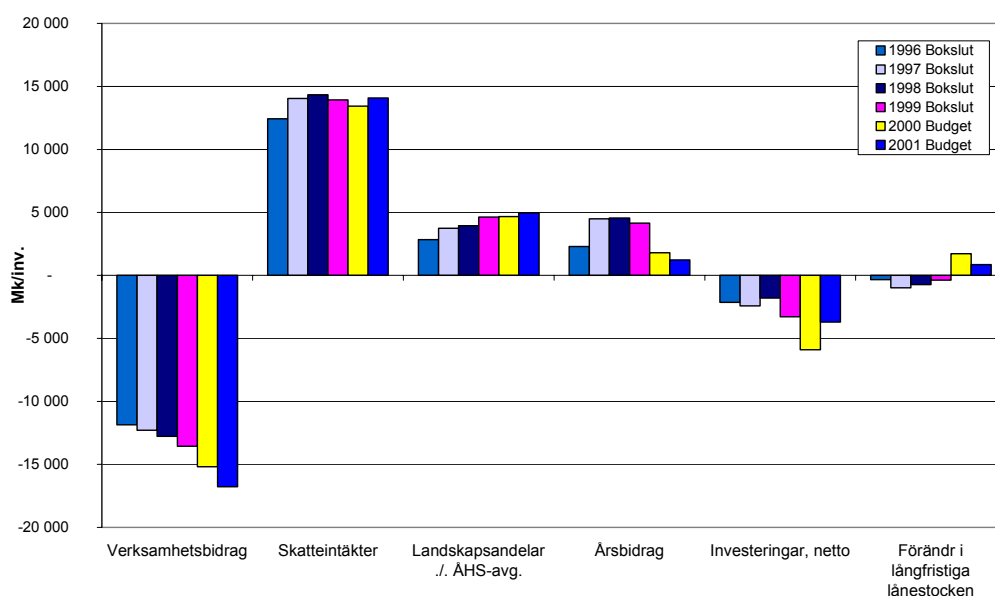
Verksamhetsbidraget visar på att nettodriftsutgifterna växer stadigt, medan årsbidraget uppvisar en nedgång mellan boksluten för år 1998 och 1999. Driftsutgifterna steg med över 7 procent netto, medan skatteintäkterna minskade med närmare 2 procent. En av orsakerna till den här negativa utvecklingen står att finna i de ökade avdragen av vilka det nya så kallade allmänna avdraget är störst. Landskapsstyrelsen kompenserar dock kommunerna fullt ut för effekterna av det avdraget. Investeringsnivån är fortsatt hög, men bokslutsuppgifterna ger vid handen att förverkligandet inte framskridit helt enligt planerna. Skuldsättningen har kunnat minska fram till år 1999, även om avbetalningstakten minskar. Årsbidraget täcker nettoinvesteringarna ännu år 1999 trots att det sjunkit betydligt. Landskapsandelarna minskade 1998 som en följd av att ÅHS-avgiften sänktes. Från år 1999 uppbärs ingen ÅHS-avgift alls. Utvecklingen av landskapsandelarna granskas närmare i avsnitt 4.3 där även kalkylerna för 2002 presenteras.

Tabell 1: Centrala poster inom kommunernas bokslut och budgeter 1997 - 2001, 1.000 mk

	1997 Bokslut	1998 Bokslut	1999 Bokslut	2000 Budget	2001 Budget
Verksamhetsbidrag	- 310 199	- 324 450	- 347 429	- 390 305	- 432 164
Skatteintäkter	354 704	364 146	357 075	345 472	362 955
Kommunalskatt	254 716	267 663	270 349	266 765	288 146
Fastighetsskatt	5 840	5 870	5 622	5 396	5 021
Samfundsskatt			75 720	68 051	64 294
Övr. skatteint.	94 148	90 613	5 383	5 260	5 494
Landskapsandelar	125 859	115 261	118 615	120 062	127 757
Andelar till ÅHS	- 31 540	- 14 802	-	-	-
Återkrävd moms	- 20 339	- 21 951	- 22 528	- 23 753	- 25 325
Årsbidrag	113 197	115 653	106 405	46 379	31 679
Räkenskapsperiodens överskott/underskott	2 550	53 728	75 147	12 202	- 5 167
Investeringar, netto	- 61 115	- 45 763	- 84 363	- 151 838	- 95 163
Förändr i långfristiga länestocken	- 24 963	- 18 487	- 9 845	44 065	22 047

Budgeterna för år 2000 och 2001 visar en försiktig hållning med låga årsbidrag och ökad upplåning, driftsutgifterna växer snabbare. I årets budget förväntas förvärvsinkomstskatterna åter öka, men då måste beaktas att hela tre kommuner gick in för att höja skattesatserna för förvärvsinkomster i år. Brändö och Lemland höjde skatteprocenten med 0,5 procent vardera och Saltvik med 0,25 procent, vilket sammantaget innebär att skattegraden för de åländska kommunerna ökade med 0,05 procentenheter. I fjol sänkte fyra kommuner uttaxeringen.

Figur 17 nedan visar utvecklingen av några av nyckeltalen per invånare. Också per invånare ökar driftsutgifterna, netto. Skatteinkomsterna per invånare har minskat och årsbidraget därmed försvagats. Enligt 2001 års budget minskar nu investeringstakten och kommunerna har liksom för fjolåret budgeterat för en viss upplåning.

Figur 17: Kommunala nyckeltal per invånare 1996-2001, hela Åland

4.2. Utvecklingen av de kommunala skatteinkomsterna

Skatteinkomstutvecklingen på Åland är ett område där tillgången på aktuell information i dagsläget är bristfällig, samtidigt som behovet och intresset för att kunna prognostisera dessa inkomster inom den kommunala sektorn är stort. I dagsläget är situationen den att beskattningen för år 2000 slutförs först i början av november år 2001, då merparten av budgetberedningen för år 2002 är klar. Samtidigt är som tidigare nämnts skatteinkomsterna den viktigaste inkomstkällan för den kommunala sektorn som helhet. ÅSUB har bland annat mot bakgrund av detta lyft fram vidareutvecklandet av prognosmodeller för samhällsekonomiska nyckeltal som ett prioriterat utvecklingsområde.

De kalkyler för de olika skatteinkomstslagen som presenteras nedan har följande **källor** som grund. Utgångspunkten har varit den färdigställda debiteringsstatistiken för 1997, 1998 och 1999 när det gäller förvärvsinkomst- och samfundsskatterna och uppgifter från ifjol när det gäller fastighetsskatterna. För prognoserna av skatteinkomsternas utveckling har sedan använts de konjunkturenkäter som ÅSUB gjort till företagen, mervärdesskatte- och företagsregisterinformation, nationalräkenskapsdata, bostadsproduktionsuppgifter, ÅSUB:s konsumentprisindex samt befolkningsrörelse-, inresande-, och sysselsättningsstatistik för Åland. Därtill har de åländska börsbolagens bokslut och delårsrapporter granskats.

Förvärvsinkomstskatterna

Kalkylen för förvärvsinkomsterna, som är den kommunala sektorns viktigaste enskilda inkomstkälla och största skatteinkomstpost, är uppbyggd från den kommunala nivån men presenteras nedan endast för hela Åland och i rapportens bilagsdel för de fyra regionerna. Detta på grund av den statistiska osäkerheten för de små kommunerna. För den intresserade kan underlagsinformationen dock erhållas från ÅSUB med reservation för den osäkerhet uppgifterna är behäftade med. De kommunvisa kalkylerna är uppgjorda i excel-format med möjlighet att föra in egna bedömningar och där exempelvis avdragen, den beskattningsbara inkomsten och den skatt som debiteras räknas ut automatiskt.

Eftersom befolkningsunderlaget i de åländska kommunerna är så litet har vi i kalkylen inte gått in för att precisera utvecklingen inom de olika inkomsttagargrupperna. Förvärvsinkomsterna (brutto) har istället kalkylerats som helhet.

På avdragssidan är bland de så kallade riksavdragen (de avdrag i kommunalbeskattningen som är identiska med avdragen i rikslagstiftningen) endast de preciserade där förändringar skett under de aktuella åren eller där en precisering annars har betydelse för beräkning av skatteutfallet. De avdrag som är specifika för den åländska lagstiftningen eller där utformningen avviker från den i riket, här kallade åländska avdrag, är alla specificerade för att klargöra betydelsen av dem. Detta mot bakgrund av att de är av särskild vikt för den åländska ekonomiska politiken. På så vis är det även enklare att se effekten av eventuella förändringar.

Modellen innehåller även en korrigeringspost som ett resultat av differenser som finns i debiteringsstatistiken. Korrigeringsposten har i modellen hållits konstant från år 1999.

Ett problem som måste framhållas i det här sammanhanget är att den officiella debiteringsstatistiken från Skattestyrelsen fram till och med 1998 innehöll ett direkt fel som var av avgörande betydelse för Åland, i statistiken fanns nämligen ett landskapsfärjeavdrag som för åländska förhållanden är stort, trots att något sådant avdrag inte existerat under perioden. Felet var enligt uppgift en kvarleva från en gammal uppställning och den post som noterats under landskapsfärjeavdraget hade ingenting med de åländska avdragen att göra, men innebar att korrigeringsposterna i de kommunvisa kalkylerna var oacceptabelt stora. Felkällan fanns således hos skattestyrelsen. Felet har korrigerats i 1999-års debiteringsstatistik, vilket har bidragit till att korrigeringsposten minskat betydligt för de flesta kommuner.

Beräkningarna av förvärvsinkomstutvecklingen nedan bygger på följande **antaganden**: BNP-tillväxten beräknas i fasta priser ha uppgått till ca 3,3 procent ifjol och för i år beräknas tillväxttakten öka en aning till runt 4 procent. Förvärvsinkomstsumman beräknas utan att flyttningsrörelsen beaktas stiga med 3,7 respektive 5,7 procent samma år. BNP-prognosen har skrivits upp sedan hösten liksom prognosen för förvärvsinkomstutvecklingen under innevarande år. Utvecklingen av lönenivåerna under året har då tagits i beaktande. För BNP-utvecklingens del är den främsta orsaken till den justerade prognosen att ÅSUB i höstens kalkyler antog att en viss utflaggning skulle komma att ske under år 2001. I dagsläget har ÅSUB utgått från att några flaggbyten inte kommer att förverkligas redan i år samt att de sysselsättningsförändringar som rör ombordanställda med hemort på Åland inte heller kommer att ha något genomslag på förvärvsinkomstutvecklingen som helhet under detta år. Sysselsättningsläget är i dagsläget så gott att eventuella friställda personer har goda möjligheter på dagens arbetsmarknad. Något nettolönesystem för den finländska och åländska färjnäringen antas inte bli verklighet under det här året. Utvecklingen under nästa år återkommer vi till i höstens bedömning.

Tillväxten i förvärvsinkomsterna per person har i modellen tillsvidare antagits vara den samma i alla kommuner, medan befolkningsförändringarna påverkar utvecklingen av förvärvsinkomsternas totala volym. Befolkningsuppgifterna vid senaste årsskifte är de uppgifter som ligger till grund det aktuella årets beskattning.

Avdragsgraden har för de avdrag där inga förändringar i grunderna skett antagits vara ungefär konstant för varje enskild kommun i modellen. Undantaget utgörs av det åländska studielåneavdraget som antas minska med ungefär 10 procent per år. Avdraget för inkomstens förvärvande steg från 1.800 till 2.100 mk år 1999, i fjol var avdraget 2.400 mk och i år höjdes det till 3.000 mk. Det höjda förvärvsinkomstavdraget ökade med drygt 75 procent från 1998 till 1999. Från år 2000 beslöt riksdagen höja båda dessa avdrag ytterligare och inför år 2001 gjordes ännu en justering i de lägre inkomstklasserna. Båda dessa förändringar som genomfördes i de här två riksavdragen beräknas minska de åländska kommunernas

skatteinkomster med drygt 2 mmk per år 2000 och 2001. Det åländska allmänna avdraget om 5 procent, som är det största enskilda avdraget, har kalkylerats fram efter att alla avdrag utom grundavdraget dragits av. Slutligen har en trendframskrivning gjorts för åren 2000 och 2001 för den så kallade underskottsgottgårelsen.

Tabell 2: Kalkyl över förvärvsinkomstören i kommunalbeskattningen på Åland 1997 - 2001, 1.000 mk

	1997	1998	1999	2000**	2001**
Förvärvsinkomster	2 040 019	2 145 598	2 269 372	2 351 937	2 478 613
förändring, %		5,18	5,77	3,64	5,39
Avdrag, riks-	319 631	334 412	413 121	435 182	460 272
Avdrag för inkomstens förvärvande	19 968	20 505	24 096	25 519	28 004
Förvärvsinkomstavdrag	46 383	46 518	81 850	91 212	96 920
Grundavdrag	31 680	31 352	32 164	33 369	35 139
Övr. avdrag	221 600	236 037	275 011	285 082	300 209
Avdrag, åländska	60 595	62 391	155 232	160 626	169 154
Resekostnadsavdrag	20 486	21 133	22 004	22 935	24 259
Studielåneavdrag	1 022	1 012	776	699	629
Sjukdomskostn. avdrag	34 561	35 910	37 251	38 608	40 664
Studieavdrag	4 526	4 336	4 054	4 200	4 427
Allmänt avdrag			91 146	94 184	99 175
Avdrag, sammanlagt	380 276	396 803	568 353	595 808	629 426
Beskattningsbar inkomst	1 659 743	1 748 795	1 701 019	1 756 129	1 849 187
Skattesats	16,65	16,43	16,39	16,35	16,40
Kalkylerad skatt	277 433	288 487	280 043	288 338	304 409
Underskottsgottgårelse	2 715	2 673	2 570	2 536	2 512
Debiteras	256 673	267 798	263 714	272 044	288 139
Förvärvsinkomstören	1 536 350	1 624 123	1 602 016	1 657 065	1 750 531
förändring, %		5,71	-1,36	3,44	5,64

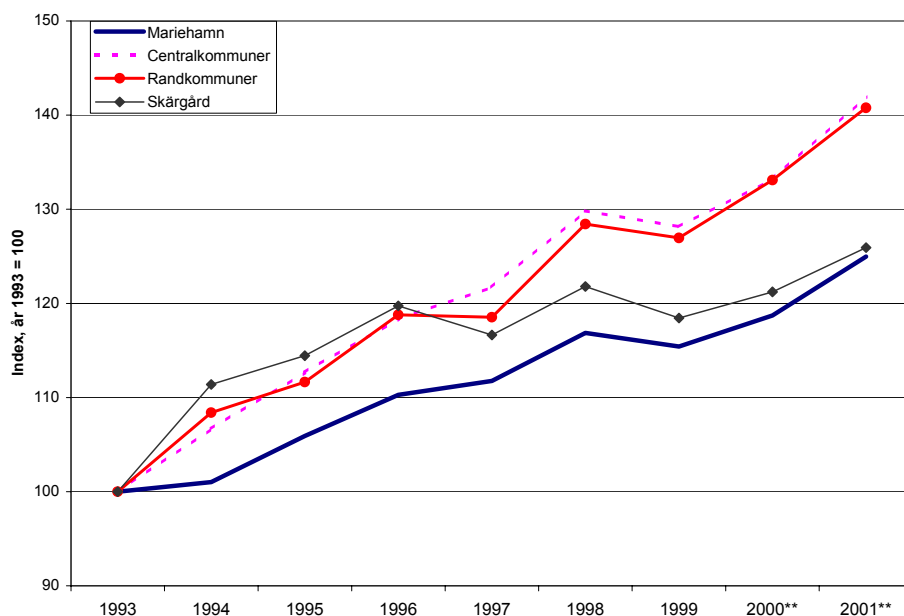
Den **preliminära skattealkylen för hela Åland** (beteckningen ** i tabeller och diagram anger prognos) visar en stabil tillväxt i ålänningarnas förvärvsinkomster under perioden. Avdragsgraden har dock enligt kalkylen ökat kraftigt från år 1998 till 2001, från 18,5 till 25,4 procent, variationerna mellan kommunerna är dock relativt stora. Framför allt har det ökande förvärvsinkomstavdraget och det nya åländska allmänna avdraget bidragit till de ökade avdragen, vilket redogjordes för ovan. De åländska avdragen höjer avdragsgraden för i år med närmare 7 procentenheter. Sammantaget betyder detta att förvärvsinkomstörerna till och med sjönk mellan åren 1998 och 1999. Ifjol beräknas förvärvsinkomstörerna åter ha ökat, men dock inte lika snabbt bruttoförvärvsinkomsterna. Enligt kalkylen kommer tillväxten att vara ännu lite kraftigare innevarande år.

En jämförelse av prognosen ovan med den som gjorde i höstas ger vid handen att de preliminära uppgifter från Skattestyrelsen om 1999-års beskattning som förelåg i oktober, och som utgjorde grunden för höstens beräkningar, var lite lägre än de uppgifter som fastställdes i

november. Däremot har prognosen för förvärvsinkomsternas utveckling skrivits ner för år 2000. Sammantaget innebär det att kalkylen för år 2000 totalt sett ligger mycket nära höstens bedömning, medan tillväxten för i år nu förväntas bli snabbare än vid höstens bedömning.

Utvecklingen av förvärvsörena per region från 1993 framåt framgår av *figur 18* nedan. För central- och randkommunerna har tillväxten under perioden varit snabbast, utvecklingen har i dessa två kommungrupper varit i det närmaste identisk. Mariehamn uppvisar en jämn, men lägre tillväxt. Mariehamn startar dock på den absolut sett högsta nivån per invånare. I skärgårdskommunerna fluktuerar utvecklingen mest. Nedgången 1999 ser ut att vara störst i skärgårdskommunerna och prognoserna för 2000-2001 visar på en fortsatt svagare tillväxt i dessa kommuner än för Åland i genomsnitt (*se även bilagorna*).

Figur 18: Utveckling av förvärvsinkomstören på Åland 1993-2001

Samfundsskatterna

Samfundsskatten, eller bolagsskatten, utgör den näst största enskilda skattekällan för kommunerna och har i dagsläget en stor betydelse för den kommunala ekonomin. Osäkerhetsfaktorerna för bedömningen av utvecklingen av dessa inkomster är dock stora. Inför år 2000 beslöt Riksdagen att höja skatteprocenten för samfunden från 28 till 29 procent. Kommunernas andel av de sammanlagda samfundsskatterna hade tidigare av regeringen föreslagits sjunka från 40,0 till 37,25 procent, men beslutet blev överraskande i ett sent skede att den kommunala andelen med en temporär lag skulle sänkas ytterligare för år 2000, till 36,39 procent. Ännu år 1997 var kommungruppens andel av samfundsskatterna 44,8 procent. Riksdagen har således nu i flera omgångar skurit ner kommunsektorns andel av denna betydelsefulla inkomstkälla, en utveckling som ter sig som ett hot inför framtiden.

Vidare är sjöfartsbranschens andel av dessa skatteinkomster betydande för Ålands del, och sjöfartsbranschen genomgår för närvarande som bekant omfattande strukturella förändringar. Vid höstens bedömning trodde man från branschens sida att regeringen eventuellt skulle gå in för ett tonnagebeskattningssystem för rederiverksamhet redan från årsskiftet 2001. Ett dylikt beskattningssystem skulle ge rederierna möjlighet att behålla vinsterna obeskattade inom företaget för framtida investeringar. Varje rederiföretag får där välja mellan det traditionella beskattningssystemet och tonnagebeskattningen där rederiet betalar en fast skatt baserad på tonnagets storlek. Regeringen har fortfarande inte tagit ställning i den här frågan varför det knappast kan anses som sannolikt att systemet införs under innevarande år. Om och när ett system med tonnagebeskattning införs kommer det med största sannolikhet att påverka branschens benägenhet till dividendutbetalningar och därmed även samfundsskatternas storlek. Såvida vinsten delas ut till ägarna beskattas den i normal ordning även inom ramen för tonnagebeskattningsmodellen, och då erhåller kommunerna sin andel av skatten. ÅSUB antog i höstens bedömning att rederierna i förhållande till uppvisad vinst i det närmaste skulle halvera utdelningen om möjlighet till tonnagebeskattning gavs. Förmodligen skulle dock skillnaderna mellan företagens agerande vara stora, allt beroende på det enskilda företags behov. Eventuella flaggbyten påverkar också i vilket land beskattningen sker. Å andra sidan syftar alla dessa åtgärder till att förbättra lönsamheten inom branschen, lönsamheten har totalt sett varit sviktande under ett par års tid.

Mot bakgrund av dessa osäkerhetsfaktorer har ÅSUB gjort följande **antaganden** för beräkningen av samfundsskatteinkomsterna för år 2000 och 2001. Den kommunala sektorns andel av den totala samfundsskattekakan utgör 36,39 procent år 2000, vilket motsvarar en kommunal skattesats om ca 10,55 procent för företagen och 37,25 procent år 2001, motsvarande en skattesats om ca 10,8 procent. För båda åren utgör den totala skatteprocenten för företagen 29 procent. I Riket är andelen lägre till följd av den modell för skatteutjämningen som tillämpas där, något som inte berör de åländska kommunerna. Vad gäller utvecklingen av samfundsörena åren 2000 och 2001 baseras ÅSUB:s bedömning på BNP-tillväxten om ca 3,3 respektive 4 procent i fasta priser. I underlaget för den prognosen har tillväxten i vinsterna inom näringslivet skattats till hela 6,8 procent för år 2000 och 5,2 procent för i år. Bedömningen har då utgått ifrån att ca två tredjedelar av driftsöverskottet kanaliseras till samfundsskatterna genom företagens uppvisade vinst. Prognosen har skrivits upp sedan hösten framför allt som ett resultat av utvecklingen inom rederinäringarna. Dels räknar ÅSUB nu med att några flaggbyten inte realiseras under året samtidigt som det nya kollektivavtalet inom branschen skapar bättre förutsättningar för stärkt lönsamhet. Bedömningen omfattar således endast innevarande år.

Tabell 3. Kalkyl över samfundssören per kommun, 1997 - 2001

	1997		1998		1999		2000**		2001**	
	Ören	Skatt	Ören	Skatt	Ören	Skatt	Ören	Skatt	Ören	Skatt
Brändö	2 086 351	354 680	2 316 430	382 211	2 334 883	385 256	2 349 625	387 688	2 385 637	417 486
Eckerö	6 109 380	1 130 235	6 766 494	1 217 969	6 916 452	1 227 670	7 059 550	1 235 421	7 602 160	1 330 378
Finström	10 411 380	1 769 935	11 387 009	1 907 324	11 651 616	1 922 517	11 725 178	1 934 654	12 626 396	2 083 355
Föglö	1 627 425	276 662	1 806 897	298 138	1 821 288	300 513	1 832 788	302 410	1 973 659	325 654
Geta	1 980 522	356 494	2 134 261	384 167	2 151 258	387 227	2 164 841	389 671	2 331 234	419 622
Hammarland	4 235 503	698 858	4 706 913	753 106	4 744 406	759 105	4 774 360	763 898	5 141 326	822 612
Jomala	14 883 075	2 455 707	16 038 364	2 646 330	16 166 110	2 667 408	16 268 175	2 684 249	17 518 575	2 890 565
Kumlinge	591 115	109 356	637 000	117 845	642 074	118 784	646 128	119 534	695 790	128 721
Kökar	104 934	18 363	113 080	19 789	113 980	19 947	114 700	20 073	123 516	21 615
Lemland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lumparland	498 985	92 312	537 719	99 478	542 002	100 270	545 424	100 903	587 346	108 659
Saltvik	28 262 642	4 733 993	30 456 507	5 101 465	30 699 098	5 142 099	30 892 916	5 174 563	32 778 174	5 572 290
Sottunga	626 167	112 710	694 051	121 459	699 580	122 427	724 704	123 200	780 406	132 669
Sund	1 379 645	258 683	1 486 741	278 764	1 498 581	280 984	1 570 878	282 758	1 691 619	304 491
Vårdö	3 637 881	654 819	3 920 267	705 648	3 951 494	711 269	4 210 351	715 760	4 533 966	770 774
Mariehamn	370 882 386	60 268 388	405 916 688	64 946 670	409 149 906	65 463 985	411 733 060	65 877 290	443 379 594	70 940 735
Hela Åland	447 317 391	73 291 195	488 918 421	78 980 363	493 082 728	79 609 460	496 612 677	80 112 071	534 149 398	86 269 627
Förändring i skatter, %			7,8%		0,8%		0,6%		7,7%	
Rankommuner	38 231 174	6 571 717	41 381 723	7 081 843	41 807 391	7 138 251	42 233 609	7 183 318	44 990 533	7 735 440
Centralkommuner	29 529 958	4 924 500	32 132 285	5 306 760	32 562 132	5 349 030	32 767 713	5 382 801	35 286 297	5 796 532
Skärgården	8 673 873	1 526 590	9 487 725	1 645 090	9 563 299	1 658 194	9 878 295	1 668 663	10 492 974	1 796 920

Kalkylen över samfundsskatterna i *tabell 3* visar en tillväxt i skatterna på ca 7,8 procent mellan 1997 och 1998 - trots att kommungruppens andel av samfundsskatten sänktes från 44,8 procent år 1997 till 40,0 procent år 1998, en sänkning som motsvarar 10,7 procent. År 1999 märks dock ett trendbrott, tillväxten i samfundsskatterna har i det närmaste stannat av. Detta trots att kommungruppens andel av samfundsskatterna hölls konstant mellan åren 1998 och 1999. Flera större företag uppvisade lägre vinster under 1999. För ifjol visar de preliminära kalkylerna att tillväxten inom företagssektorn var relativt god, däremot sänkte staten kommunsektorns andel av skatterna varför utvecklingen från år 1999 totalt sett visar på en mycket blygsam ökning om 0,6 procent. I år beräknas samfundsskatterna, enligt den information som finns idag, öka med ca 7,7 procent. Av den tillväxten bidrar det faktum att kommunernas andel av samfundsskatterna återställs till 37,25 procent med 2,4 procent, medan resten av utvecklingen kan tillskrivas en förväntad gynnsam vinstutveckling inom näringslivet.

Förändringarna från statens sida beträffande fördelningen av samfundsskatterna mellan de olika skattetagargrupperna samt sjöfartens stora andel av skatterna idag visar på en stor sårbarhet när det gäller samfundsskatterna och den kommunala ekonomin. Ytterligare en faktor som kan komma att påverka dessa skatters volym framöver utgör ett förslag som lagts fram om att återkravet av moms kunde slopas genom en kvittning mot kommunernas andel av samfundsskatten (Pekkarinen, 18.01.2001). Kommunernas möjligheter att beskatta företagen verkar sålunda kringskäras kontinuerligt.

Landskapsstyrelsen väntas inom kort lägga fram ett förslag på ny fördelningsmodell mellan de åländska kommunerna. Förslaget väntas innebära att inkomsterna från samfundsskatterna följer utvecklingen inom näringslivet i respektive kommun. En dylik modell skapar bättre förutsättningar för en aktivare näringslivspolitik ute i kommunerna. Samtidigt måste

kommunerna då kalkylera med ännu större variationer mellan åren. Ett komplement till samfundsskatternas fördelningsnyckel har diskuterats. Det förslaget skulle betyda att man försöker fånga den småföretagsamhet som inte sker i aktiebolagsform och där skatterna genereras i form av kapitalsskatter som i dagsläget går kommunerna helt förbi. Kapitalinkomstskatterna har ökat dramatiskt de senaste åren, framför allt som ett resultat av ökade försäljningsvinster. Mellan år 1995 och 1999 mer än tredubblades dessa inkomster, bara mellan 1998 och 1999 ökade kapitalinkomstskatterna med över 85 procent!

Fastighetsskatterna

Inkomsterna från fastighetsskatterna har tillsvidare haft relativt sett liten betydelse för den kommunala sektorns ekonomi på Åland, men är för flera kommuner inte oväsentliga bland annat som ett resultat av den omfattande fritidsbebyggelsen. De enskilda kommunerna har relativt goda möjligheter att själva prognostisera dessa förhållandevis stabila inkomster och den redovisade skatten har väl motsvarat debiterade belopp. Beträffande skatteprocenterna för fastighetsskatterna har inga större förändringar skett för åren 2000 och 2001. Sottunga sänkte skattesatsen för så kallad annan bostad från 0,90 till 0,80 procent ifjol och Saltvik höjde den allmänna skatteprocenten med 0,1 procent till 0,2 procent inför 2001.

Kalkylen för fastighetsskatterna nedan presenteras per fastighetsskatteslag. Det är på så vis enkelt att utgående från kalkylen se vilka effekterna blir av förändringar i de enskilda skattesatserna. I *tabell 4* nedan har beskattningsvärdena från ifjol använts som bas. Dessa beskattningsvärden har sedan justerats på basen av den beräknade förändringen av byggnadskostnadsindex. Byggnadskostnadsindex har här beräknats stiga med ca 3 procent på årsbas, vilket är samma förändringstakt som i höstas. Det betyder att prisökningstakten inom byggsektorn stabiliserats. Tidigare har förändringen skrivits upp vid varje halvårsbedömning. Kalkylen bygger på de skatteprocenter som fastställts för år 2001 men har inte tagit i beaktande nybyggnation, åldersavdrag eller andra justeringar i beskattningsvärdena. För att åskådliggöra variationerna i utvecklingen av beskattningsvärdena mellan de olika kommunerna har förändringen i värdena mellan 1999 och 2000 räknats fram. Åldersavdragen tar till viss del ut tillväxten i värden till följd av nybyggnationen.

Tabell 4: Fastighetsskattekalkyl per fastighetsslag och kommun 1999 - 2001, 1.000 mk

	2000*			2000*			Förändring i värden, % 1999-2000	2001**			2001**		
	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.		Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.
Brändö	38 252	13 798	20 974	0	124	0	1,41%	39 411	14 217	21 610	0	128	0
Eckerö	60 773	23 760	66 348	0	214	199	-2,55%	62 615	24 480	68 359	0	220	205
Finström	193 709	23 242	115 061	97	209	115	1,02%	199 579	23 946	118 548	100	216	119
Föglö	40 704	28 352	27 433	0	255	138	0,26%	41 938	29 211	28 264	0	263	142
Geta	30 653	20 338	30 568	31	183	61	-0,39%	31 582	20 954	31 494	32	189	63
Hammarland	106 689	28 108	54 459	0	253	110	-0,19%	109 922	28 960	56 109	0	261	113
Jomala	265 879	24 383	189 158	0	195	285	-0,15%	273 936	25 122	194 890	0	201	293
Kumlinge	27 182	15 689	15 864	0	141	64	-0,64%	28 005	16 164	16 344	0	145	66
Kökar	20 767	13 625	14 646	0	109	44	5,79%	21 396	14 037	15 090	0	112	46
Lemland	111 110	42 169	65 250	0	380	98	-1,03%	114 477	43 447	67 227	0	391	101
Lumparland	21 950	13 042	20 992	0	117	63	0,84%	22 616	13 438	21 628	0	121	65
Saltvik	126 165	30 821	46 272	0	277	47	-0,59%	129 988	31 755	47 674	0	286	96
Sottunga	8 342	6 416	7 851	0	51	0	3,92%	8 595	6 610	8 088	0	47	0
Sund	63 694	23 236	38 554	64	209	39	-1,47%	65 625	23 940	39 722	66	215	40
Vårdö	29 349	25 720	23 125	0	231	23	2,16%	30 238	26 500	23 826	0	238	24
Mariehamn	1 011 399	3 940	763 720	0	32	916	-0,94%	1 042 048	4 060	786 863	0	32	944
Hela Åland	2 156 618	336 640	1 500 274	191	2 981	2 204	2,60%	2 221 970	346 841	1 545 737	197	3 066	2 318

*Föreninghus o dyl har inkluderats i beskattningsvärdena endast i de fall då de inte befriats från fastighetsskatten.

Fastighetsskatterna förväntas ha en fortsatt svag, men stabil tillväxt för Åland som helhet enligt den här kalkylen. Utvecklingen varierar dock förhållandevis mycket mellan kommunerna. Överlag är tillväxten snabbare i skärgårdskommunerna, mest har värdena ökat för Kökar medan Eckerö uppvisar den svagaste utvecklingen.

Sammanställning av skattekalkylerna

I *tabell 5* nedan sammanfattas resultatet av kalkylerna för de tre skatteslagen. Sammanställningen visar att skatteinkomsterna totalt sett minskade med hela 1,2 procent år 1999. Både förvärvsinkomstskatterna och fastighetsskatterna minskade det året medan samfundsskatterna uppvisade en svag ökning. Nedgången är precis så stor som ÅSUB beräknade i bedömningen för ett år sedan. Beräkningarna för fjolåret visar på en tillväxt på ca 2,6 procent, men mot bakgrund av att inflationstakten då var hela 2,9 procent så ter sig situationen ändå inte helt tillfredsställande. För i år visar de sammantagna kalkylerna dock på en lite snabbare tillväxt samtidigt som inflationen avtar.

Tabell 5: Sammandrag över kalkylerade skatteinkomster för kommunerna, hela Åland, 1.000 mk

	1997	1998	1999	2000**	2001**
Förvärvsinkomstskatt	256 673	267 798	263 714	272 044	288 139
förändring, %		4,3	-1,5	3,2	5,9
Andel av samfundsskatt	73 291	78 980	79 609	80 112	86 270
förändring, %		7,8	0,8	0,6	7,7
Fastighetsskatt	6 110	6 165	5 457	5 599	5 769
förändring, %		0,9	-11,5	2,6	3,0
Skatteinkomster, totalt	336 074	352 944	348 780	357 755	380 178
Förändring, %		5,0	-1,2	2,6	6,3

Kalkylerna ovan har till stor del som grund uppgifter som gäller för Åland som helhet. ÅSUB har i bedömningen försökt göra prognoser som filtrerar det internationella konjunkturläget via de närliggande ekonomierna till åländska förhållanden, och i vissa fall enda ner till den kommunala nivån. Den yttersta detaljkunskapen om de lokala avvikelserna kommer dock alltid främst att finnas hos den som är verksam i den enskilda kommunen.

4.3. Landskapsandelarna till kommunerna

Utvecklingen av volymen i landskapsandelarna har totalt sett varit relativt snabb sedan 1998, vilket framgår av *tabell 6* nedan. Framför allt är det justeringarna neråt i ÅHS-avgiften och dess avskaffande från år 1999 som har haft den största betydelsen för utvecklingen. En annan post som bidragit med en kraftig tillväxt är kompletteringen av skatteinkomsterna, där beloppen dels har ökat, dels har allt fler kommuner blivit berättigade till kompletteringen. I dagsläget är det bara Mariehamn och Saltvik som inte erhåller skattekompenser. Noteras kan att de allmänna landskapsandelarna har minskat en aning under perioden som ett resultat av kvittningsförfaranden vid olika delreformer inom landskapsandelssystemet. Från i år tillämpas ett justeringsbelopp som räknas ut på basen av en kalkylerad ÅHS-avgift om 0,8

procent, denna kalkylerade avgifts inverkan på skattekompletteringen samt effekterna av det nya så kallade allmänna avdraget. Detta justeringsbelopp dras i huvudsak av (eller läggs till) den allmänna andelen, och om den allmänna andelen inte räcker till från den sociala andelen. Justeringsbeloppet presenteras dock för sig själv i tabellen nedan för att tydliggöra dess inverkan på landskapsandelarna. Justeringsbeloppet har en dämpande inverkan på utvecklingen av andelarna. För år 2002 är kalkylen dock i det här skedet mycket grov, och ganska försiktigt beräknad.

Tabell 6: Landskapsandelarna per sektor och ÅHS-avgiften 1998- 2002, mk

	1998	1999	2000	2001	2002**
Socialvården	43 937 962	44 744 405	45 737 706	46 899 462	46 847 262
Grundskolan	31 921 646	33 841 038	35 229 789	37 418 296	37 637 719
Medborgarinstitutet	1 443 000	1 478 520	1 523 200	1 572 480	1 583 770
Bibliotek	2 128 198	2 195 082	2 260 108	2 340 164	2 362 548
Idrott, ungdom, kultur	1 118 505	1 162 943	1 202 245	1 245 221	1 257 831
Allmän landskapsandel, totalt	13 138 888	13 470 825	12 515 524	12 965 497	13 227 617
Skattekomplettering	15 298 074	20 645 634	23 615 623	26 414 450	27 051 494
ÅHS-avgift	- 14 800 096	-	-	-	-
Justeringsbelopp (fr. 2001)				- 3 045 996	- 4 383 455
Landskapsandelar o. skattekomplettering, totalt	108 986 273	117 538 447	122 084 195	125 809 574	125 584 786
Landskapsandelar o. skattekompl. ./ ÅHS-avgift	94 186 177	117 538 447	122 084 195	125 809 574	125 584 786
** Mycket preliminära beräkningar i, se texten!					

I *tabell 7* återfinns en grov kalkyl över landskapsandelarna per kommun och sektor för år 2002. Det måste betonas att uppgifterna för år 2002 utgör grova överslagsberäkningar. För det första har det antagits att inga justeringar i grunderna utöver index sker för året. Alla justeringar på basen av index har därtill i dagsläget kunnat göras endast delvis, för konsumentprisindex fram till mars och för lönerna fram till årsskiftet. Speciellt förtjänstnivåindex förväntas stiga i år. De slutliga indexjusteringarna skall göras fram till juli månad. Vidare måste det framhållas att basbeloppen för idrotts-, ungdoms- och kulturverksamheten fastställs först i landskapets budget och skatteöresuppgifterna för år 2000 är som tidigare konstaterats långt ifrån klara, varför stora justeringar i beloppen, speciellt för skattekompletteringen och justeringsbeloppet, är att vänta. För år 2000 har ÅSUBs skattekalkyler nu använts i kalkylerna för såväl kompletteringen av skatteinkomsterna som för de olika komponenterna i justeringsbeloppet.

En utvärdering av motsvarande kalkyl från ifjol visas på att ökningen i de uppgiftsbaserade andelarna då underskattades, medan de allmänna andelarna beräknades bli högre än de slutligen blev. Detta som ett resultat av justeringsbeloppets inverkan. Med de förbehåll, som en grov kalkyl som denna medför, visar sammanställningen på en fortsatt tillväxt i både skattekompletteringarna och de uppgiftsbaserade andelarna som helhet.

Tabell 7: Preliminära landskapsandelar per sektor och kommun år 2002, mk

	Social- vården *	Grund- skolan *	Medborgar- institutet *	Bibliotek*	Idrott, ungdoms-, kulturverks. *	Allmänna andelar, tot. *	Skatte- kompletter. *	Justerings- belopp*	Totalt*
Brändö	1 169 969	1 788 300		60 673	26 713	1 077 818	1 658 052	137 355	5 644 171
Eckerö	1 821 680	1 854 227		75 236	43 135	532 222	2 229 979	182 112	6 374 367
Finström	4 916 447	3 675 761		215 805	119 480	1 012 803	1 971 118	112 977	11 798 437
Föglö	1 340 042	1 605 103		70 235	30 922	1 138 773	2 289 870	196 400	6 278 544
Geta	1 000 696	1 156 620		43 329	24 842	306 508	2 747 760	238 036	5 041 719
Hammarland	2 729 522	1 829 065		122 463	70 212	866 303	2 920 423	243 421	8 294 568
Jomala	6 633 414	5 307 021		312 397	172 958	1 466 119	1 026 240	-31 578	14 949 725
Kumlinge	981 526	1 377 015		47 807	21 048	913 512	1 953 374	139 470	5 154 811
Kökar	712 450	880 805		34 940	15 383	659 847	1 687 792	125 707	3 865 510
Lemland	3 464 494	2 699 064		143 674	82 373	1 016 351	2 729 453	144 003	9 991 407
Lumparland	849 781	648 471		34 174	19 593	241 744	1 316 977	88 763	3 021 977
Saltvik	3 757 641	2 232 342		152 195	87 258	1 076 627	0	82 921	7 223 143
Sottunga	311 396	405 219		15 227	6 704	254 533	204 114	13 525	1 183 668
Sund	2 484 310	1 728 787		91 825	52 646	649 567	3 210 984	214 039	8 004 080
Vårdö	960 347	1 246 767		48 279	21 256	782 787	1 105 358	101 578	4 063 215
				0					
Mariehamn	13 713 546	9 203 152	1 583 770	894 289	463 306	1 232 104	0	2 394 724	24 695 443
Hela Åland	46 847 262	37 637 719	1 583 770	2 362 548	1 257 831	13 227 617	27 051 494	4 383 455	125 584 786

Ett beskrivande nyckeltal som ofta används i kommunala sammanhang är kommunernas skattefinansiering. Med begreppet avses då såväl skatteinkomsterna som landskapsandelarna. Nedan, i *tabell 8*, sammanfattas på basen av kalkylerna i den här rapporten utvecklingen som helhet för dessa för kommunerna betydelsefulla inkomstslag. Uppgifterna skiljer sig från bokslutsuppgifterna i avsnitt 2.1, genom att de här helt presenteras enligt de år de hänförs till och inte enligt hur de har flutit in till kommunernas kassa.

Tabell 8: Kommunernas skattefinansiering 1997-2001, 1.000 mk

	1997	1998	1999*	2000**	2001**
Skatteinkomster, totalt	336 074	352 944	348 780	357 755	380 178
Landskapsandelar netto, totalt	87 050	94 186	117 538	122 084	125 810
Skattefinansiering, totalt	423 124	447 130	466 319	479 839	505 987
Förändring, %		5,7%	4,3%	2,9%	5,4%
Skattefinansiering, mk per invånare	16 753	17 609	18 198	18 666	19 630
Förändring, %		5,1%	3,3%	2,6%	5,2%

Utvecklingen av den sammantagna skattefinansieringen uppvisar totalt sett ändå en relativt stabil tillväxt. Ifjol var ökningstakten som helhet på samma nivå som inflationstakten, det vill säga ca 2,9 procent. Räknat per person blev den reella tillväxten dock svagt negativ. För nästa år beräknas tillväxten i skattefinansieringen bli större. Det allmänna avdraget som infördes år 1999 vägs upp av den nettoökning i landskapsandelarna som avdraget kvittas mot. Utvecklingen per invånare är lite långsammare än ökningen i totalbeloppen till följd av den positiva befolkningsutvecklingen för Åland som helhet.

5. Sammanfattande kommentarer

Den åländska tillväxttakten har enligt de prognoser för BNP-tillväxten som ÅSUB gjort sjunkit efter 1998. För år 1999 beräknas den reella tillväxten ha varit 4,5 procent och ifjol 3,3 procent. För innevarande år beräknas BNP-tillväxten åter stiga en aning, till runt 4 procent. Den offentliga sektorns bidrag till BNP-tillväxten ser ut att växa på bekostnad av den privata sektorn, vars tillväxt är avtagande.

ÅSUBs konjunkturbarometer som sammanställts på basen av läget i februari månad visar på en relativt försiktig hållning från företagens sida. Barometern bekräftar också den allmänna bilden av hur konjunktursvängningarna rör sig genom näringslivets olika grenar. För de branscher där exporten och försäljningen till icke-ålännningar är omfattande syns ett tydligt trendbrott i förväntningarna medan näringar med hemmamarknadsbas fortfarande har en relativt positiv syn på sina verksamhetsförutsättningar under de närmaste 12 månaderna. Inom transportbranschen som på Åland domineras av sjöfarten återspeglas de beslut som fattats den senaste tiden och som berör näringen tydligt i barometersvaren. Här har skett ett klart trendbrott sedan höstens mätning. Utsikterna för branschens utveckling har vänts från en kraftigt negativ framtidssyn till en svagt positiv. Bruttomarginalen förväntas öka och lönsamheten förbättras märkbart. Av särskild betydelse torde här det nya kollektivavtalet vara.

Många frågor som rör sjöfartsnäringen väntar dock fortfarande på ett avgörande. De främsta av dessa frågor är kanske införandet av ett nettolönesystem för passagerarfartygen samt den så kallade tonnageskattningen. Utflaggningshotet är inte avvärjt. Inom fraktsjöfarten har förutsättningarna dock förbättrats avsevärt under det gångna året. Där tillämpas sedan halvårsskiftet senaste sommar en form av nettolön.

Oberoende av vilken den exakta riktningen kommer att vara på de förändringar som sker inom framför allt färjrederierna framöver står det dock klart att sjöfartens bidrag till de kommunala skatteinkomsterna förväntas minska i varje tänkbart framtidsscenario. Även minskad köpkraft samt ringverkningarna i övriga delar av ekonomin får i förlängningen återverkningar på den åländska samhällsekonomin.

Den bedömning av konsekvenserna för kommunernas ekonomi på kort sikt som presenterats i den här rapporten är ändå ljusare än vad fallet var i samband med höstens lägesbeskrivning. Strukturomvandlingen har gått långsammare än vad som befarades då. I ett längre perspektiv kommer kommunerna dock att få vänja sig vid lägre avkastning speciellt från samfundsbeskattningen. Det här samtidigt som lönevolymerna inom den kommunala sektorn vuxit snabbt och många investeringar fortfarande väntar på att förverkligas. Det ter sig som om staten tillsammans med sjöfartsbranschen mycket långt har kommunernas framtid i sina händer.

Bilagor

Ålands statistik- och
utredningsbyrå

Konjunkturenkät - våren 2001

Posta eller faxa! ÅSUB, Pb 187, 22101 Mariehamn; fax. 018-19495
senast torsdagen den 15 februari 2001!

Företag:

Kontaktperson:

Tel.

Aktuella personalstyrkan _____ Omsättningen enligt det senaste bokslutet _____

1. Konjunkturutsikterna i Er bransch kommer under de närmaste 12 månaderna att

☐ förbättras ☐ vara oförändrade ☐ försämrats

2. Ert företag kommer under de närmaste 12 månaderna att

☐ expandera ☐ bibehålla nuvarande storlek ☐ minska eller upphöra med verksamheten

3. Hur har omsättningen i Ert företag utvecklats de senaste 12 månaderna i förhållande till kostnadsutvecklingen

☐ snabbare ☐ ungefär lika snabbt ☐ långsammare

4. Hur kommer omsättningen att utvecklas under de kommande 12 månaderna i förhållande till kostnadsutvecklingen

☐ snabbare ☐ ungefär lika snabbt ☐ långsammare

5. Hur har lönsamheten i Ert företag utvecklats de senaste 12 månaderna

☐ förbättrats ☐ oförändrad ☐ försämrats

6. Hur kommer lönsamheten att utvecklas under de kommande 12 månaderna

☐ förbättras ☐ oförändrad ☐ försämrats

7. Hur har produktionskostnaderna utvecklats under de 12 senaste månaderna i förhållande till Era försäljningspriser

☐ ökat ☐ samma utveckling ☐ minskat

8. Hur kommer produktionskostnaderna att utvecklas under de kommande 12 månaderna i förhållande till Era försäljningspriser

☐ öka ☐ samma utveckling ☐ minska

9. Har personalen i Ert företag under de senaste 12 månaderna

☐ utökats ☐ varit oförändrad ☐ minskats

10. Kommer personalen under de närmaste 12 månaderna att

☐ utökas ☐ vara oförändrad ☐ minskas

11. Hur har investeringarna i byggnader och maskiner förändrats under de senaste 12 månaderna

☐ ökat betydligt ☐ motsvarar ungefär årligt slitage och avskrivningar ☐ minskat betydligt

12. Hur kommer investeringarna att utvecklas under de närmaste 12 månaderna

- ☐ öka betydligt ☐ motsvara ungefär årligt slitage och avskrivningar ☐ minska betydligt

13. Vilket av följande områden kommer Ert företag att satsa på i första hand under de kommande åren (ange endast ett alternativ)

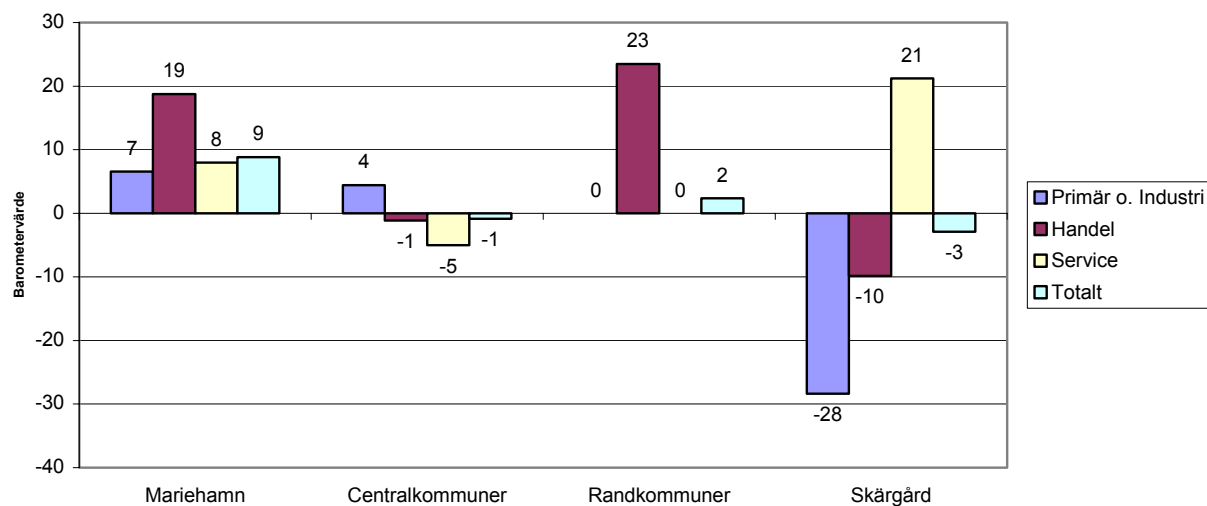
- alt. 1. ☐ investeringar i maskiner och inventarier
2. ☐ ökad automatisering
3. ☐ nya lokaler eller utvidgning av de befintliga
4. ☐ expansion genom ökad arbetskraft
5. ☐ personalutbildning
6. ☐ utveckla marknadsföringen/söka nya marknader
7. ☐ produktutveckling
8. ☐ ledarskapsutveckling
9. ☐ förbättra inköpsfunktionerna
10. ☐ rationalisera verksamheten/förbättra soliditet och resultat
11. ☐ annat, vad? _____

14. Vilket är det största hindret för utvecklingen av Ert företag (endast ett alternativ)

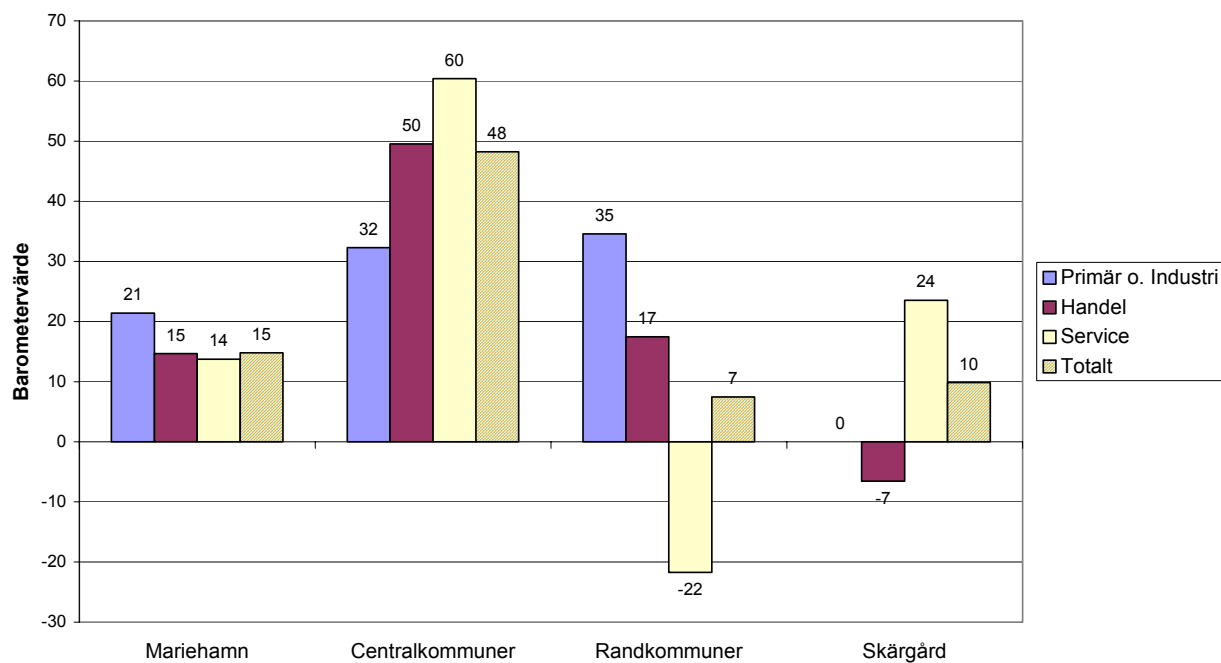
- alt. 1. ☐ byråkratin
2. ☐ arbetslagstiftningen/kollektivavtal
3. ☐ lönebikostnaderna
4. ☐ beskattningen
5. ☐ skattegränsen mellan Åland, Finland och övriga EU
6. ☐ transportkostnader
osund konkurrens som orsakas av: 7. ☐ offentlig näringsverksamhet
8. ☐ konkurrenssnedvridande företagsstöd
9. ☐ konkurser och skuldsaneringsförfaranden
10. ☐ grå/svart marknad
11. ☐ marknadens centralisering
12. ☐ hård konkurrens
13. ☐ för liten efterfrågan på produkterna
14. ☐ finansieringssvårigheter
15. ☐ osäkerhet
16. ☐ brist på kompetent personal
17. ☐ lönenivå/övriga produktionskostnader
18. ☐ annan orsak, vilken? _____

REGIONALA BAROMETERRESULTAT VÅREN 2001

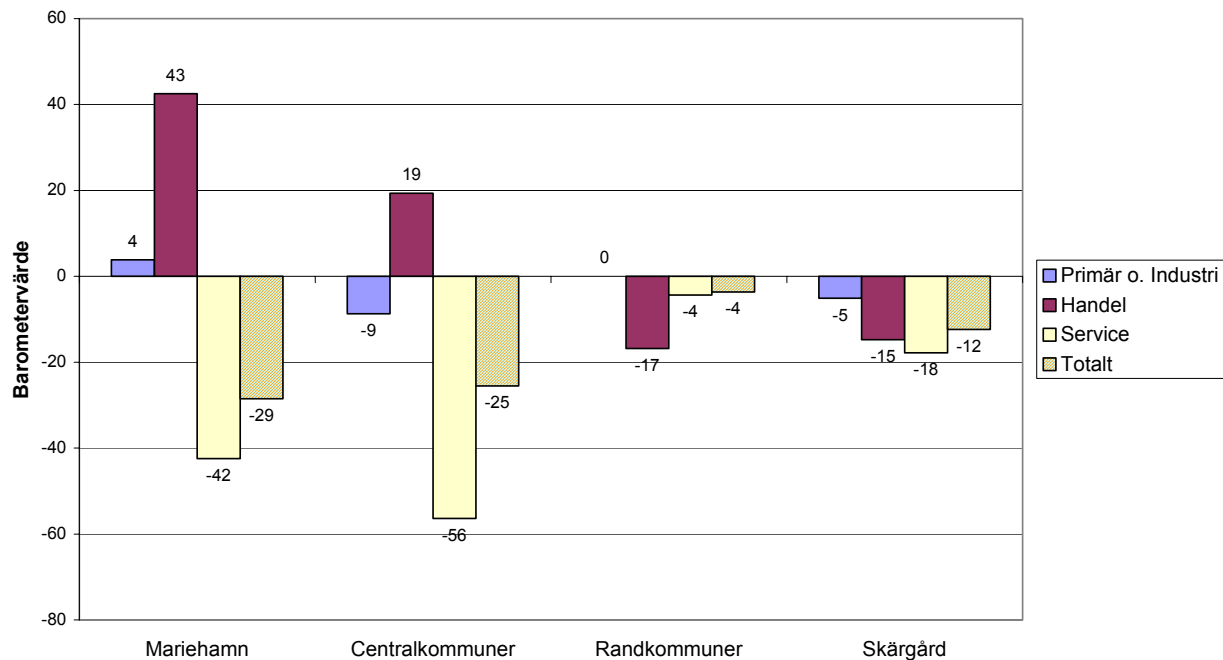
Konjunkturutsikterna

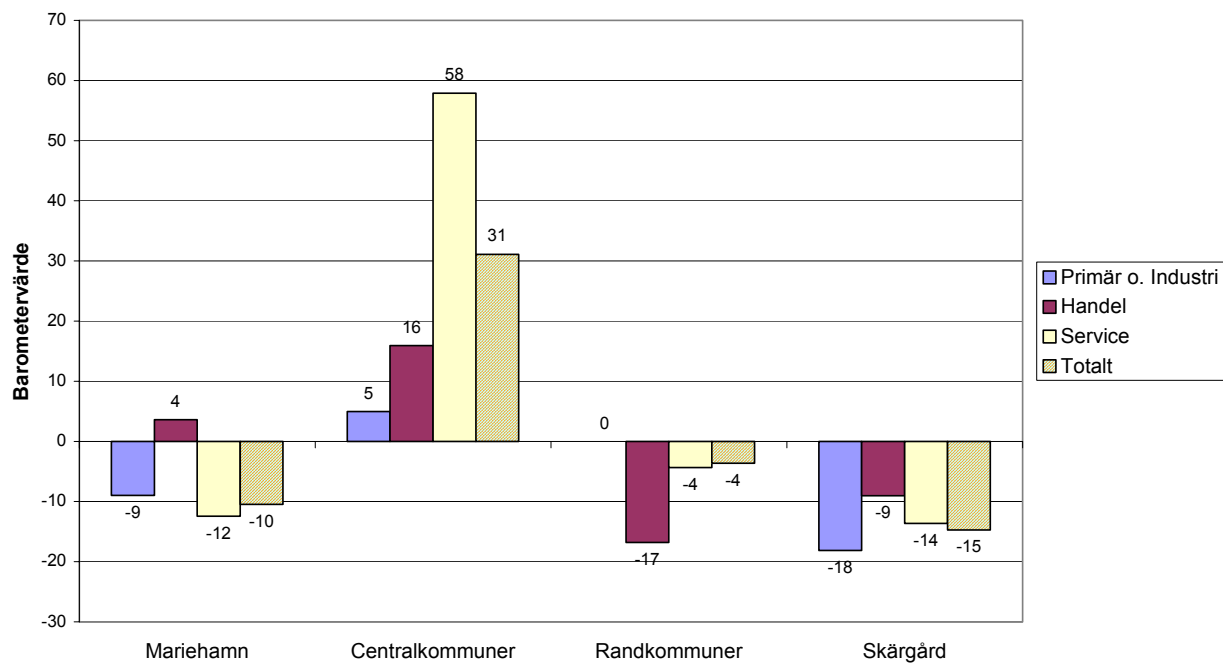
Företagens expansion

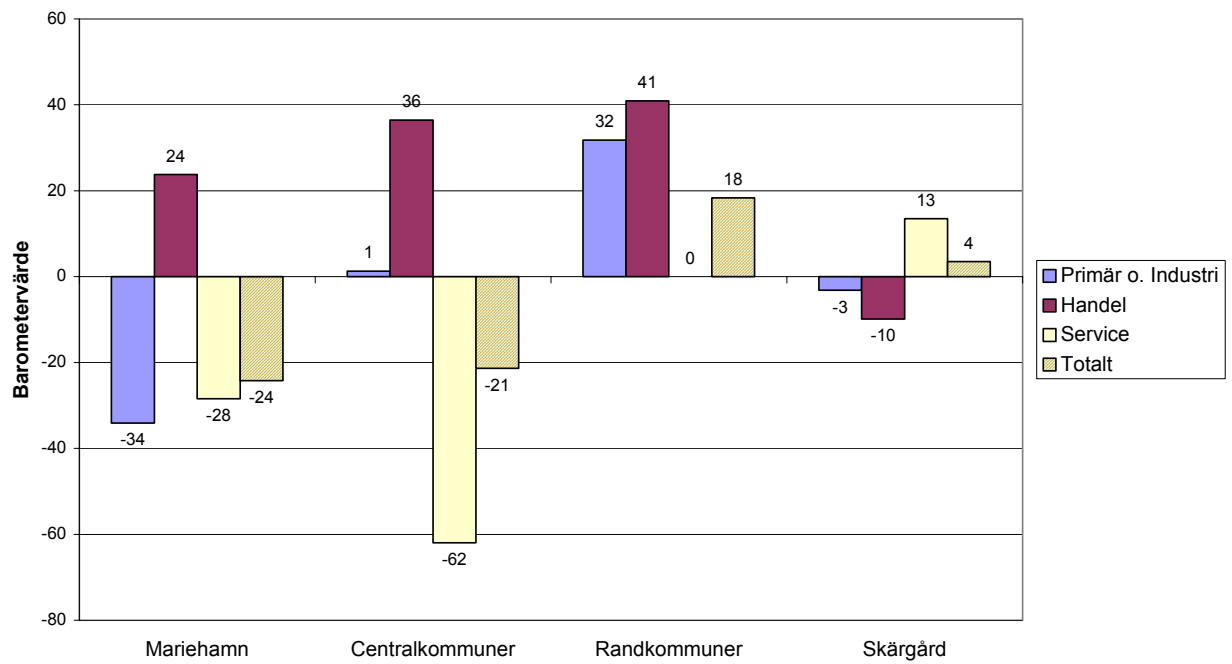
Omsättningens utveckling det senaste året

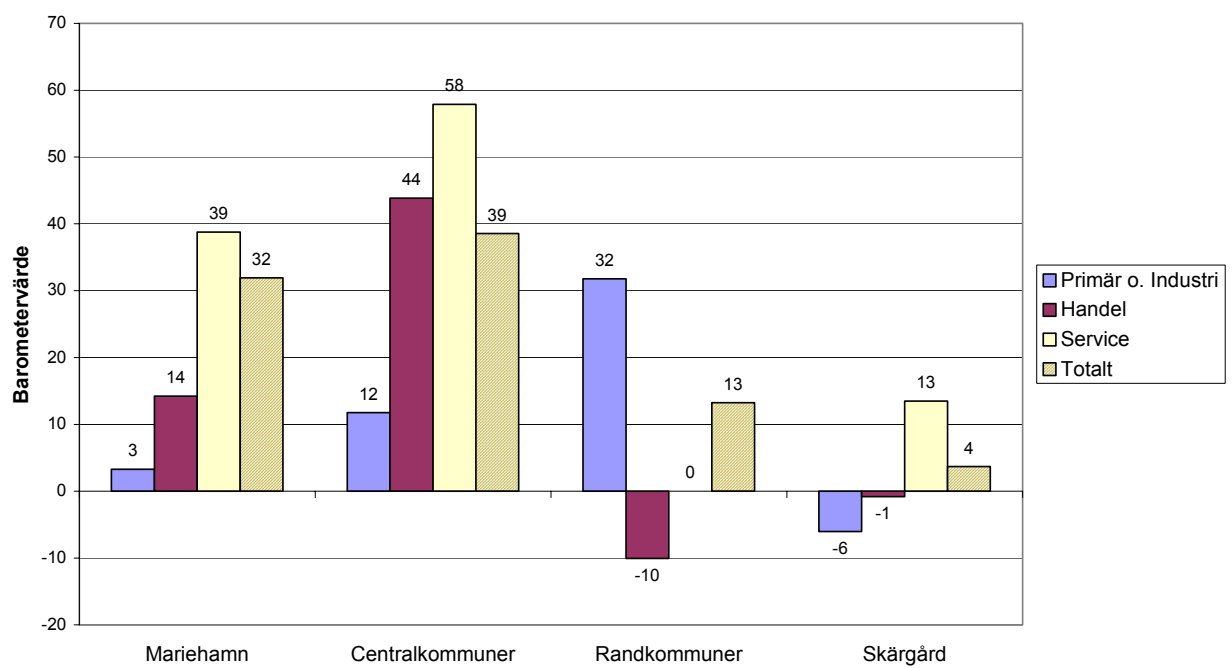
Omsättningens framtida ökning

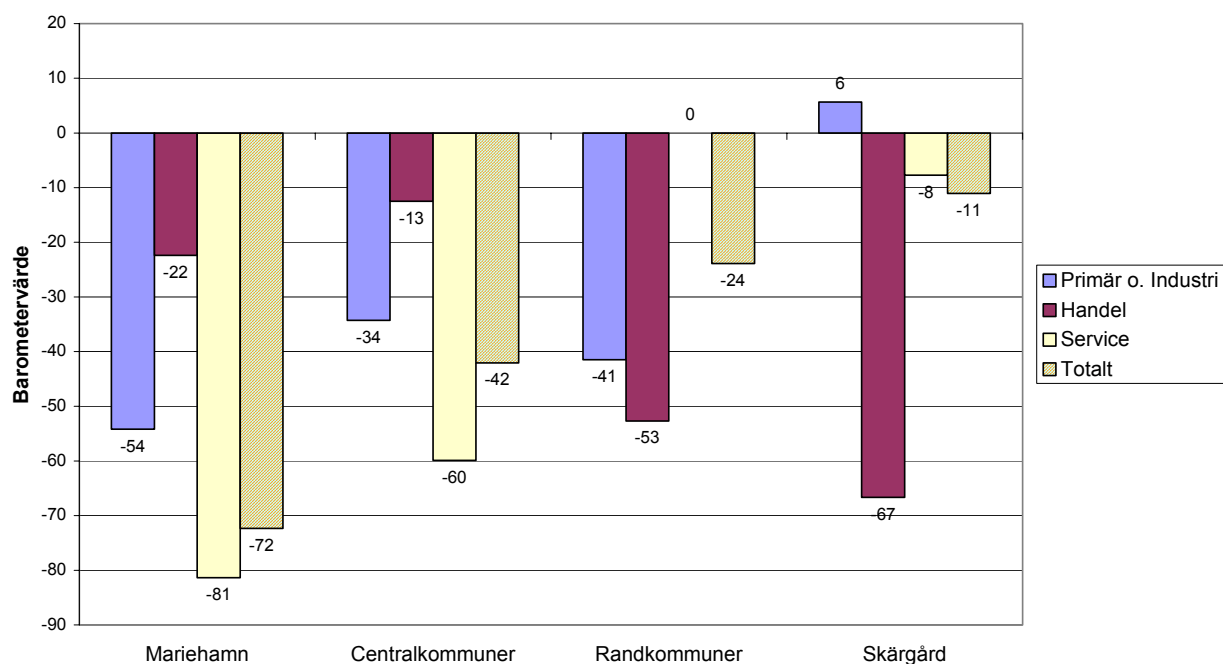
Lönsamhetens utveckling det senaste året

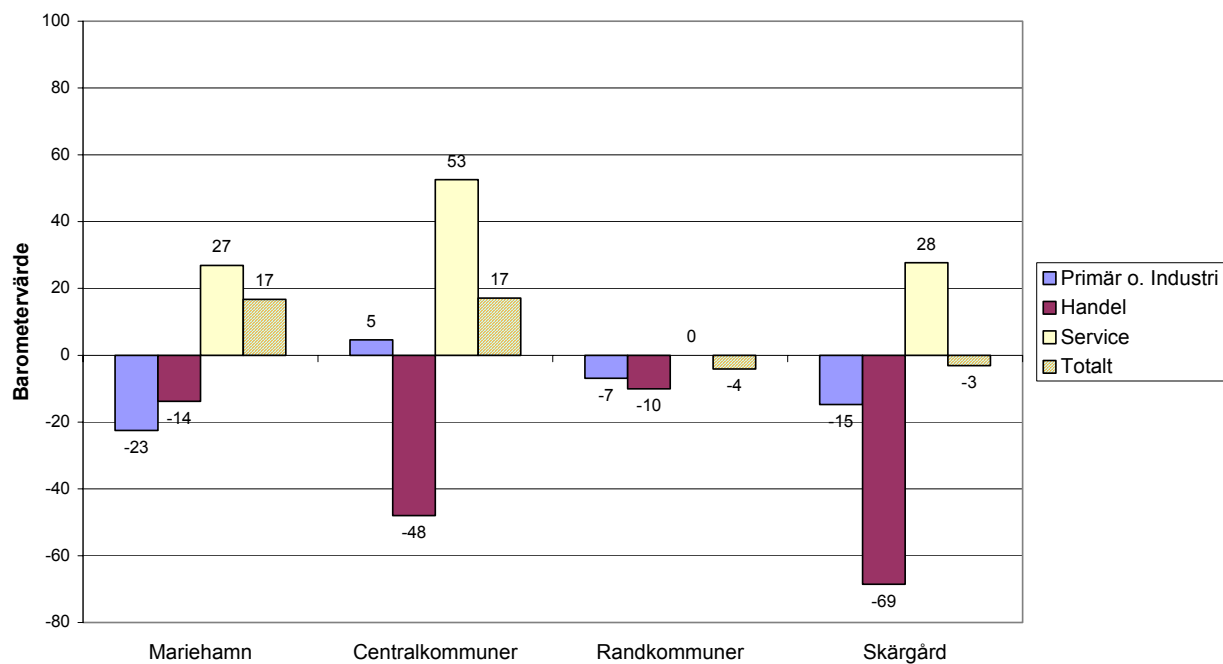
Lönsamhetens framtida utveckling

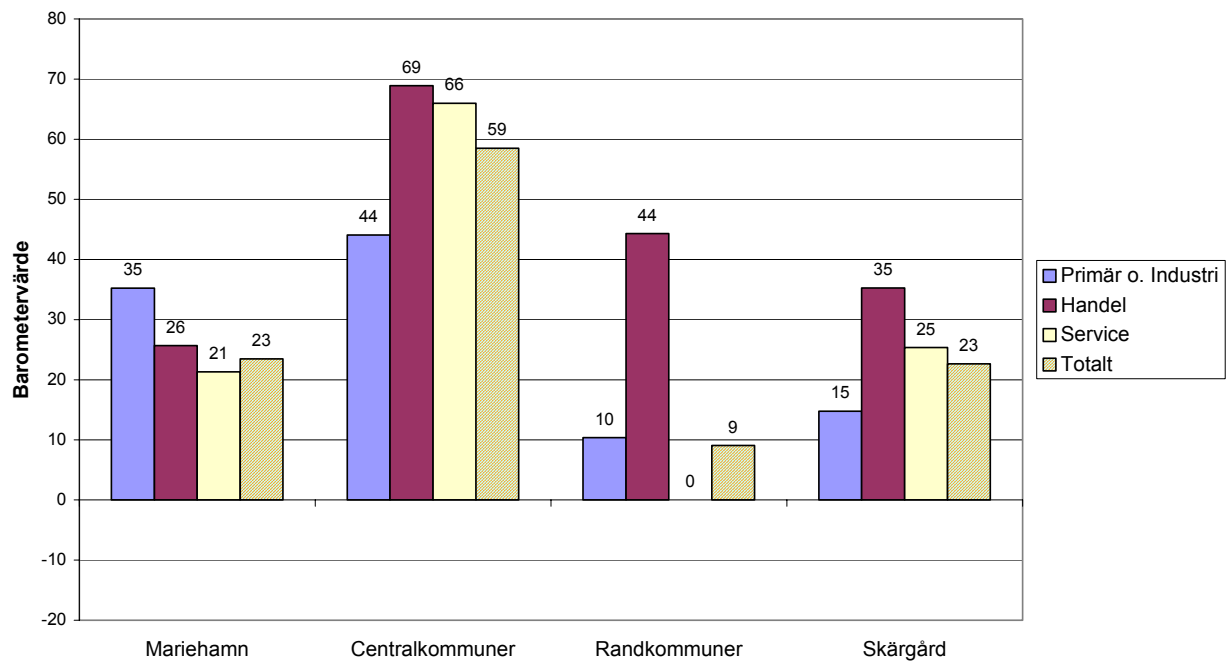
Bruttomarginalen det senaste året

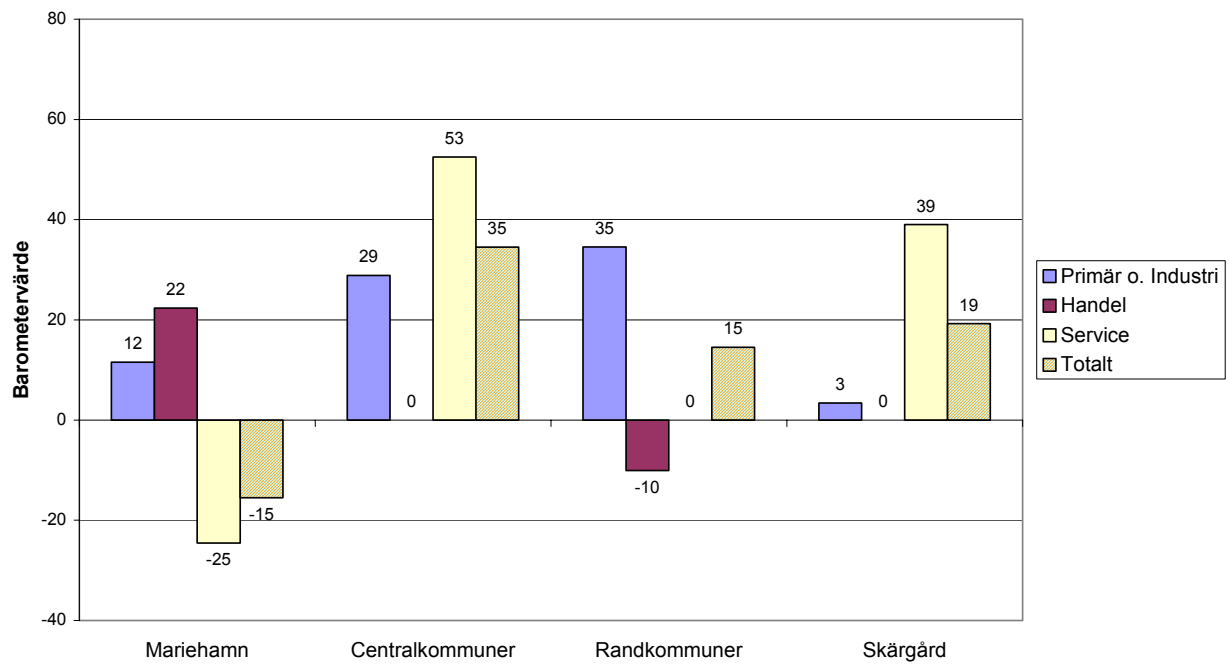
Bruttomarginalen framöver

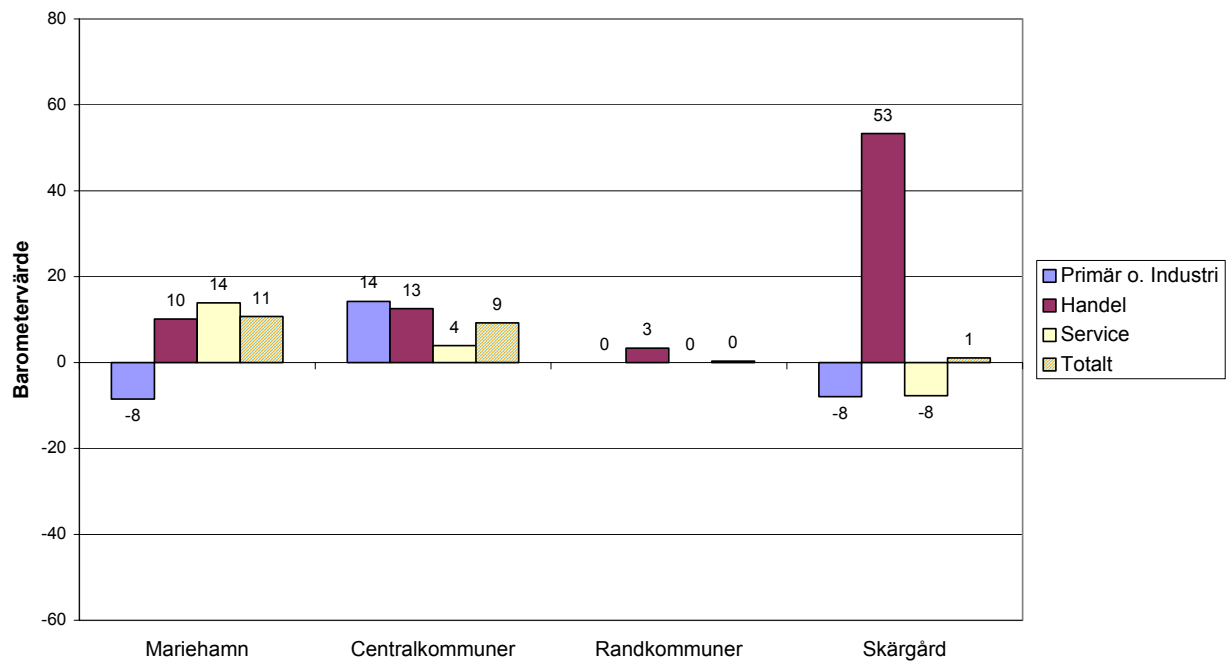
Personalstyrkans senaste utveckling

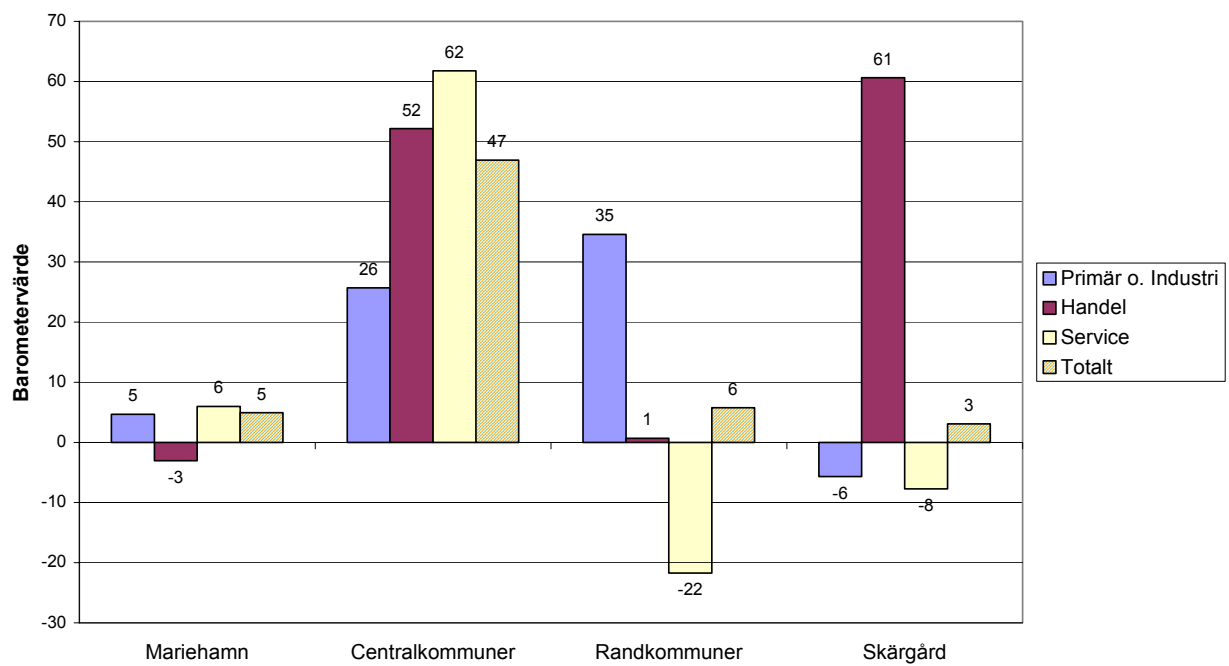
Personalstyrkan framöver

Investeringsarnas senaste utveckling

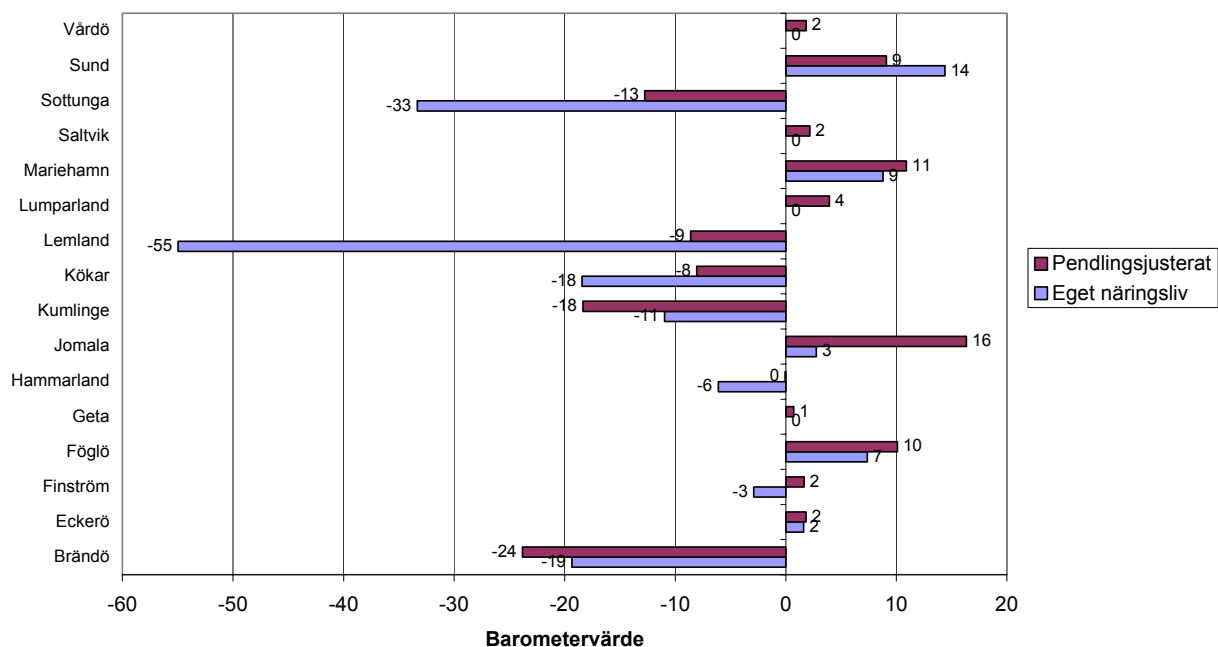

Investeringarna framöver

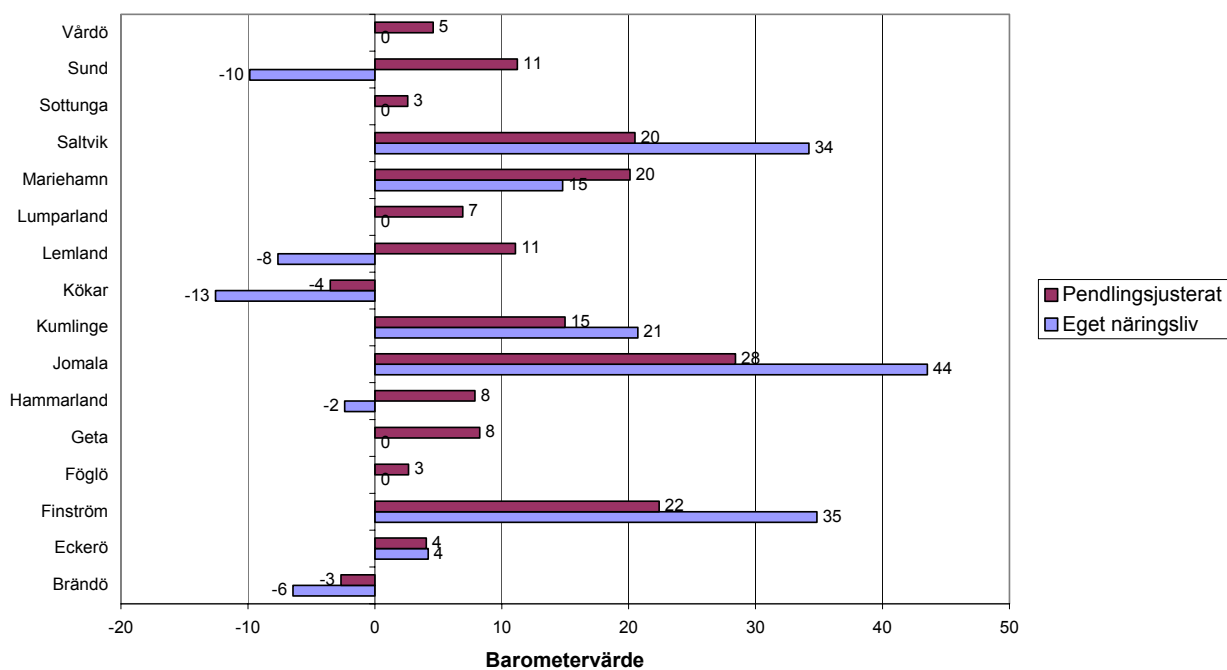

BAROMETERRESULTAT PER KOMMUN VÅREN 2001

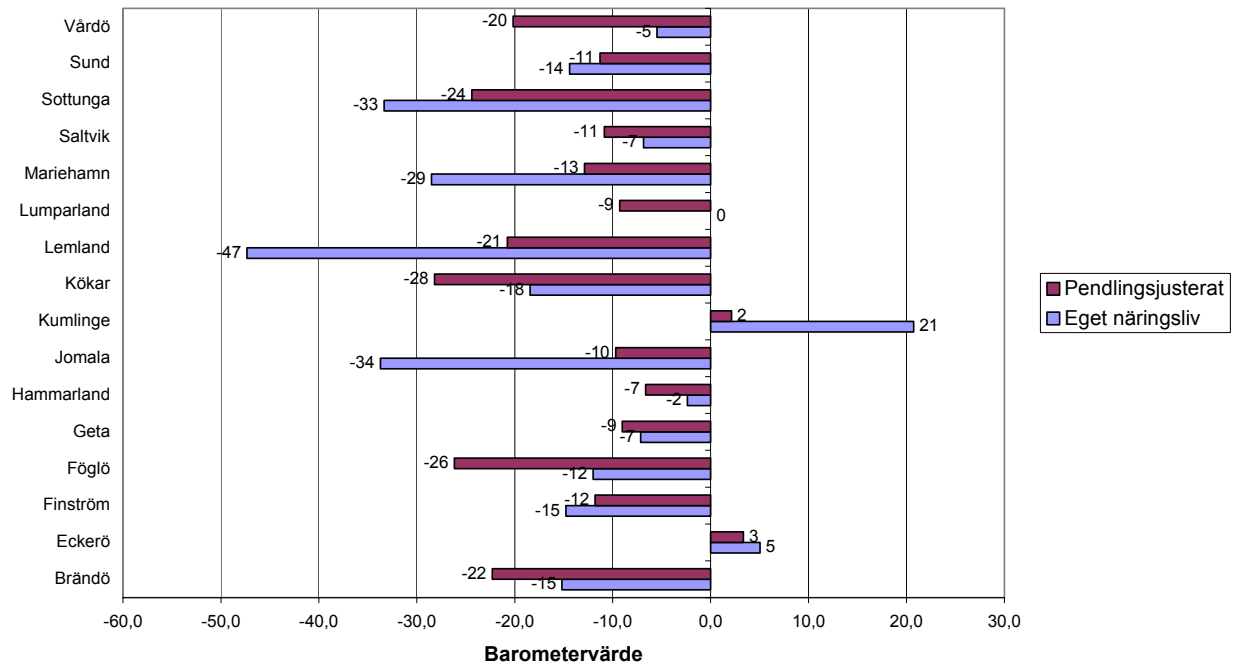
Konjunkturutsikterna

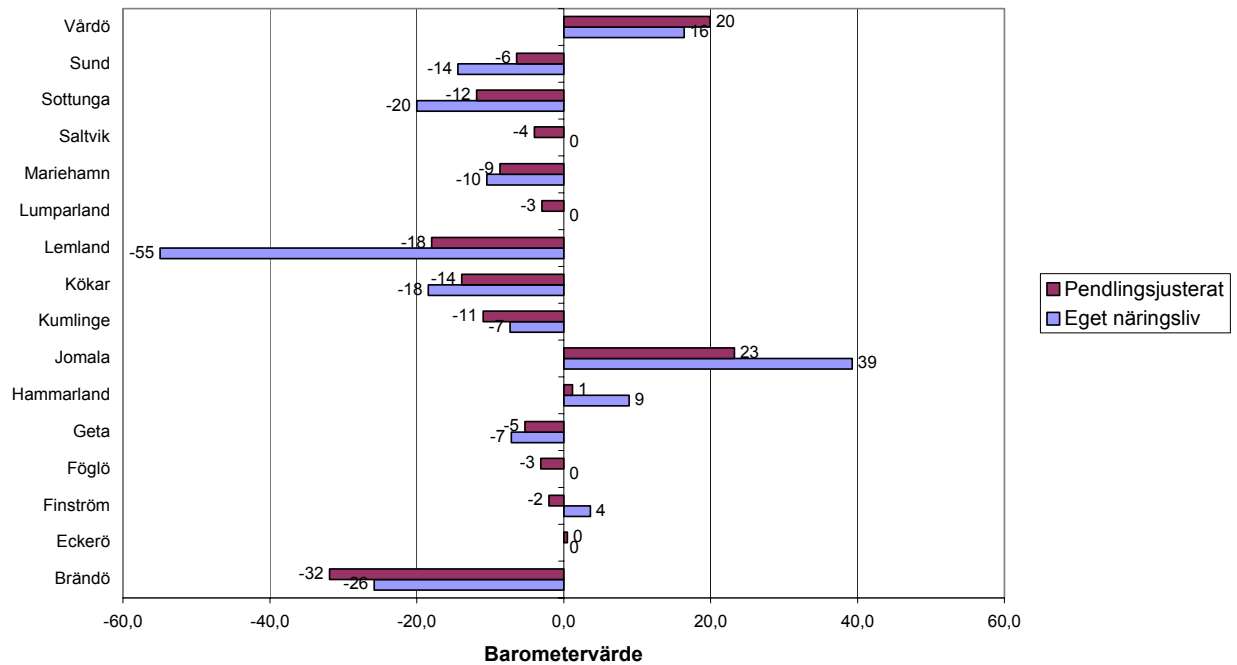
Företagets expansion

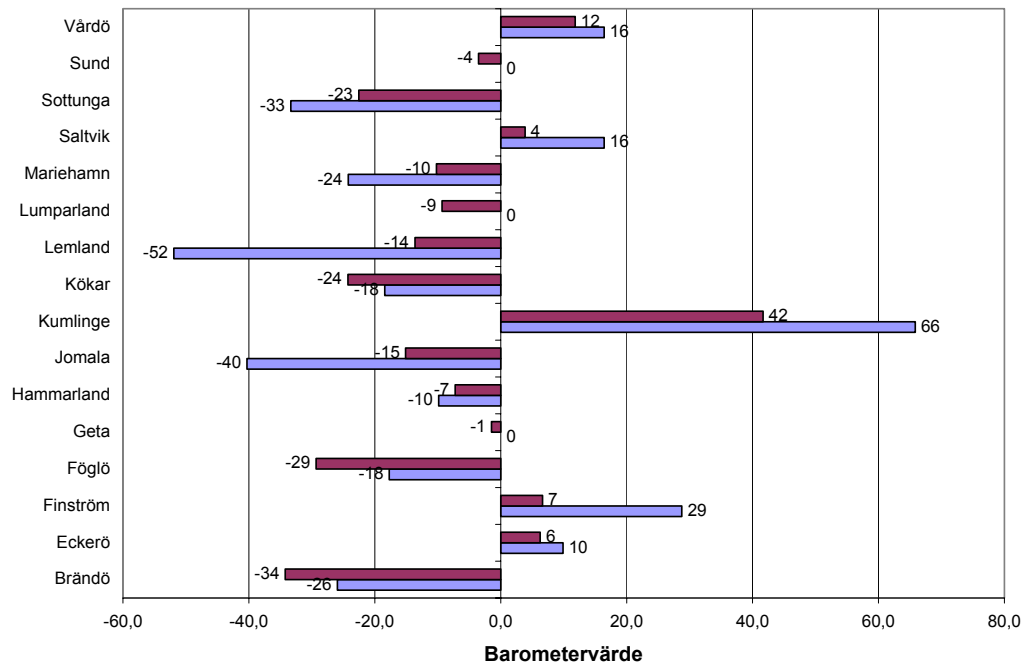
Omsättningens senaste utveckling

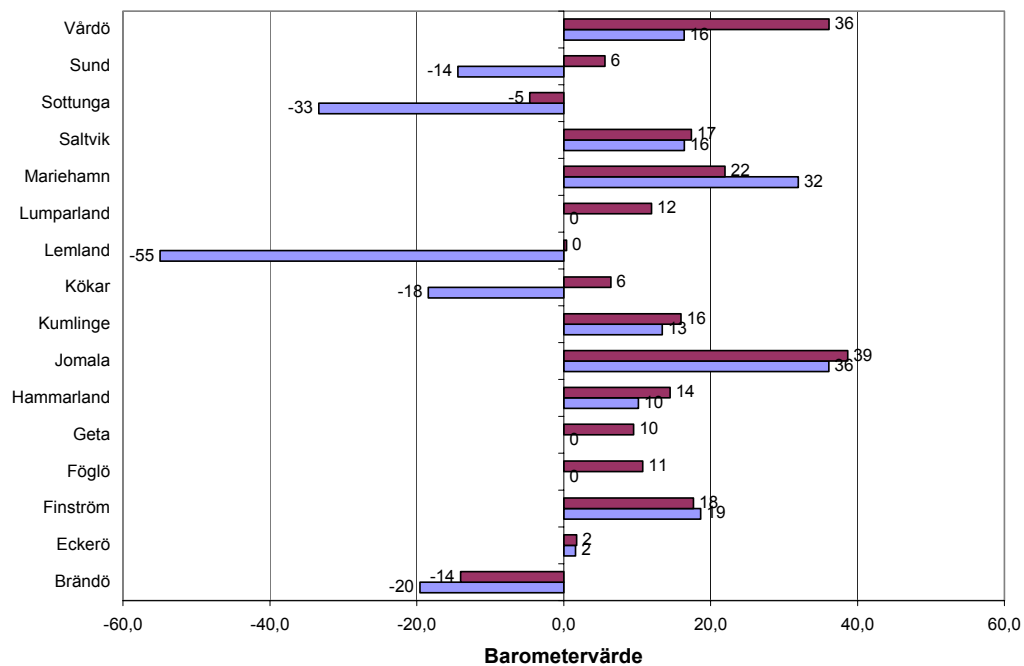
Omsättningens framtida ökning

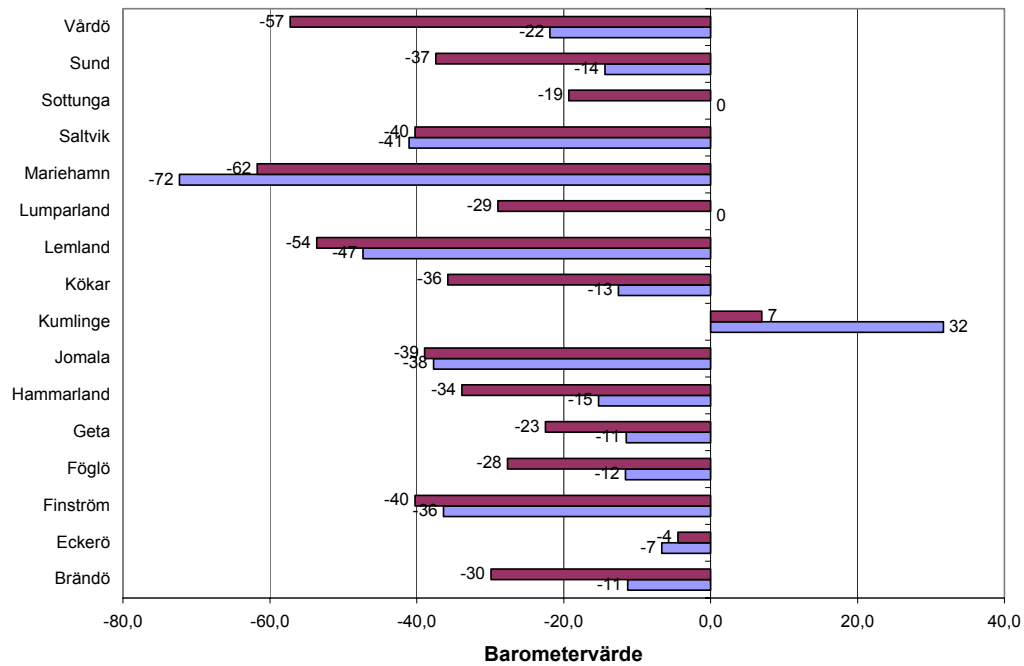
Lönsamhetens senaste utveckling

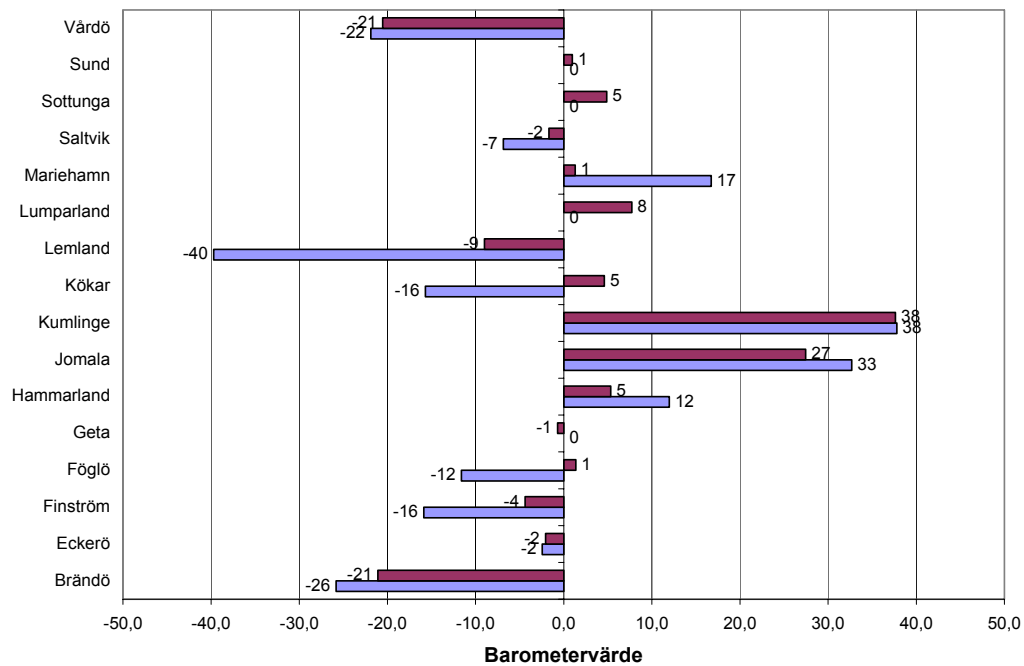
Lönsamhetens framtida utveckling

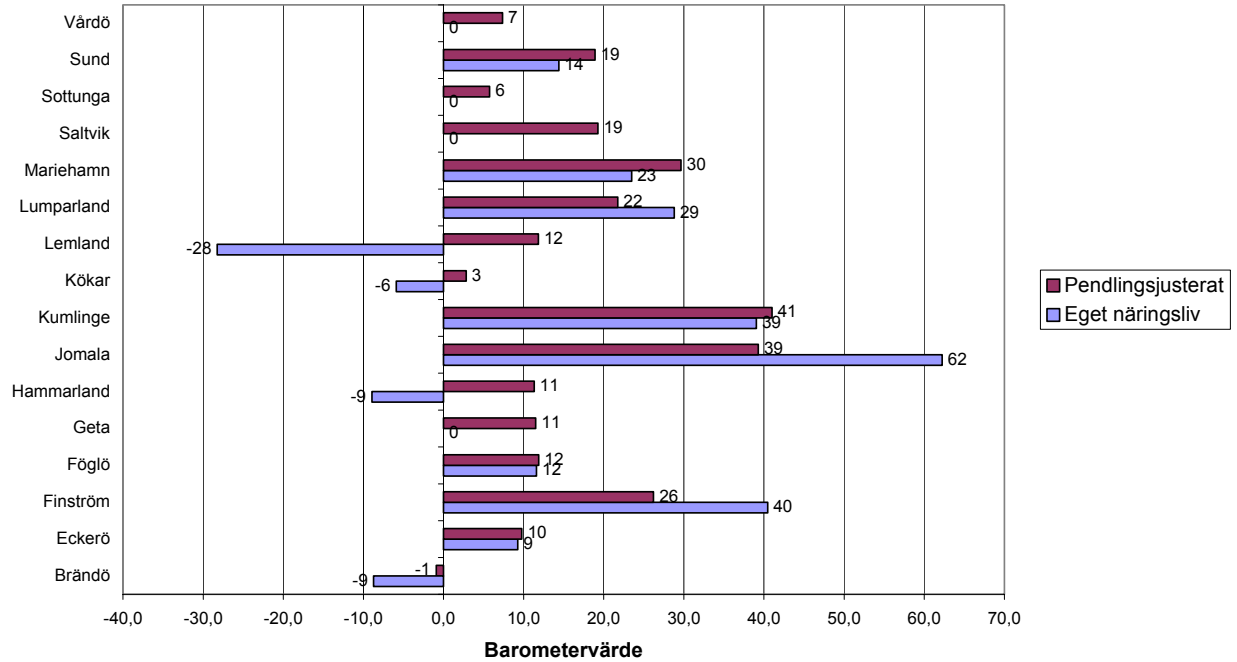
Bruttomarginalen de senaste året

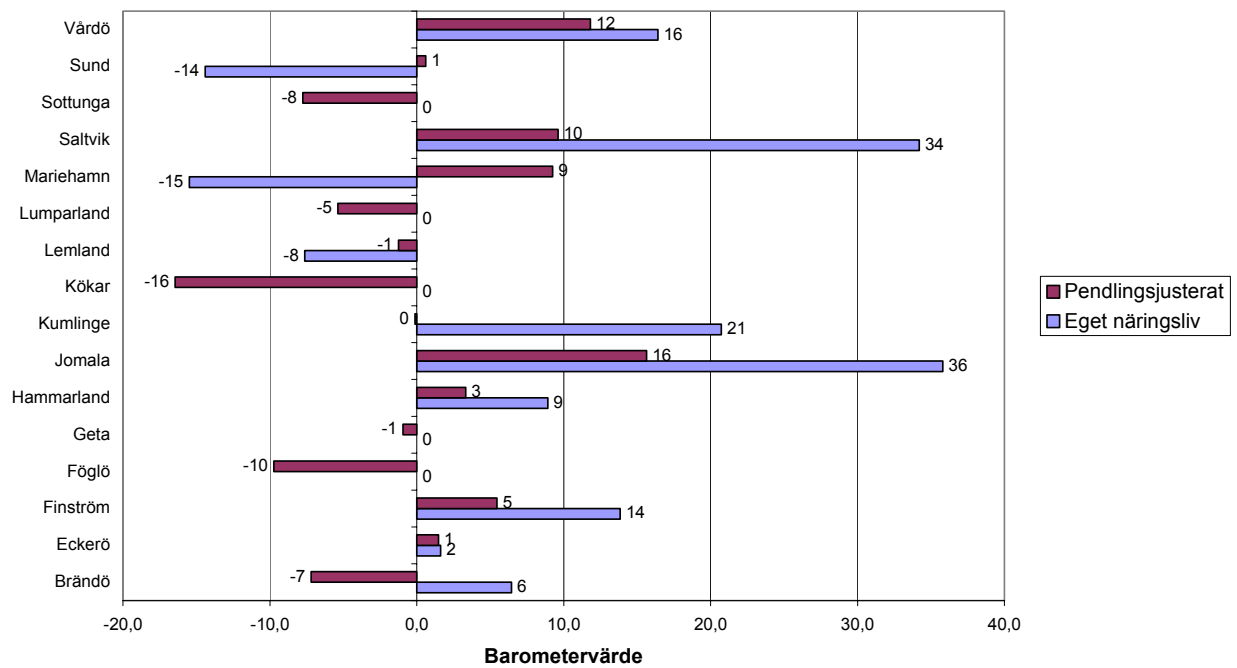
Bruttomarginalen framöver

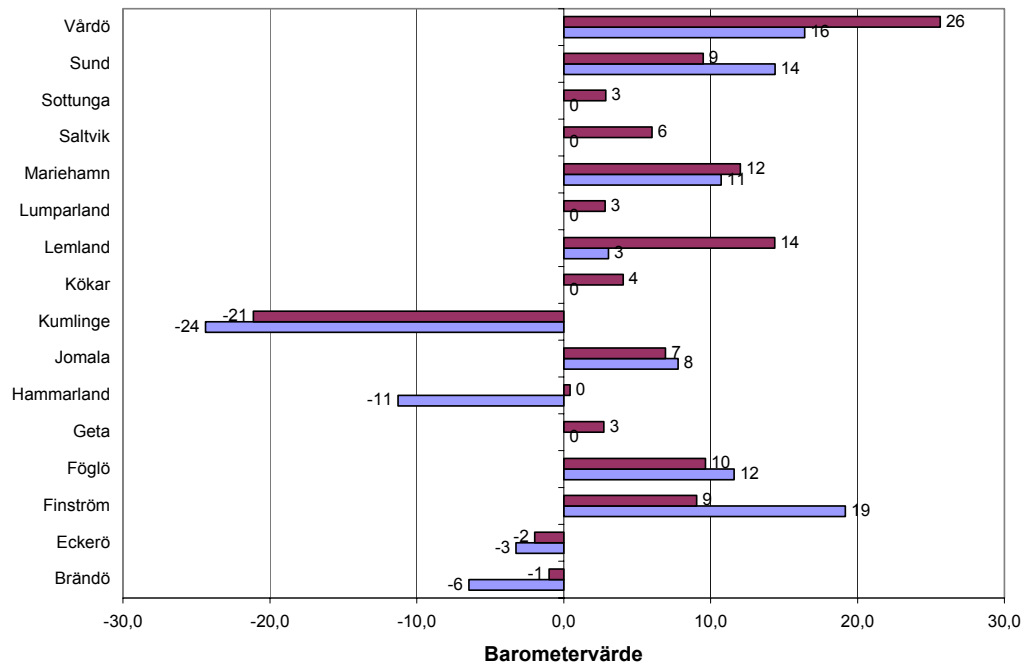
Personalstyrkans senaste utveckling

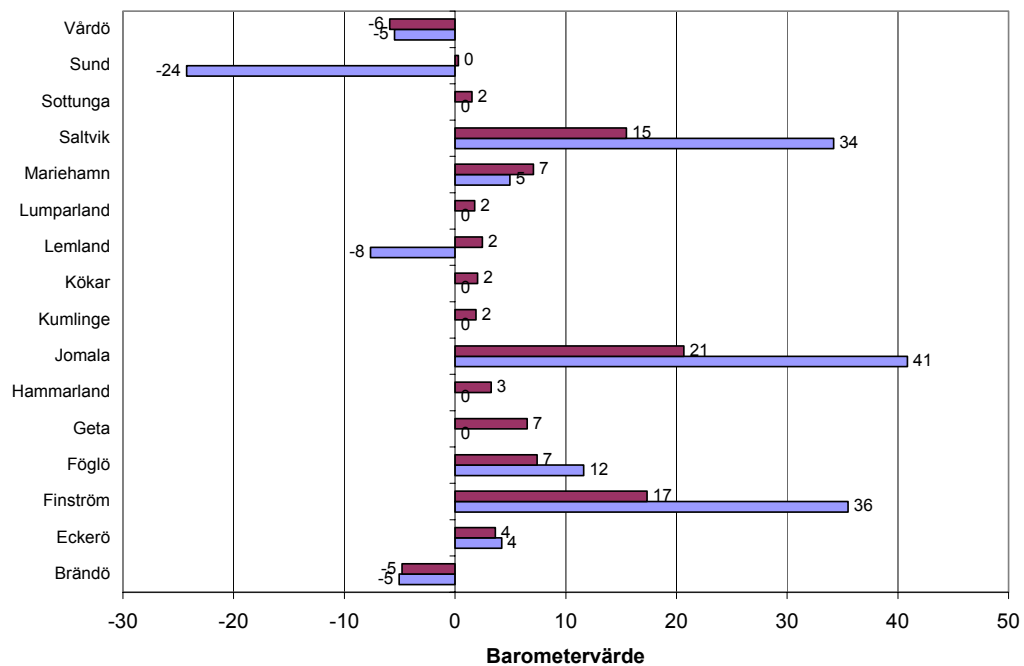
Personalstyrkan 12 månader framåt

Investeringsarnas senaste utveckling

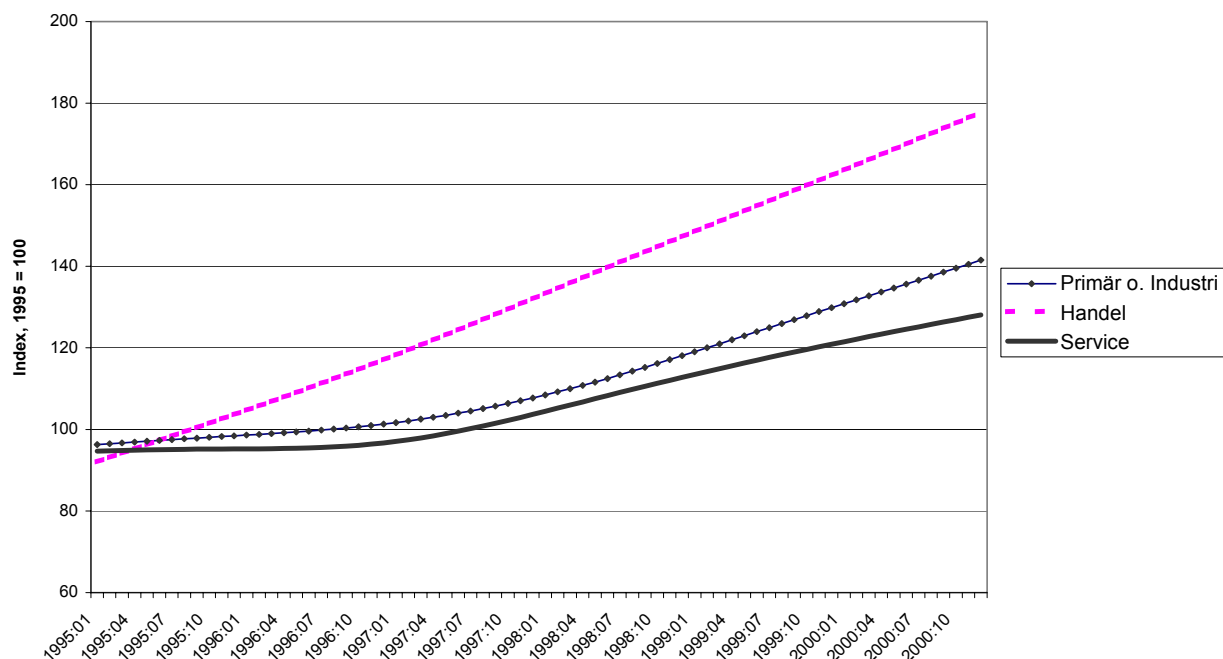

Investeringarna framöver

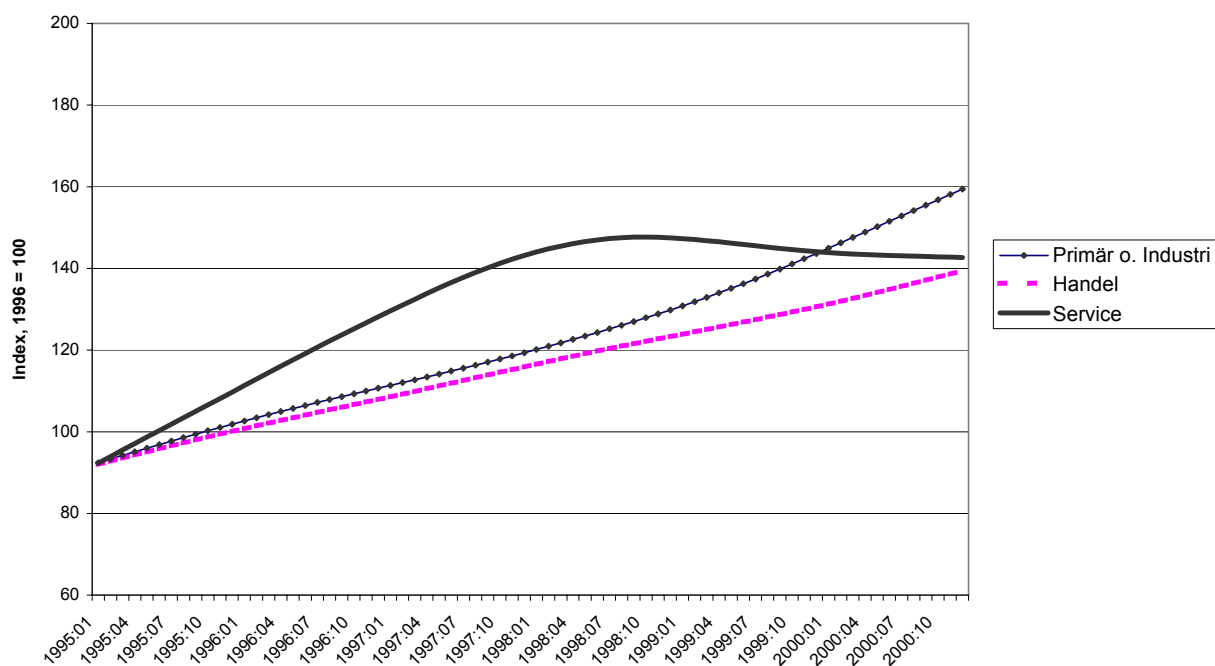

OMSÄTTNINGSSUPPGIFTER PER BRANSCH OCH REGION

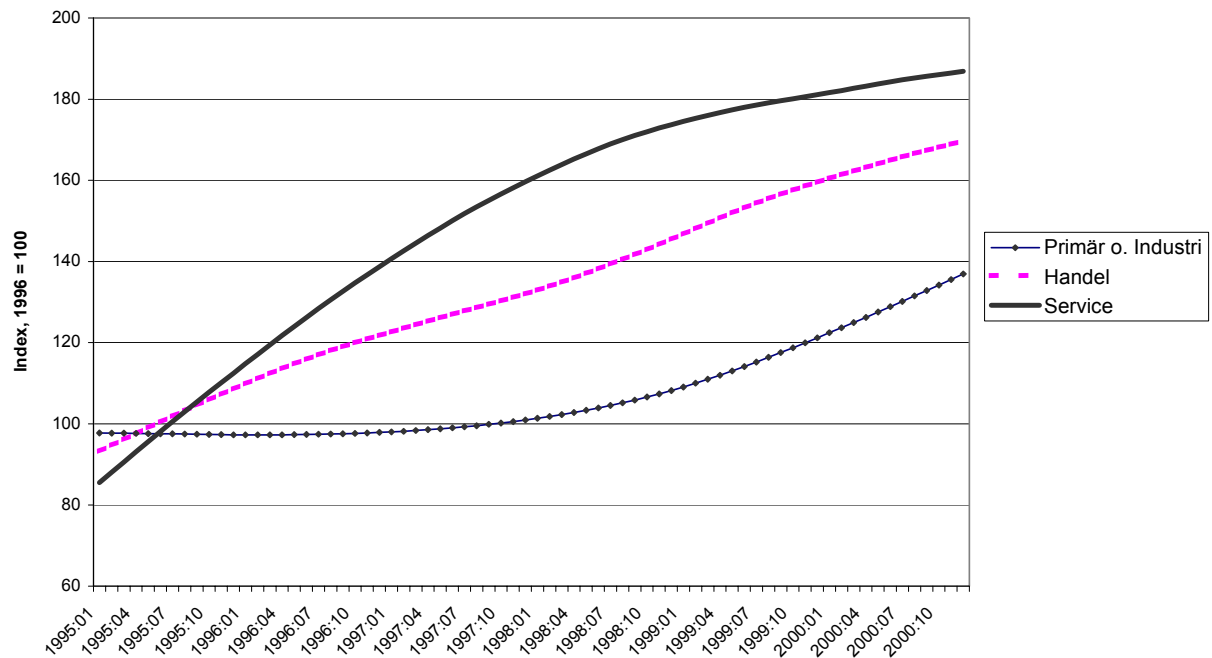
Omsättningens utveckling i Mariehamn per bransch

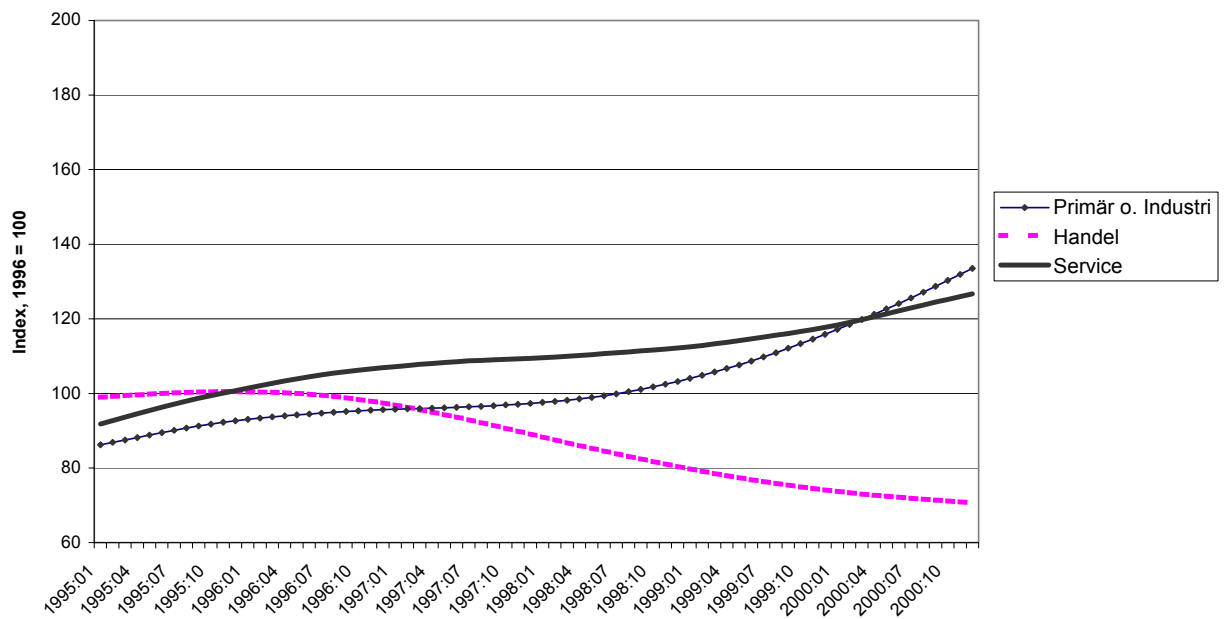
Omsättningens utveckling i centrankommunerna per bransch

Omsättningens utveckling i randkommunerna per bransch

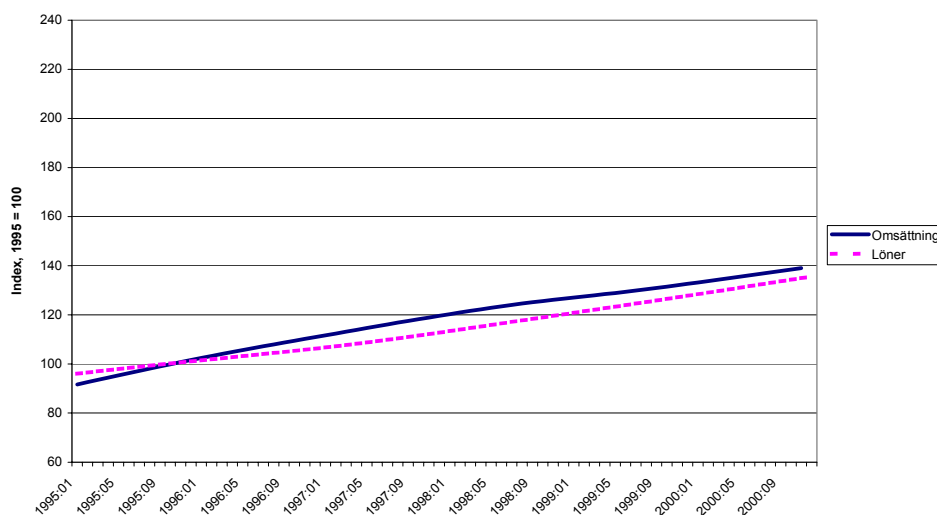
Omsättningens utveckling i skärgården per bransch

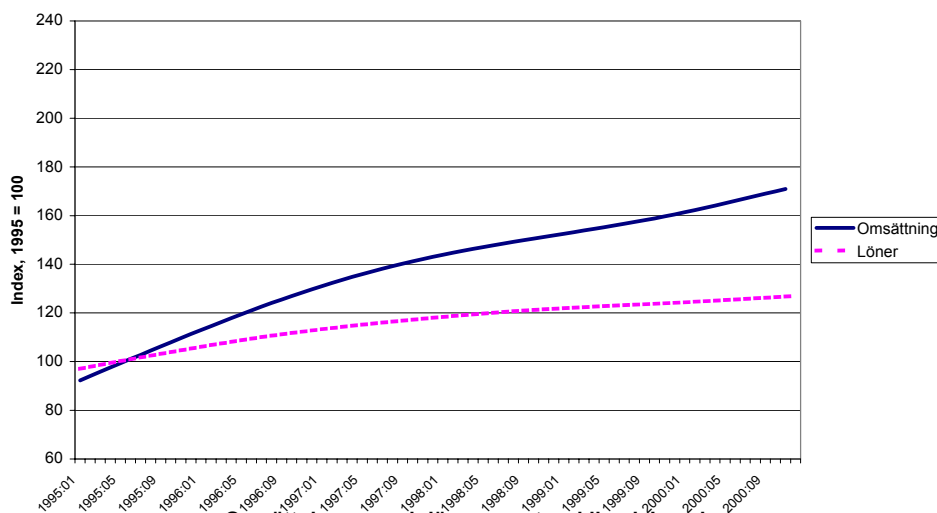
FÖRETAGENS OMSÄTTNING OCH PENDLINGSJUSTERADE LÖNERKOSTNADER PER LANDSKOMMUN

Kommunernas grupperade enligt region och i bokstavsordning

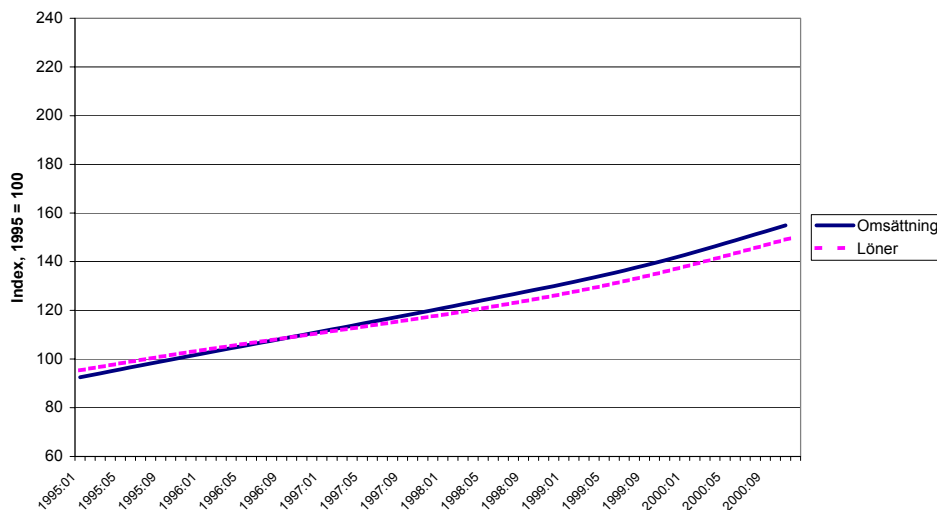
Omsättningens och lönernas utveckling i Finström

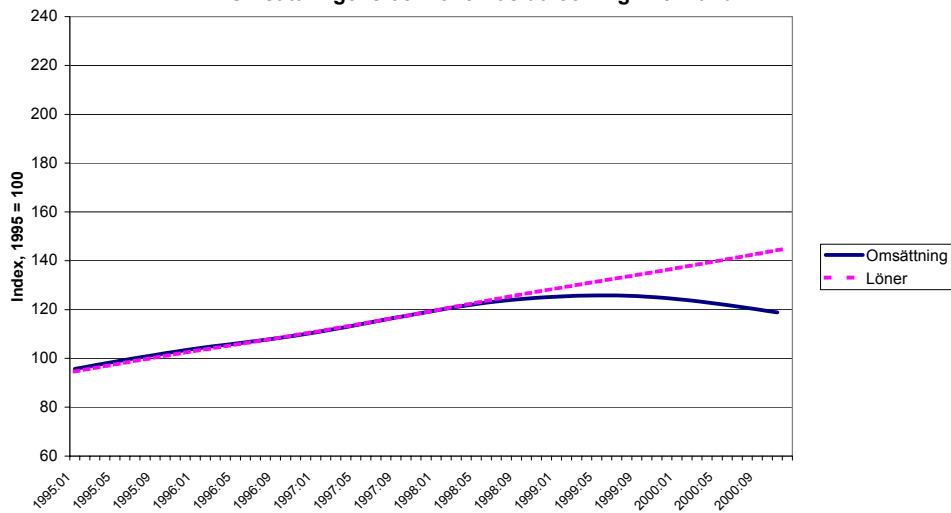
Omsättningens och lönernas utveckling i Hammarland

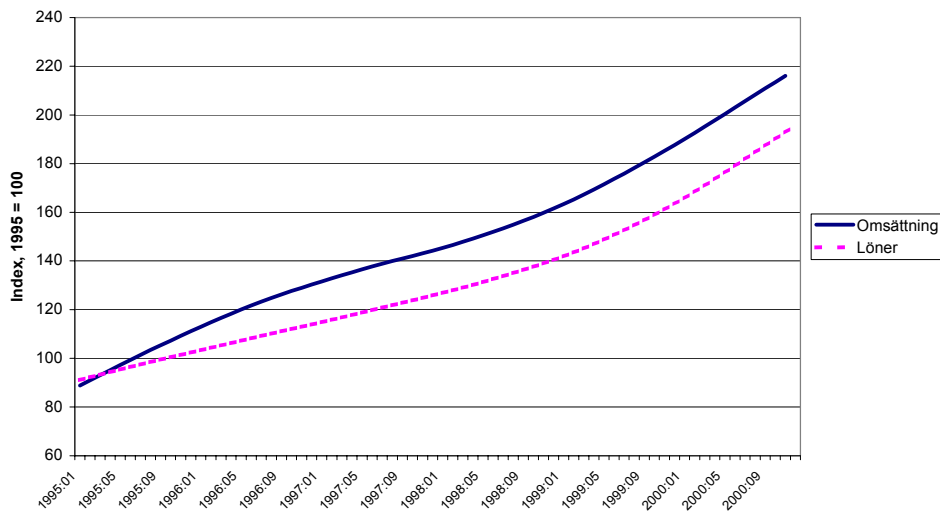
Omsättningens och lönernas utveckling i Jomala

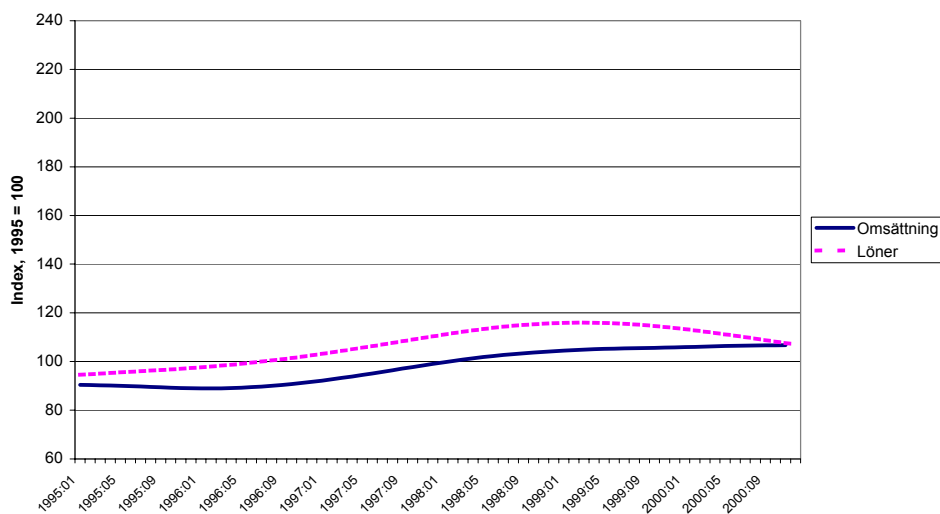
Omsättningens och lönernas utveckling i Lemland

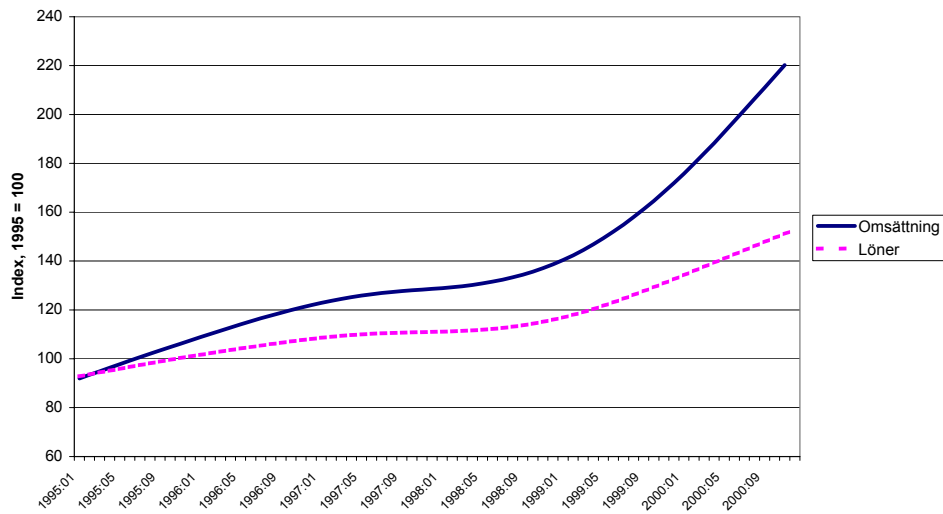
Omsättningens och lönernas utveckling i Eckerö

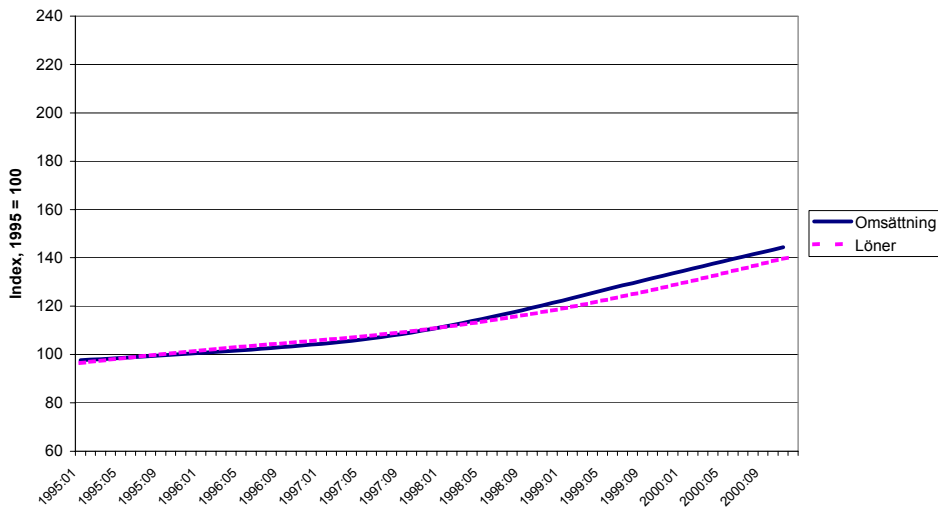
Omsättningens och lönernas utveckling i Geta

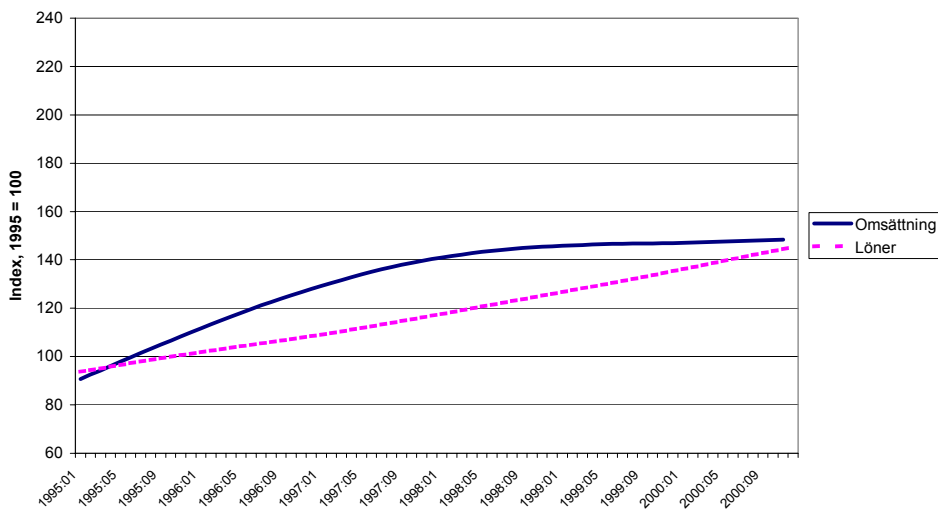
Omsättningens och lönernas utveckling i Lumparland

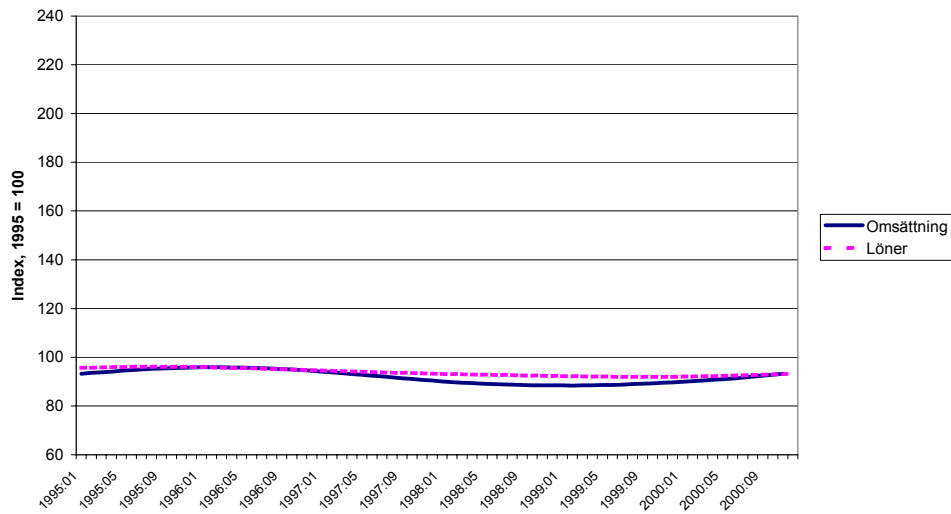
Omsättningens och lönernas utveckling i Saltvik

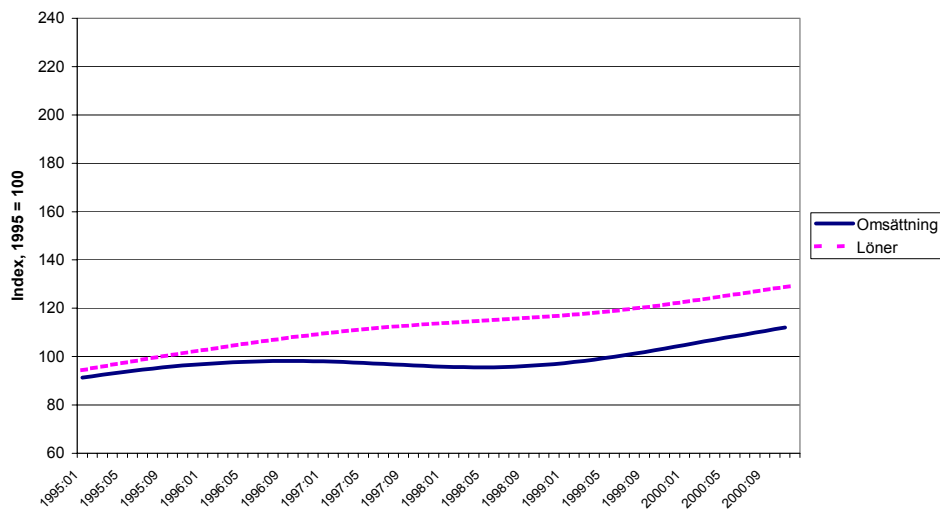
Omsättningens och lönernas utveckling i Sund

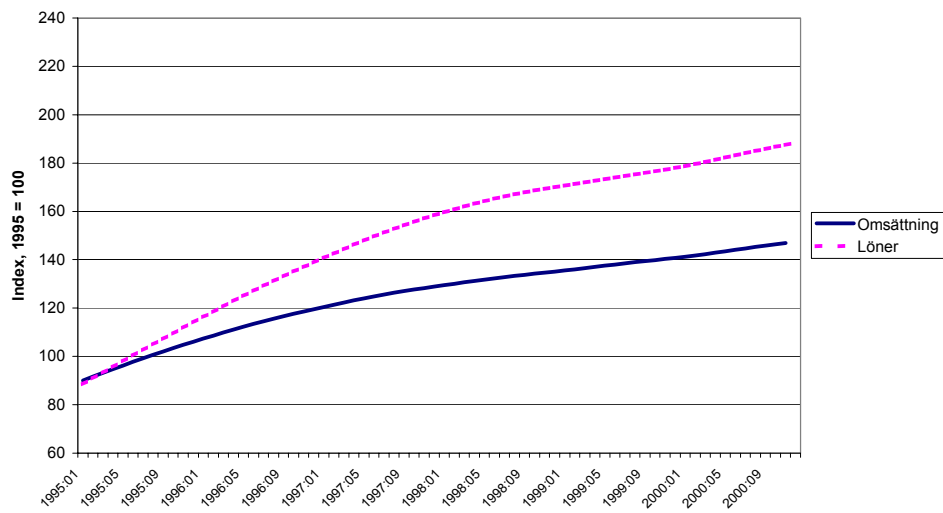
Omsättningens och lönernas utveckling i Brändö

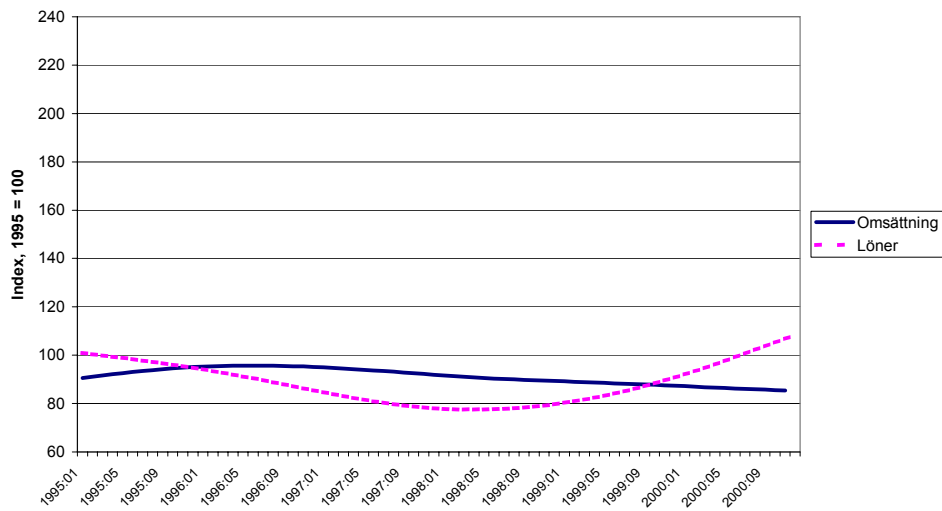
Omsättningens och lönernas utveckling i Föglö

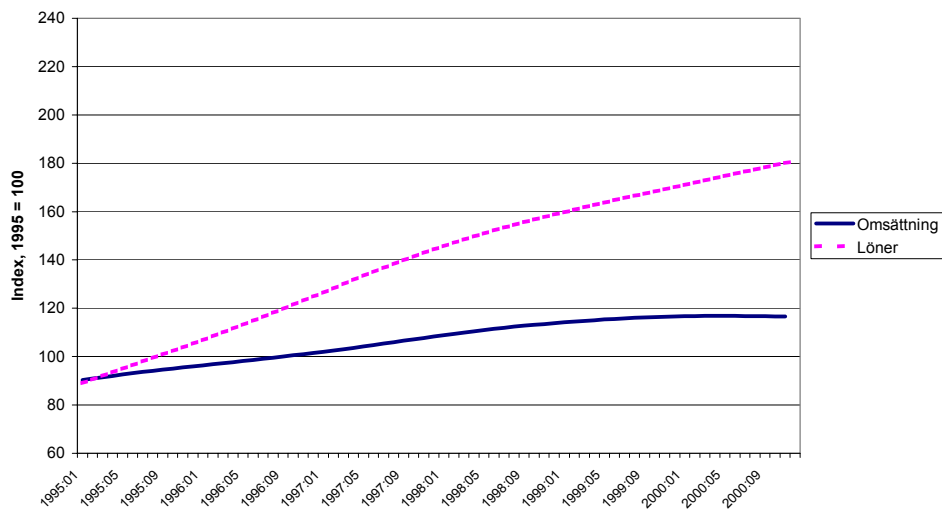
Omsättningens och lönernas utveckling i Kumlinge

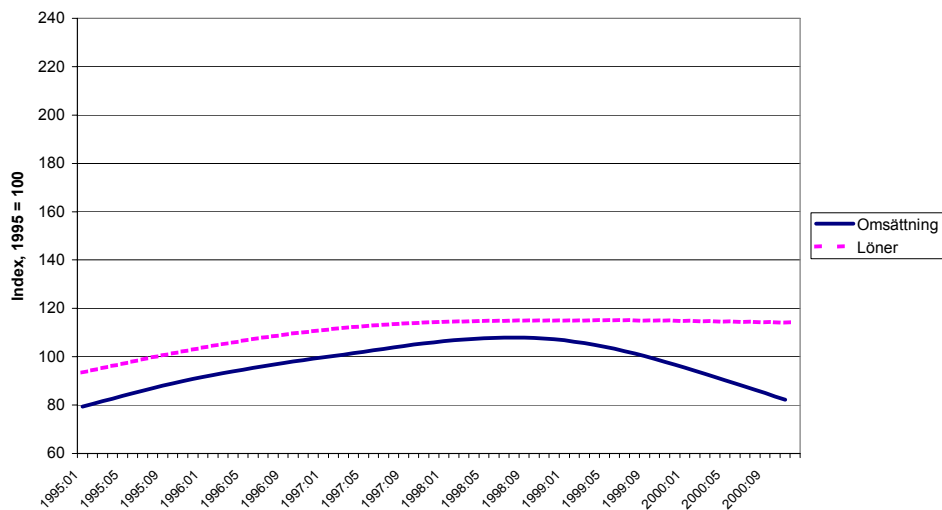
Omsättningens och lönernas utveckling i Kökar

Omsättningens och lönernas utveckling i Sottunga

Omsättningens och lönernas utveckling i Vårdö

Preliminär förvärvsinkomstskatte­kalkyl, Mariehamn
April 2001

	1997	1998	1999	2000**	2001**
Förvärvsinkomster	945 312	985 439	1 043 403	1 074 299	1 128 603
<i>förändring, %</i>		4,24	5,88	2,96	5,05
Avdrag, riks-	137 615	144 053	172 556	180 010	189 961
Avdrag för inkomstens förvärvande	9 152	9 297	10 953	11 524	12 600
Förvärvsinkomst­avdrag	19 497	19 299	34 449	37 567	39 824
Grundavdrag	10 925	11 003	11 506	11 847	12 446
Övr. avdrag	98 041	104 454	115 648	119 072	125 091
Avdrag, åländska	21 607	21 365	65 015	66 799	70 085
Resekostnadsavdrag	2 877	2 835	2 821	2 905	3 051
Studielåneavdrag	528	484	371	334	301
Sjukdomskostn.avdrag	15 964	15 901	16 910	17 411	18 291
Studieavdrag	2 238	2 145	1 917	1 974	2 074
Allmänt avdrag			42 996	44 176	46 369
Avdrag, sammanlagt	159 222	165 418	237 571	246 808	260 046
Beskattningsbar inkomst	786 090	820 021	805 832	827 491	868 557
Skattesats	16,25	16,00	16,00	16,00	16,00
Kalkylerad skatt	127 740	131 203	128 933	132 399	138 969
Underskottsgottgörelse	1 000	956	926	906	896
Diff: korr.post	7 201	7 168	6 454	6 454	6 454
Debiteras	119 539	123 079	121 553	125 038	131 619
Förvärvsinkomstören	735 625	769 245	759 705	781 488	822 617
<i>förändring, %</i>		4,57	-1,24	2,87	5,26

**Preliminär förvärvsinkomstskatte­kalkyl, Centralkommunerna
April 2001**

	1997	1998	1999	2000**	2001**
Förvärvsinkomster	627 862	666 632	704 018	733 858	780 154
förändring, %		6,17	5,61	4,24	6,31
Avdrag, riks-	100 314	105 976	128 741	137 091	146 308
Avdrag för inkomstens förvärvande	6 302	6 542	7 674	8 175	9 042
Förvärvsinkomstavdrag	15 334	15 530	27 145	31 007	33 193
Grundavdrag	10 227	10 263	10 396	10 836	11 514
Övr. avdrag	68 451	73 641	83 526	87 073	92 560
Avdrag, åländska	20 730	21 795	50 578	52 542	55 783
Resekostnadsavdrag	9 016	9 377	9 780	10 185	10 820
Studielåneavdrag	282	295	240	216	194
Sjukdomskostn.avdrag	10 048	10 786	11 068	11 536	12 260
Studieavdrag	1 384	1 337	1 334	1 391	1 479
Allmänt avdrag			28 156	29 214	31 030
Avdrag, sammanlagt	121 094	127 771	179 319	189 633	202 091
Beskattningsbar inkomst	506 768	538 861	524 699	544 225	578 063
Skattesats	16,73	16,50	16,43	16,43	16,51
Kalkylerad skatt	84 784	88 901	86 199	89 407	95 500
Underskottsgottgörelse	1 072	1 066	1 001	990	979
Debiteras	79 038	83 130	81 710	84 928	91 032
Förvärvsinkomstören	472 408	503 865	497 345	516 938	551 005
förändring, %		6,66	-1,29	3,94	6,59

Preliminär förvärvsinkomstskatte­kalkyl, Randkommunerna
April 2001

	1997	1998	1999	2000**	2001**
Förvärvsinkomster	293 548	314 117	334 429	351 183	370 308
<i>förändring, %</i>		7,01	6,47	5,01	5,45
Avdrag, riks-	56 742	59 294	69 338	73 861	78 130
Avdrag för inkomstens förvärvande	2 943	3 081	3 638	3 898	4 286
Förvärvsinkomstavdrag	7 567	7 758	13 492	15 138	16 077
Grundavdrag	6 397	6 044	6 306	6 622	6 971
Övr. avdrag	39 835	42 411	45 902	48 204	50 796
Avdrag, åländska	13 177	13 850	27 276	28 560	30 097
Resekostnadsavdrag	7 091	7 425	7 922	8 313	8 780
Studielåneavdrag	137	144	107	96	87
Sjukdomskostn.avdrag	5 385	5 778	5 924	6 219	6 554
Studieavdrag	564	503	468	490	517
Allmänt avdrag			12 855	13 441	14 161
Avdrag, sammanlagt	69 919	73 144	96 614	102 421	108 227
Beskattningsbar inkomst	223 629	240 973	237 815	248 761	262 081
Skattesats	17,71	17,61	17,56	17,37	17,49
Kalkylerad skatt	39 779	42 661	41 981	43 361	45 965
Underskottsgottgörelse	462	468	464	464	464
Debiteras	36 910	39 807	39 256	40 636	43 240
Förvärvsinkomstören	207 521	224 862	222 291	233 077	246 496
<i>förändring, %</i>		8,36	-1,14	4,85	5,76

Preliminär förvärvsinkomstskatte­kalkyl, Skärgården
April 2001

	1997	1998	1999	2000**	2001**
Förvärvsinkomster	173 297	179 410	187 522	192 598	199 547
<i>förändring, %</i>		3,53	4,52	2,71	3,61
Avdrag, riks-	24 960	25 089	42 486	44 221	45 872
Avdrag för inkomstens förvärvande	1 571	1 585	1 831	1 922	2 076
Förvärvsinkomstavdrag	3 985	3 931	6 764	7 501	7 827
Grundavdrag	4 131	4 042	3 956	4 065	4 208
Övr. avdrag	15 273	15 531	29 935	30 733	31 761
Avdrag, åländska	5 081	5 381	12 363	12 725	13 189
Resekostnadsavdrag	1 502	1 496	1 481	1 533	1 609
Studielåneavdrag	75	89	58	52	47
Sjukdomskostn.avdrag	3 164	3 445	3 349	3 441	3 560
Studieavdrag	340	351	335	345	358
Allmänt avdrag			7 139	7 353	7 615
Avdrag, sammanlagt	30 041	30 470	54 849	56 946	59 061
Beskattningsbar inkomst	143 256	148 940	132 673	135 652	140 486
Skattesats	17,55	17,28	17,27	17,06	17,30
Kalkylerad skatt	25 131	25 723	22 929	23 172	23 975
Underskottsgottgörelse	181	183	179	176	173
Debiteras	21 186	21 782	21 196	21 441	22 247
Förvärvsinkomstören	120 796	126 151	122 676	125 562	130 413
<i>förändring, %</i>		4,43	-2,75	2,35	3,86